

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
BANKACILIK VE SİGORTACILIK ENSTİTÜSÜ
SİGORTACILIK ANABİLİM DALI

Türkiye'de Yangın Branşı Hasar Uygulamaları ve
AB'ye Üye Ülkelerdeki İşleyiş

-Yüksek Lisans Tezi-

DANIŞMAN
YRD. DOÇ. DR. AYŞE GÜL BÖLÜKBAŞI

HAZIRLAYAN
ŞULE AKSAK

İSTANBUL,2006

TEŞEKKÜR

Tezin hazırlanması sırasında Sigorta Sektörü mensuplarından bir çoğu kendi yapıtlarını tüm samimiyetleri ve içtenlikleriyle hediye ederek bana çok büyük katkıda bulundular. Bu nedenle Axa Oyak Sigorta Genel Müdürü Sn. Cemal Ererdi'ye, AIG Sigorta Hasar Müdürü Sn. Sema Bulutlu'ya, Demir Sigorta Hasar Müdürü Sn. Dr. Hakan Özcan'a, deneyimlerini ve bilgilerini esirgemeyen Yapı Kredi Sigorta Hasar Müdürü Sn. Melike Demirel'e, Sigorta Eksperti ve İ.Ü. SBMYO Sigortacılık Programı Öğretim Görevlisi Sn. Timuçin Alpay'a, Yeditepe Ekspertiz Genel Koordinatörleri Sn. Hüseyin Arcan'a ve Sn. Haşmet Öz'e, çalışmalarında beni yönlendirerek bana destek ve yardımcı olan Marmara Üniversitesi Öğretim Görevlisi Sn. Dr. Emre Ilgazer'e, Demir Sigorta Genel Müdürü Sn. Ersin Erkan'a, Marmara Üniversitesi Öğretim Görevlisi Sn. Dr. Ali Köse'ye, TSRŞB Uzmanı Sn. Levent Ağdaş'a, İsviçre Sigorta Avukatı Sn. Fatih Üç'e katkılarından dolayı gönülden teşekkür ederim.

İstanbul, 2006

Şule AKSAK

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR.....	V
TABLolar VE ŞEKİLLER.....	VI
ÖZET.....	VII
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

TEMEL KAVRAMSAL AÇIKLAMALAR

1. YANGININ TANIMI VE YANGIN SİGORTACILIĞI	3
1.1. Yangın, Yanma Tanımı ve Kanunumuzdaki Yeri.....	3
1.2. Yangının Meydana Gelmesindeki Etmenler.....	8
1.3. Yangının Büyüme Hızı.....	8
1.4. Yangın Yerindeki Tehlikeler.....	10
1.5. Yangını Önleme ve Yangından Korunma.....	10
1.6. Yangın Söndürme.....	11
1.6.1. Sulu Söndürme Sistemleri.....	14
1.6.2. Gazlı Söndürme Sistemleri.....	14
1.6.3. Köpüklü ve Tozlu Sistemler.....	14
1.7. Yapıların Yangın Güvenliği	18
1.7.1. Bölme, Cephe ve Çatılar.....	19
1.7.2. Düşey İç Bölmeler.....	19
1.7.3. Cepheler.....	19
1.7.4. Yatay Bölme ve Döşemeler.....	19
1.7.5. Çatılar.....	19
1.7.6. Kazan Daireleri.....	20
1.8. Riziko ve Sigortacılık Açısından Yangın Rizikosu.....	23
1.9. Yangın Sigortası Kavramı.....	25
1.10. Yangın Sigorta Sözleşmesi.....	26
1.11. Yangın Sigorta Sözleşmesi Süresi ve Mortgage.....	2
1.12. Yangın Sigortasının Konusu.....	27

1.12.1. Teminatın Kapsamı.....	28
1.12.2.Dikkat Edilecek Hususlar.....	29
1.12.3.Yangına Bağlı Kar Kaybı Sigortası	29
1.12.4.İsteğe Bağlı Teminatlar.....	30
1.13. Yangın Sigortalarında Tarihsel Gelişim.....	32
1.14. Riziko Teftişi	36
1.15. Bina Yapı Tarzları.....	38
1.15.1. Tam Kagir Yapılar.....	38
1.15.2. Adi Kagir Yapılar.....	38
1.15.3. Kagir Olmayan Yapılar.....	38
1.16. Özel şekilli Yangın Poliçeleri.....	39
1.16.1. Abonman Poliçeleri.....	40
1.16.2. Mütemevviç Sigorta Poliçeleri.....	40
1.16.3. Ayarlama Kızlu Poliçeler.....	41
1.16.4. İlk Ateş Sigorta Poliçeleri.....	41
1.16.5. Yeni Değer Kızlu Poliçeler	41
1.17. Yangın Riskinin Ölçümü.....	41
1.18. Yangın Branşının Sektördeki Yeri.....	44
1.19. Yangın Sigorta Poliçesi Teminatları ve Kapsamı.....	48
1.20. Yangın Sigortası Genel Şartları.....	61

İKİNCİ BÖLÜM

YANGIN SİGORTALARINDA HASAR UYGULAMALARI

2. ÜLKEMİZDE YANGIN SİGORTALARINDA HASAR UYGULAMALARI.....	81
2.1. Hasar Dosyası Açılması.....	83
2.1.1. Hasar İhbarı.....	83
2.1.2. Hasar Dosyasının Açılması.....	87
2.1.3. Hasar Dosyasına Eksper Atanması.....	88
2.2. Yangın Hasarıyla İlgili Sigortalının İbrar Etmesi Gereken Belgeler.....	90

2.3. Eksper Raporu.....	91
2.4. Hasar İncelemesi ve Tazminat.....	91
2.4.1. Tazminatın Tanımı	93
2.4.2. Tazminatın Ödenmesi.....	94
2.5. Hasara Katılım-Birlikte Sigorta.....	95
2.6. Hasara En Yakın Sebep.....	95
2.7. Sovtaj İşlemleri.....	96
2.8. Rücu İşlemleri.....	96
2.9. Karşılık Ayrılması.....	97
2.9.1. Teknik Karşılıklar.....	97
2.9.2. Serbest Karşılıklar.....	100
2.10. Muallak Hasar Kavramı ve Muallak Hasar Karşılığı.....	101
2.11. Ortak Bilgi Bankası Oluşturulması.....	101
2.12. Şüpheli İşlerde Bildirme Yükümlülüğü.....	102
2.13. Hileli Hasar Sayısındaki Artış.....	103
2.14. Sigorta Sözleşmelerinden Doğan Taleplerde Zaman Aşımı.....	104
2.15. Primde Hasardan Korunmayı Teşvik Kuralı.....	104
2.16. Hasar Potansiyeli Değerlendirmeleri.....	105
2.17. Toplam Hasar Miktarı Dağılımları.....	106
2.18. Bölge Yangın Riski ve İstanbul Yangın Riski Haritası.....	107
2.18.1. Bölge Ysngın Riski.....	107
2.18.2. İstanbul Yangın Riski Haritası.....	108

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YANGIN SİGORTALARINDA HASAR ÖRNEKLERİ VE SEÇİLMİŞ AB ÜLKELERİNDE HASAR UYGULAMALARI.....	109
3.1. Salamura İşlemesi Yapan Fabrika Binasında Hasar İncelemesi.....	109
3.2. Tabela ve Reklam Panosu İmal Eden Fabrika Binasında Hasar İncelemesi.....	111
3.3. Beş Katlı Tam Kagir Apartman Binasında Hasar İncelemesi.....	112
3.4. Dört Katlı Tam Kagir Apartman Binasında Hasar İncelemesi.....	113

3.5. Tam Kagit Suni Deri Fabrika Binasında Hasar İncelemesi.....	113
3.6. Avrupa Birliği'ne Üye Ülkelerde Yangın Hasar Uygulamaları.....	114
3.6.1.İngiltere.....	116
3.6.2.Fransa.....	121
3.6.3.Almanya.....	126
SONUÇ.....	134
YARARLANILAN KAYNAKLAR.....	137

KISALTMALAR

A.Ş	:Anonim Şirket
AB	:Avrupa Birliği
EML	:Estimated Maximum Loss
İTO	:İstanbul Ticaret Odası
M	:Madde
s	:Sayfa
TTK	:Türk Ticaret Kanunu
Vb	:Ve Benzeri
Y. 11. H. D	:Yargıtay 11. Hukuk Dairesi
Y. H. G. K	:Yargıtay Hukuk Genel Kurulu
Y. T. D	:Yargıtay Ticaret Dairesi
YSGŞ	:Yangın Sigortası Genel Şartları

TABLolar

Tablo 1 : Yangın eşitleri ve Söndürme Yöntemleri.....	15
Tablo 2 : Yangın Branşı Yurtiçi Direkt Prim Üretimi.....	45
Tablo 3 : Yangın Branşında Ödenen Tazminatlar.....	46
Tablo 4 : Yangın Branşında Sigorta Şirketi Sayıları.....	46
Tablo 5 : Yıllar Bazında Gerçekleşen Karşılaştırmalı Yangın Hasarları.....	131
Tablo 6 : 18.05.2005 Verilerine Göre Ekspertlerin Branşlara Göre Dağılımı.....	132
Tablo 7 : Yangın Branşı Hasar / Prim Oranları.....	132
Tablo 8 : Son 5 Yılda Meydana Gelen Yangınlar.....	133
Tablo 9 : Sigorta Sektöründeki Tüm Şirketlerin Yangın Sigortası Branşında Topladıkları Primlerin Diğeri Branşlarda Toplanan Primlere Oranı.....	133

ŞEKİLLER VE FORMLAR

1. Yangın Üçgeni.....	4
2. Yangın Üçgeni, Smoldering Yanma Biçimini Temsil Eder.....	6
3. Sınıflarına Göre Yangınlar.....	7
4. Yangının Büyüme Hızı.....	9
5. Yangın Söndürücülerin Kullanımı.....	13
6. Hasar İhbar Formu.....	87
7. Sigortacının Ödemesi Gereken Tazminat.....	94
8. Almanya’da Sigorta Sektörünün Organizasyonu.....	127

ÖZET

Hasar tespiti ve değerlendirilmesi sırasında verilen hizmetin kalitesi mevcut ve yeni müşterilerin sektöre kazandırılmasını sağlayarak poliçe satışlarının olumlu yönde gelişmesini etkilemektedir. Bu nedenle, çalışma konusu olarak sigortacılığın vitrini olan hasar uygulamaları seçilmiş ve yangın branşında hasar uygulamaları olarak konu sınırlandırılmıştır.

Çalışma başlıca dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde genel olarak yangının ve yangın sigortasının tanımı, tarihçesi, poliçelerin tanzimi, teminat kapsamı gibi her sigortacılık kitabında bulunabilecek bilgilere değinilmiştir. İkinci bölümde Türkiye’de yangın hasarlarındaki uygulamalardan detaylı şekilde bahsedilmiştir. Üçüncü bölümde yaşanmış yangın hasar örneklerine değinilmiş ve Avrupa Birliği’ne üye ülkelerden bir kaç örnek ülke alınarak ülkemizle karşılaştırılması yapılmıştır.

Bu çalışmada, yangın branşında hasar uygulamalarının ne şekilde gerçekleştiği, hasar işleyişi, hasarda sovtaj, rücu ve hasarla ilgili diğer kavramlar irdelenmiştir. Öncelikle şuan ki varolan yapı incelenmiş ve süregelen yapıda hizmet kalitesini artırabilecek yeni kavramlar ve yeni arayışlar ortaya çıkartılmaya çalışılmıştır. Türkiye Sigorta Sektörü ve Yangın Branşında Hasar Uygulamaları incelenerek pazar olarak AB’den hiç de geri olmayan ülkemizin yanlış uygulamalarla diğer ülkelerin nasıl gerisinde kaldığının ortaya çıkartılması amaçlanmıştır.

GİRİŞ

Hayatın her anında önceden bilinmesi mümkün olmayan tehlikelerle karşı karşıya kalırız. Tehlikeler bazen bedensel zararlara neden olurken bazen de mal varlığımızda zararlara yol açabilir. Her ne kadar insanoğlu bu tehlikelerden kurtulmak maksadıyla önlemler alsın da tedbirlerin her zaman yeterli olmadığı bir gerçektir. İşte bu önlenemeyen tehlikelerin etkilerini en aza indirme maksadıyla alınan tedbirlerden biri olarak ortaya çıkan sigortacılık kavramı zamanla bu başlangıç amacından çok ilerlemiş ülke ve dünya ekonomisine katkı sağlar hale gelmiştir.

Sigortacılığın temeli, belirlenen bir ücret karşılığında taraflar arasında düzenlenen mukavelede yazılı sebeplerden doğan zararları tamamen veya kısmen karşılamak olduğuna göre “Hasar” kavramı sigortacılıkta diğer faaliyetlere nazaran ayrı bir önem taşımaktadır.

Hasar sigortacılığın vitrini olup hasar tespiti ve değerlendirmesi sırasında verilen hizmetin kalitesi mevcut ve yeni müşterilerin sektöre kazandırılmasını sağlayarak poliçe satışlarının olumlu yönde gelişmesini sağlayacaktır.

Bu çalışmada sigortacılık sektöründe sigorta şirketlerinin hacmi en büyük portföyleri arasında yer alan yangın branşı ele alınarak yangın branşında hasar uygulamalarının organizasyonel yapı içerisindeki yeri, hasar işleyişi, hasarda sovtaj, hasarın rücusu ve hasarla ilgili diğer kavramlar irdelenmiştir. Bu çalışmada, öncelikle şu anki varolan yapının incelemesi yapılmış ve bu süregelen yapıda hizmet kalitesini arttıracak yeni kavramlar ve yeni arayışlar ortaya çıkartılmaya çalışılmıştır. Türk Ticaret Kanunu ve Yangın Sigortası Genel Şartları temel alınarak yangın sigortası ve yangın hasarları hakkında bilgilendirme yapmak amaçlanmıştır.

Bu alışma başlıca dört blmnden oluşmaktadır. Birinci bölümde, genel olarak yangının ve yangın sigortasının tanımı yapılmakta ancak genel şartlarda ve kanunda yangın tanımının neden yapılmadığından bahsedilmektedir. Ayrıca yine Birinci bölümde yangın poliçelerinin tanzimi, teminat kapsamı ile ilgili bilgiler verilerek sigorta sözleşmelerinin hukuki unsurlarına değinilmiştir. İkinci bölümde, Türkiye’de yangın hasarlarındaki uygulamalardan detaylı şekilde bahsedilmiştir. lke çapında meydana gelen yangın hasar vakalarında sahte hasarların çokluğuna değinilmiş bunlara karşı alınması gereken önlemlerden bahsedilmiştir. nc bölümde, yaşanmış yangın hasar örneklerine değinilmiştir ve Avrupa ülkelerinden bir kaç örnek ülke alınarak Türkiye Sigorta Sektörü Hasar Organizasyon Yapısı ile karşılaştırması yapılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

TEMEL KAVRAMSAL AÇIKLAMALAR

1. YANGININ TANIMI VE YANGIN SİGORTACILIĞI

1.1. Yangın, Yanma Tanımı ve Kanunumuzdaki Yeri

Günümüzde belki de en önemli ve en sık rastlanan tehlikelerden birisi Yangın tehlikesi. Küçük ihmallerin nasıl büyük bir tehlike oluşturduğu üzerinde düşünürsek unutulmuş bir sigara izmariti, sobadan sıçrayan bir kıvılcım, ateşte unutulmuş bir tava ya da küçük bir "elektrik kontağı" kazası büyük hasarlara sebep olmaktadır. Elbette, bu örneklerin sayısı artırılabilir ama sonuçta hepsinin önemli maddi ve manevi kayıplara neden olacağı kuşkusuzdur. Bu tehlikelere karşı önlem almak görevimiz, ancak bu tehlikelerin sonuçlarına karşı sigorta yaptırmak ise en doğru yol olarak seçilmelidir.

Evlerimiz, iş yerlerimiz gibi küçük ölçekli rizikoların yanında sanayi yapıları, bir ulusun en büyük mal varlıkları ve ulusun ihtiyacı olan ekonomik gücün en önemli parçalarıdır. Her biri birer milli servet olup üretilen ürünler doğrudan ulusun dünya ekonomisi içerisindeki durumunu etkilemektedir. Bu yapıların oluşturulması için büyük finansal kaynaklar kullanılmakta, bu kaynaklar kimi zaman ulusal krediler kimi zaman da uluslararası krediler olabilmektedir. En önemli nokta ise bu üretim yapılarında binlerce insan çalışabilmektedir. İşte bu nedenle bu tür yapılarda can ve mal varlıklarının yangına karşı korunumu, riziko teftişlerinin yapılması çok önemli bir faktör olmaktadır.

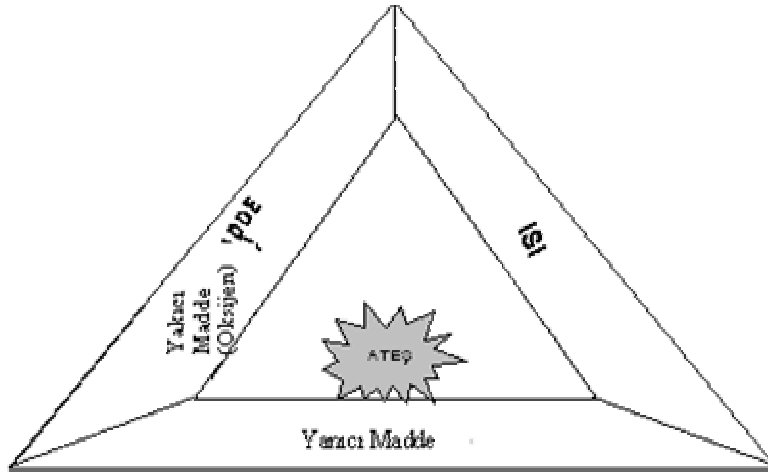
Milli Reasürans'ın Sigorta ve Reasürans Terimleri Sözlüğü'nde yangın; "Yayılma özelliğine sahip ve zarar verici alevli ateşi ifade etmektedir"¹ diye tanımlanmasına

¹ Milli Reasürans T.A.Ş., *Açıklamalı Sigorta ve Reasürans Terimleri Sözlüğü*, İstanbul: Ceyma Matbaacılık, 2004, s.112

rağmen Yangın Sigorta Genel Şartlarında ve kanunumuzda yangının tanımı yapılmamıştır. Türk Ticaret Kanunu (TTK) 1304 ile sigortacının yangın sebebiyle arız olan bütün hasarları tazmin ile mükellef olduğunu belirtmekte 1305. madde ise üç bent ile belirtilen hasarların aksine mukavele olmadığı halde yangından doğan zarar olduklarını belirtmektedir.

Bir başka yangın tanımı ise International Standart Organisation'un (ISO) üyelere Mart 1977 tarihinde gönderdiği terimlerle ilgili belgede "zaman ve mekanda kontrol dışı gelişen yanma olgusu" olarak yapılmıştır.

Denilebilir ki yangın istenmeyen bir olaydır, ekonomik olmayan düşman bir ateştir. İnsanların arzuları dışında oluşan ve cisimlerin şekil ve durumlarını değiştiren, onların artık faydalı işlerde kullanılmasına engel olan zararlı harap edici bir kuvvettir.

Şekil 1; Yangın üçgeni

Yanma; yanıcı madde ile yakıcı maddenin birleşmesi ile meydana gelirken, yangın; yanmanın kasıtlı olarak ya da kaza ile kontrol dışına çıkmasıdır.²

Yanmanın gerçekleşebilmesi için yanıcı madde (yakıt), yakıcı

madde (hava) ve ısının bir araya gelmesi gerekir. Bunlardan birinin olmaması durumunda yanma gerçekleşmez.³

Dikkat etmeme veya kaza sonucu oluşan ısı kaynağı etkisiyle meydana gelen kimyasal ayrışım ve yanma işlemleri sonucu yanıcı maddenin eriyip bitmeye başladığı anı yangın başlangıcı olarak tanımlamak mümkündür.⁴

² <http://www.suc.gen.tr/modules.php?name=Content&pa=showpage&pid=19>

³ H.Cemal Ererdi, *Yangın Sigortacılığı*, İstanbul, 1998, s.33

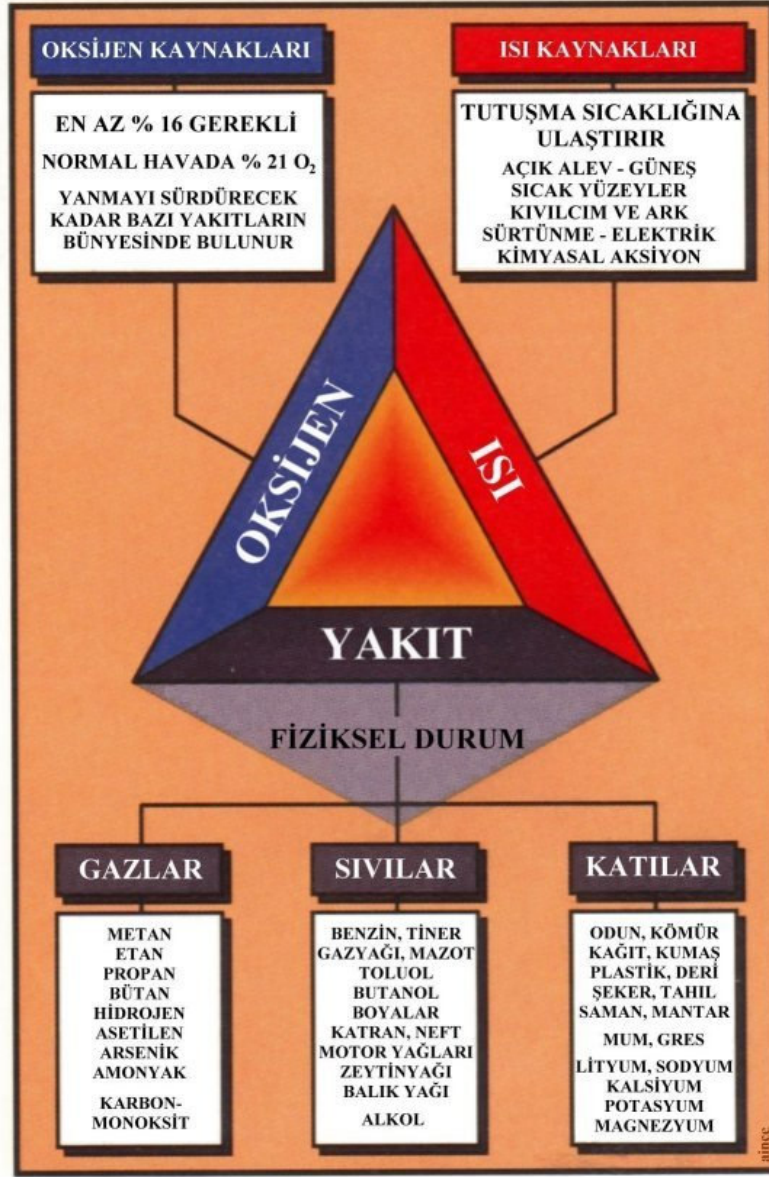
Yanıcı madde ısı etkisi ve oksijenin yardımıyla yanar, alevlenir ve ateş haline dönüşür. Ateş yüksek ısı kaynağı olduğundan temas ettiği diğer yanıcı maddelerin de tutuşmasına ve yangının çevreye yayılmasına sebep olur.⁵ Yanıcı maddeler katı, sıvı, gaz halinde olabilir ve tabiatta bol miktarda mevcuttur. Örneğin odun, petrol ve doğal gaz. Bunlar genellikle organik maddelerdir ve hemen hepsi karbür ve hidrojen ihtiva ederler.⁶ Yanmanın gerçekleşmesi için maddenin tutuşma sıcaklığına gelmesi gerekir ki bu beyaz fosforda 30°C iken kırmızı fosforda 60°C dir. Sıcaklığın tutuşma sıcaklığının altına düşmesi ile ya da yanan maddeyle yakacağın temasının engellenmesiyle yanma olayı durur. Yanma olayında normal şartlarda ortamda hava içinde %21 oksijen bulunur, bunun %16'ya düşmesi durumunda yangın sönmektedir.⁷

⁴ “Les bases de la securite incendie par un ‘groupe de reflexion du C.S.T.B’” Cahiers du C.T.S.B. No 161 Juil/AOUT 1975, Cahier No 1325, s.6

⁵ Timuçin Alpay, *Temel Sigortacılık Bilgileri ve Uygulamalı Hasar Yönetimi 1*, İstanbul: Tavaslı Matbaacılık, 2001, s.277

⁶ Cengiz Akatlı, *Yangına Karşı Sigorta ve Yangın Reasüransı*, İstanbul: Binbirdirek Matbaacılık, 1985, s.25

⁷ <http://www.suc.gen.tr/modules.php?name=Content&pa=showpage&pid=19>

Şekil 2: Yangın Üçgeni, Smoldering Yanma biçimini temsil eder.

Halk arasında maddenin kendisinin yandığı gibi düşünce vardır ancak gerçekte yanan maddenin kendisi değil neşrettiği buhar (gaz) dır. Maddelerin yanıcı buhar veya gaz neşretme özellikleri çok farklıdır.⁸

Yangın çevreye yayılması ya da bulunduğu yerde kalmasına göre dost ateş ve dost olmayan ateş biçiminde ikiye ayrılır. Bunlardan dost olmayan ateş sigorta kapsamı

⁸ Akathı, a.g.e, s.27

içerisine girmekte ve konumuzu oluşturmaktadır. Yangının kendine özgü yerin dışına çıkması ve etrafa zarar vermesi dost olmayan ateş (hostile-fire) olarak adlandırılır. Şömine ve benzeri ocaklarda bulunan ateş ise dost ateş (friendly fire) olarak adlandırılır.⁹

Yukarıda yapılan açıklamalar ışığında örnek verirsek: bir tarladaki otların imha ve temizlik amacıyla yakılması yangın değildir ancak ateşin irade dışında tarla dışına çıkması ve çevreye yayılması yangındır.

Yanma halinde olan cisimden kopan ve okside olmayan ufak moleküllerin gazın etkisi ile havada uçuşmaları ise dumanı meydana getirmektedir.¹⁰

Yangınların sınıflara ayrılması (TS 862, Binaların Yangından Korunması Hakkında Yönetmelik)

A Sınıfı Yangınları	Katı madde yangınları, mukavva, karton, plastik fabrikaları, kağıt fabrikaları
B Sınıfı Yangınları	Yanıcı sıvı ve sıvılaştıran katı madde yangınları
C Sınıfı Yangınları	Gaz yangınları*
D Sınıfı Yangınları	Metal yangınları

Şekil 3 : Sınıflarına göre yangınlar

*Amerikan örgütlerinin sınıflandırılmasında gaz yangınları yerine elektrik yangınları yer almaktadır.

Yanma beş çeşide ayrılır. Bunlar: yavaş yanma, kendi kendine yanma, için için yanma, hızlı yanma, parlama / patlama şeklinde yanmalardır.

Yukarıda verilen bilgiler ışığında denilebilir ki; kanun koyucunun yangın kavramı ile ilgili bir tanım yapmama tavrı aslında haklı ve gerekli bir tutumdur. Geniş bir kavram olan yangın tanımı içerisinde yangın sigortası kapsamında gibi görünüp de sigorta akdi dışında tutulması gereken durumlar da mevcuttur. Bu durumlar kızışma, kavrulma...vb. gibi durumlar olup kanun tarafından tanımın yapılması sigortacıyı özellikle hasar durumunda tazminat ödemek mecburiyetinde bile bırakarak zor durumlara sokacaktır.

1.2. Yangının Meydana Gelmesindeki Etmenler

Yangınlar üç farklı şekilde meydana gelir. Doğal yolla (tabiat olayları), kaza (dikkatsizlik, bilgisizlik, ihmal...vb.) ve kundaklama (sabotaj) sonucu oluşabilmektedir.¹¹

Doğal yolla meydana gelen yangınlar yıldırım sonucu oluşan yangınlardır ve ülkemizde sıklıkla meydana gelmektedir. Kaza şeklinde oluşan yangınlar çeşitli sebeplerle meydana gelebilir. Bunlar: sigara, elektrik kontağı, baca tutuşması, doğal gaz, elektrikli ev aletleri..vb. Kundaklama sonucu oluşan yangınlar ise çeşitli şekillerde meydana gelebilir. Kundakçı kasten ve kötü niyetli olarak taşınır veya taşınmaz malı ateşe verebilir ve bunu planlayarak, tahmin ederek yapar.

1.3. Yangının Büyüme Hızı

Yangın, ısı kaynağının türüne ve şekline göre bir noktadan başlayabildiği gibi bir hat boyunca görülebilir. Örneğin fazla ısınmış bir elektrik kablosu veya donanımı, doğrusal bir ısı kaynağı oluşturur.

Yangını dört evrede incelersek ilk tutuşma evresinde aslında yanmayı gerçekleştirecek uygun koşulların yeterince olmadığını söyleyebiliriz. Isı kaynağı tutuşmayı tam

¹¹ <http://www.suc.gen.tr/modules.php?name=Content&pa=showpage&pid=19>

gerçekleştiremeden kendini tüketir. Bazı durumlarda ise bu evre uzun bir zaman dilimine yayılır. İkinci evrede aynı mahal içerisinde bulunan diğer yanıcı eleman (mobilya, duvar kaplaması...vb) radyasyon veya konveksiyon etkisiyle tutuşur. Bu evrede söz konusu koşullar yeterince bulunmadığı takdirde herhangi bir müdahale olmadan dahi ateşin yavaş yavaş sönmesi hala mümkündür. Ancak beklenmeyen bir cam kırılması, hacmin içerisine tedbirsizce girilmesi, mahallin taze hava ile beslenmesi nedeniyle ateş yakınındaki bir eşyaya sıçraması ile yangın gelişip büyüyecektir. Üçüncü evrede 1000°C'nin üzerine çıkan ısı seviyesiyle “genel kavuşma” gerçekleşir ve yangın yayılır. Dördüncü evre sürekli yanma safhası olarak tanımlanır. Bu evre mahal içerisindeki tüm yanıcı maddeler yanıp tükenene kadar devam eder.

Şekil 4: Yangının Büyüme Hızı

1.4. Yangın Yerindeki Tehlikeler

Yangın yerinde canlıları tehdit eden çok çeşitli tehlikeler mevcuttur. Yangını birincil afet haline getiren bu tehlikelerdir. Yangın yerindeki tehlikeleri dokuz başlık altında toplayabiliriz:

- ✓ Yangının Büyüme Hızı,
- ✓ Yüksek Sıcaklık Tehlikesi,
- ✓ Yangın Bileşenlerinin Yangının Yayılmasına Etkileri,
- ✓ Yangının Safhalarındaki Tehlikeler,
- ✓ Zehirli Gazların Oluşturduğu Solunum Zorluğu Tehlikesi,
- ✓ Patlama Tehlikesi,
- ✓ Çökme Tehlikesi,
- ✓ Elektrik Tehlikesi,
- ✓ Kimyasal Tehlike

1.5. Yangını Önleme ve Yangından Korunma

Ateşin kontrol altında kullanıldığında aslında insanlara yardımcı olduğunu, kontrolden çıktığında ise çok büyük kayıplara neden olduğunu iyi biliyoruz. Tedbirsizliğin ve dikkatsizliğin ilk sebep olarak görüldüğü yangınlar büyük zararlar doğurur. Küçük bir kıvılcımdan bir odada çıkan yangın önce eve yayılır, sonra komşu evlere, kısa bir sürede müdahale edilemeyen yangın nedeniyle mahalleye sirayet gerçekleşir.

Yapılan bir araştırmada; yanan soba kapağının açık bırakılması, sigaranın söndürülmeden atılması, gaz lambası ve mumun yanık bırakılması, çıplak elektrik tellerinin birbirine değmesi, orman ve korularda piknik yerlerinde yakılan ateşin iyice söndürülmeden bırakılması, kibrit ve ateşle oynanması, evde kullanılan ocağın açık unutulması, yanan kibritin yere atılması gibi sebeplerin yangının başlıca sebepleri olduğu tespit edilmiştir.

Bu nedenle, ilk önce bir rizikoda yangının çıkmasını önleyecek tedbirler alınmalı daha sonra da alınan önlemlere rağmen çıkabilecek bir yangının en çabuk ve en etkili şekilde söndürülmesi için gerekli tertibat tesis edilmelidir.

Yangının oluşumunu önlemek için mutlak bir önlem düşünülemez ancak kesin olarak önleyemezsek bile yangın olasılığını azaltıcı-önleyici önlemleri almamız olasıdır.¹²

Alınacak önlemler yapı özellikleri bakımından, tesisat bakımından, kullanım bakımından olarak üç bölüme ayrılır.

Yangını önlemek ve yangından korunmak, şirket personeline verilecek eğitimle başlar:¹³

- Temizlik ve düzenli çalışmanın sağlanması
- Duyarlı bölgelerde sigara içme yasağı uygulanması konusunun takibi
- Malların depolanmasında belirli bir düzen sağlanması
- Devamlı bir itfaiye ekibinin hazır bulundurulması
- Personel içerisinde özel olarak yetiştirilmiş bir grubun bu konuda gerektiğinde görev alması
- Mesai saati sonunda elektriğin bir noktadan kesilmesi
- Bekçilerle periyodik kontrollerin yapılması
- Elektrik tesisatlarının kontrollerinin yapılması
- Yangına karşı söndürme cihazlarının yeterli miktarda bulundurulması
- Yangın alarm tesisatının kurulması.

1.6. Yangın Söndürme

Yangın söndürmede temel prensip, yangının klasik tanımı yapılırken, belirtilen ve yanma şartı için geçerli olan üç unsurdan birinin (Isı veya Oksijenin veya Yanan

¹² Rahmi Koyuncu, *Yangın Teknikleri Korunma Önleme Söndürme*, Ankara: Sevin Matbaası, 1985, s.47

¹³ Ezerdi, a.g.e, s.38

Maddenin herhangi birisinin) ortadan kaldırılması ya da Yanan Madde ile havadaki Oksijen arasındaki kimyasal zincir reaksiyonunun kırılması gerekir.¹⁴

Yangın söndürmede kullanılan malzemelerin en başında su gelir. Su hem sıcaklığın düşmesini sağlar hem de meydana gelen su buharı yanan madde ile oksijenin temasını keserek yanmayı durdurur.¹⁵

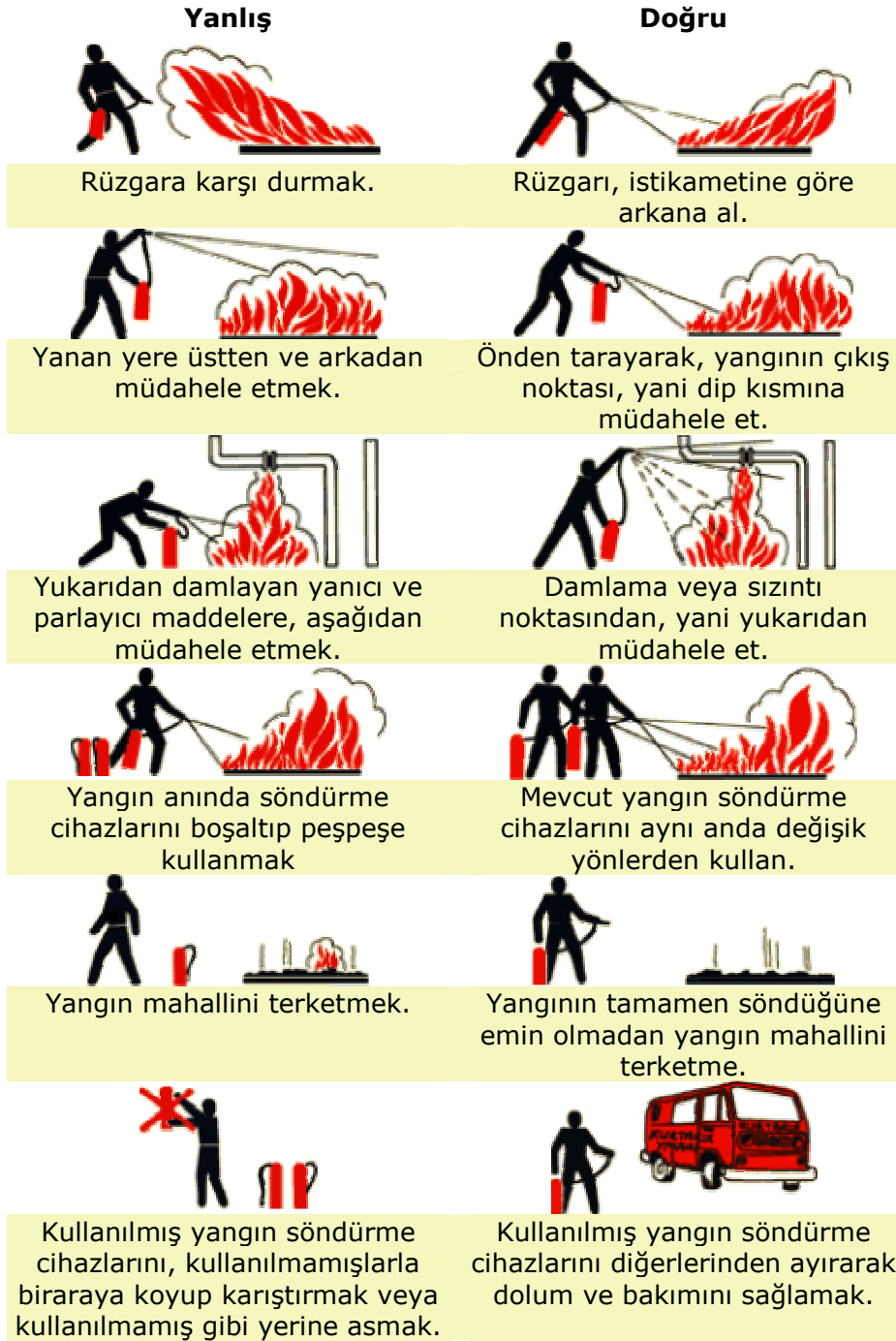
Yangın söndürmede kullanılan diğer bir basit ve önemli malzeme köpük kullanımıdır.

Yangın Mücadelesinde Köpük kullanımı 19. yüzyılda başlamıştır. Günümüzde kullanılan köpüklerden farklı olarak bunlar basit iki kimyevi maddenin karıştırılmasından elde edilen karışımlardır. Günümüzde ise protein ve sentetik bazlı farklı çeşitlerdeki yangınlarla mücadelede kullanılan köpükler bulunmaktadır. Köpük akaryakıt yangınlarını söndürmek, yanıcı ve patlayıcı gazların yayılmasına, yangın yüzeyini soğutarak yeniden yanmasına engel olmak için kullanılır.¹⁶

¹⁴ www.denizce.com/denizguvenlik2.asp

¹⁵ Akatlı, a.g.e, s.58

¹⁶ http://www.kolagom.com/tr_kopuk/yangin.htm

Şekil 5: Yangın Söndürücülerin Kullanımı

Her ne kadar yangından korunma yöntemleri geliştirilse de çıkabilecek olası bir yangında kullanılan söndürme sistemleri üç ana başlık altında toplanabilir: sulu, gazlı ve köpüklü-tozlu. Uygulama yapılacak bina özelliğine göre sistem tercihi yapılır.¹⁷

¹⁷ http://www.gisguvenlik.com/urunler/yangin_ihbar_sondurme.htm

1.6.1. Sulu Söndürme Sistemleri:

Yoğun insan gruplarının bulunduğu geniş binalarda yangın söndürülmesi ve kontrol altında tutulması için sprinkler (sulu sistem) tercih edilir. Bu sistem otomatik olarak devreye girerek çok geniş alanları kontrol altında tutar.

1.6.2. Gazlı Söndürme Sistemleri:

Bilgi işlem odası, ups odası gibi işletmeler için çok önemli olan küçük oda ve bölmelerde kullanılır.

1.6.3. Köpüklü ve Tozlu Sistemler:

Akaryakıt ve kimyevi madde tabanlı yangınlarda kullanılan bir sistemdir. Yüksek ısı, büyük alevli yangın tüpünde olan bu yangınlarda hava ile irtibat tamamen kesilir. Aksi halde bu tip yangınları kontrol altına almak mümkün değildir.

Tablo 1: Yangın Çeşitleri ve Söndürme Yöntemleri

Yangın Çeşitleri	A	B	C	D	E
Cinsi	Katı	Sıvı	Gaz	Metaller	Elektrik
Yanıcı Madde	Odun, ahşap, kumaş, kağıt	Akaryakıt, yağ, boya, tiner	Metan, Propan, LPG	Magnezyum, Sodyum, Alüminyum	Elektrik
Söndürme Yöntemi	Soğutma, yanmayı engelleme	Engelleme, boğma, soğutma	Engelleme	Soğutma, Boğma	İlk iş elektriğin kesilmesi
Kullanılan Söndürücü	Su, ABC tozlu ve köpüklü söndürücü	ABC ve BC tozlu, halon gazlı, CO2 ve köpüklü söndürücü	ABC ve BC tozlu, halon gazlı, CO2 söndürücü	Sadece D tozlu söndürücü	ABC ve B tozlu, halokarbon gazlı söndürücü

Kaynak: www.kolagom.com/tr_kopuk/yangin.htm

Yangınları Alacağımız Tedbirlerle En Aza İndirebiliriz

Sobanın borusunu çatı uzantısının dışına çıkarınız

Elektrik arızaları için ehliyetli bir elektrikçi çağırınız

Önce kibriti çakınız, sonra da ocağı açınız

Gaz kaçağını ateşle değil su ve sabun köpüğü ile kontrol ediniz

Bacalarınızı temizletmeden kullanmayınız

Elektrikli ev aletlerini aynı anda bir prize takmayınız

Soba ve ateş yakarken yanıcı ve parlayıcı madde kullanmayınız

Çocukların kibritle oynamasına izin vermeyiniz

Sonuç olarak diyebiliriz ki:

“Yangın doğal felakettir,

Yangını dikkat önler.

Tedbir almak, yangını söndürmek kadar önemlidir”

1.7.Yapıların Yangın Güvenliğı

Yangın konusunun göz ardı edilmesinde, yurdumuzda binaların yangına karşı korunması konusunda geçerli bir yönetmelik veya bir standardın olmayışının sebep olduğu söylenebilir.¹⁸

Gelişmiş ülkelerde can ve mal güvenliğini sağlamak, ülke ekonomisinin kayıplarını önlemek için, yanıcı yalıtım malzemeleri yapılarda kullanılmaktadır. Türkiye'de yapı sektörümüz, yapı malzemeleri seçiminde, batı ülkelerinde aranılan kriterleri araştırma noktasında değildir. Bu kriterlerden belki de en önemlisi yanıcılık sınıfıdır. Büyük finansman ayrılan yapılarda, büyük zararlara neden olabilecek her türlü riski minimuma indirmek için mal sahiplerinin sigorta eksperince uyarılması, prim farklılığı oluşturan yanıcı malzemeler konusunda dikkatlerinin çekilmesi esas olmalıdır.

Çatıya az yük getirmesi ve istinat noktaları arasında yüksek açıklık sağlaması nedeniyle son yirmi yıldır tercih edilen metal trapez, hafif inşaat tarzı ağırlıklı olarak daha az masrafı ifade etmekte ancak çatı oluşumu yangından korunma için bir dizi problem yaratmaktadır. Bunların başında ısı yalıtımı amacıyla kullanılan poliüretan gibi maddeler gelmektedir. Şiddetli yanan ve zehirli gaz çıkartan bu malzemeler tüm çatı sathına süratle yayılmakta ve tüm sistemin çökmesine neden olup, yangına müdahale olanağını yok etmektedir.

Yapılarda yangın güvenliğini bölümler halinde aşağıdaki gibi inceleyebiliriz:

1.7.1. Bölme, Cephe ve Çatılar

Binayı yatay ve düşey yangın bölmeleri ile bölümlere ayırmak gerekli bir yangın önlemidir. Söz konusu bölmeler yanmaya dayanıklı duvar ve döşemelerden oluşmalıdır.

¹⁸ <http://www.evdose.com/tur/faydali/fay0034.html>

1.7.2. Düşey İç Bölmeler

Yangına en az iki saat dayanıklı olarak projelendirilmelidirler. Topluma açık binalarda ve yedi kattan yüksek yapılarda yangın anında kapanan sürme bölmeler yapılmalıdır.

1.7.3.Cepheler

Cepheler düşey dış bölmeler olarak nitelendirilir. Cephe dış kaplamasının yanmaz malzemeden olması esastır. Yangının alt katlardan üst katlara en kolay sıçrama yapabileceği yer cephelerdir. Pencere az otuz dakika yangına mukavim olmalıdır. Perdelerin zor tutuşan malzemeden yapılması mecburidir.

1.7.4.Yatay Bölme ve Döşemeler

Yangına iki saat mukavemet gösteren ve alev geçişine müsaade etmeyen (boşlukları olmayan) her döşeme yatay yangın bölmesidir. Yanıcı malzemeden yapılan asma tavanlardan kesinlikle kaçınılmalıdır. Diğer malzemelerden yapılan asma tavanlarda, gerçek tavan ile aralarındaki boşluk yangının yayılmasına yardımcı olur. Önlem alınmadan kullanılamaz.

Örneğin ara boşluğu diğer bina birimleri ile ayrılmış asma tavanlar; yatay yangın bölmeleri, boşluklardan arındırılmış veya yangın kesici malzemelerden yapılmış olmalıdır.

1.7.5.Çatılar

Bina çatıları yangının yayılıp, genişlemesine imkan veren ortamlardır. Çatı kaplama malzemesinin yanıcı olmaması zorunludur.

1.7.6.Kazan Daireleri

Kazan daireleri binanın diğer kısımlarına göre yangına en az iki saat daha dayanıklı bölmelerle ayrılmış olmalıdır. Kapılar ise yangına en az bir saat dayanıklı olmalı, bu bölümde iki kapı bulunmalıdır.

Sonuç olarak yapılarımızda yangın önlemlerini bölümler itibarıyla dikkate aldığımızda prensip olarak tüm seçilen yalıtım malzemeleri yanmaz yapı malzemeleri sınıfı olan A sınıfından olmalıdır. Yapılarda yangın önlemleri, yangın sınıfları ve yangın dayanım süreleri için Alman DIN normu 4102 ve TSE 1263, 4065 değerlerinden faydalanmak mümkündür.

1.8. Riziko ve Sigortacılık Açısından Yangın Rizikosu

En basit anlamıyla riziko, bütün sigorta dallarında hasar ihtimali anlamına geldiği gibi, bu hasar ihtimaline karşı sigortalanan şeyi de ifade eder (yangın, infilak, binalar, makineler, emtea...vb.).¹⁹ Risk zarar ihtimali veya arzu edilmeyen bir olayın meydana gelme ihtimali olarak belirlenebilir.²⁰

Riziko²¹:

“Sigorta akdi taraflarının özellikle iradeleri dışında kalan, gerçekleşmesi veya gerçekleşme tarihi belirsiz olan zarar veya başkaca uygun olmayan bir hal doğuran geleceğe ait bir olaydır/tehlikedir.”

Bu tanıma göre yangın rizikosu zarar verme olasılığı olan tehlikeler içerisine girmektedir. Ancak gelişmiş bir alarm donanımıyla bir fabrikadaki yangın rizikosunun azaltılabileceğini söyleyebiliyorsak buradaki riziko sözcüğü belirli bir tehlikenin gerçekleşme olasılığı anlamını taşımış olmaktadır.

¹⁹ İzzet Mühürdaroğlu, *Sigorta Ekspertizleri ve Psikoloji ve Tatbikat*, İstanbul: Başaran Matbaası, 1977, s.88

²⁰ Hakan Özcan, *Sigorta Sektöründe Acente-Şirket İlişkileri*, Türk Sigorta Acentelerinin Özellikleri Yönetim ve Organizasyon Yapıları Üzerine Bir Araştırma, İstanbul: Sigortacı Gazetesi Yayınları-3, 1996, s.1

²¹ Kemal Bıkmaz, *Akademik Sigortacılık*, İzmir: Doğruluk Matbaacılık, 1991, s.17

Rizikoların sınıflandırılması konusunda iki tür bölümlendirme yapılmaktadır.²² Bunlardan ilki rizikoları; Gerçek Rizikolar (Pure Risks), Spekülatif Rizikolar (Speulative Risks) biçiminde bölümlendirmektedir. İkinci yaklaşım ise bunların Temel Rizikolar (Fundamental Risks), Özel Rizikolar (Particular Risks) olarak bölümlendirilmesini öngörür.

Özellikle biz sigortacıların teminat altına alacağı rizikoları değerlendirmeye alacağımızdan Temel Rizikolar tanımı içerisinde yer alan Fiziksel Riziko ve Moral Riziko kavramlarını açıklayalım. Fiziksel Riziko, sigorta konusuna ilişkin olup tehlikenin gerçekleşme olasılığı üzerinde etkin olan noktaları ifade eder. Fiziki rizikoyu bina ve muhteviyat olarak iki ana başlıkta ele alırız.²³ Yangın Sigortalarında ahşap bir bina bu tanıma bir örnektir. Moral Riziko ise, sigortalının tutum ve alışkanlıkları ile ilgilidir. Sigortalının sigortalı değilmişçesine dikkatli, titiz ve dürüst olması esastır. Kötü moral rizikoya sigortalının hileli taleplerde bulunarak kar sağlamak için sigorta teminatı almasını örnek gösterebiliriz. Ayrıca sigortalının işyerinde çalıştırdığı personelin güvenliğine dikkat etmemesi, mallarını korumada gerekli özeni göstermemesi de Moral Rizikoyu oluşturur. Bu riziko piyasanın genel gidişi ile ilgilidir. Piyasanın iyi ve hareketli olduğu dönemlerde, ticaretin düştüğü ve durgunluğun baş gösterdiği dönemlere kıyasla çok daha az yangın eğilimi görülür.

Bir rizikonun sigorta edilebilmesi için belli şartları bir arada bulundurması gerekir. Bunlar:

- Riziko belirli bir frekans derecesine sahip olmalı. Bu rizikoya belirli bir oranda rastlanmış olmalıdır. Rizikonun gerçekleşme ihtimali aktüeryal hesaplarla sağlanmalıdır.
- Riziko dağınık olmalıdır.
- Hukuki açıdan rizikonun sigorta edilmesinde bir sakınca ya da engel olmamalıdır.

²² Cahit Nomer; Hüseyin Yunak, *Sigortanın Genel Prensipleri*, İstanbul: Ceyma Matbaacılık, 2000, s.7

²³ Tanzer Yaramanoğlu, *Yangın Sigortalarında Teknik Karın Arttırılması*, Marmara Üniv. Bankacılık ve Sigortacılık Ens. Yüksek Lisans Tezi, 1994, s.11

Sigorta şirketi, sigorta edilen taşınır ya da taşınmaz mallara yangın sebebiyle gelebilecek bütün hasarları tazmin ile yükümlüdür (TTK M. 1304 f.1).²⁴

Bir maddenin üzerinde dahilen veya haricen herhangi bir sebep ve şekilde meydana gelecek dumanlı, ateşli ve alevli yanma hadisesine yangın rizikosu denilmektedir.²⁵

- a) Yangının,
- b) Yangına sebebiyet vermiş olsun olmasın yıldırımın,
- c) Yangına bağlı olan veya olmayan infilaklar ile münhasıran ve ihtiyaçları için kullanılan her türlü aydınlatma, ısıtma ve mutfak alet ve vasıtalarının infilakının doğurduğu doğrudan doğruya meydana getireceği ziyan ve hasarları,
- d) Deprem, su baskını, dahili su hasarları, fırtına, araç çarpması, hava taşıtları, duman, yer kayması grev, lokavt, kargaşalık, öğrenci hareketlerinden meydana gelen hasarları tazmin eder.

Yangın veya yangın dolayısıyla çeşitli şekilde ziyana uğrayan malzeme üzerinde, yangını bastırmak için sarf edilen gayretler sırasında o maddenin civarındaki sair mallarda meydana gelecek yanma, kırılma, dökölme ve bozulmalar ile emsali yangınlı, yangınsız hasarlar, yangın rizikosu kapsamı içindedir.

Yangını önleme ve korumanın genel yöntemleri varsa da her rizikonun özelliği ayrıca önem taşır. Binaların yapı tarzları öncelikli olarak incelemeye tutularak araştırmalar yapılmaktadır.

Yapı kullanma şekline bağlı olarak, yapının mimari tasarımı, yapı malzeme ve elemanlarının seçimi, pasif yangın güvenliği önlemlerinin esasını oluşturur.²⁶

²⁴ Huriye Kubilay, *Uygulamalı Özel Sigorta Hukuku*, İzmir: Barış Yayınları, 1999, s.83

²⁵ <http://www.kyk.gov.tr/yonetmelik/195.htm>

²⁶ [http://kutuphane.uludag.edu.tr/Univder/PDF/muh/2003-8\(1\)/htmpdf/mak08.pdf](http://kutuphane.uludag.edu.tr/Univder/PDF/muh/2003-8(1)/htmpdf/mak08.pdf)

Yangın rizikosu yönünden faaliyet konusu büyük önem taşır. En geniş anlamda sigortacılık içinde faaliyet konusunu üç ana başlık altında inceleyebiliriz:

1. Sivil rizikolar: İçinde sınai faaliyet yapılmayan, muhafaza ve satış amacıyla mal bulundurulmayan ve her ne şekilde olursa olsun ticari bir amaç taşımayan ve münhasıran ikametgah olarak kullanılan yerlerdir.
2. Ticari rizikolar: İçinde satış veya muhafaza amacıyla mal bulunduran, küçük çaplı ticari işletmelerdir. Örnek: eczane, satış mağazası, fırın vb.
3. Sınai rizikolar: Sınai faaliyet yapılan yerlerdir. Örnek: boya fabrikası, metal fabrikası

1.9.Yangın Sigortası Kavramı

Yangın sigortası zarar (mal) sigortalarının bir türü olup şu anda yürürlükte olan Türk Ticaret Kanunu'nun 1304-1310. maddeleri arasında yer almaktadır.²⁷

2006 yılında yürürlüğe girmesi beklenen 1536 maddelik Türk Ticaret Kanunu yasa tasarısıyla mevcut kanunda devrim sayılabilecek değişiklikler yapılması beklenmektedir. Mevcut Türk Ticaret Kanunu, her birine “kitap” adı verilen çeşitli bölümlerden oluşuyor. “Ticari İşletme”, “Ticaret Şirketleri”, “Kıymetli Evrak”, “Taşıma İşleri”, “Deniz Ticareti”, “Sigorta Hukuku” olarak her biri farklı konulardan oluşan kitapları içerisinde barındıran Yeni Türk Ticaret Kanunu yasa tasarısını hazırlamakla görevlendirilen komisyon başkanı Prof. Dr. Ünal Tekinalp bir açıklamasında yeni tasarıda şirketler hukuku konusunda AB yönergelerindeki esasların benimsendiğini, uluslar arası konvansiyonların yasaya alındığını ve muhasebe

²⁷ Kubilay, a.g.e, s.83

standartları konusunda da uluslararası muhasebe standartlarının benimsenmesi gerektiğini belirtmiş ve Sigorta Hukuku ile ilgili kısmın tamamen değişeceğini ifade etmiştir.

Mevcut sistemde Türk Ticaret Kanunu'nun yanında Sigorta Genel Şartları ve bir de Sigorta Murakabe Kanunu'nun 7. maddesinde, hayat ve hayat dışı sigortalar adıyla bir düzenlemeye yer verilmiştir.

Yangın sigortası nedir diye araştırma yapıldığında Sigorta mevzuatları içerisinde yangın sigortasının tanımının yapılmadığı görülmüştür. Sözlük anlamıyla yangın sigortası, “bir kimsenin taşınır veya taşınmaz bir malı, yangından doğacak zararlara karşı sigorta ettirmesi²⁸” şeklinde tanımlanmıştır. Hukuk doktrinde yangın sigortası, yangın sonucunda oluşabilecek zararları teminat altına alan bir sigorta dalıdır diye tanımlanmıştır.

TTK'nın Yangın Sigortası ile ilgili 1304. Madde, 1. Fıkrası “Sigortacı sigorta edilen menkul ve gayrimenkul mallara yangın sebebiyle arız olan bütün hasarları tazmin ile mükelleftir” diye rizikonun kapsamını genel olarak tarif etmiştir. Ancak yukarıda da belirtildiği gibi yangının tanımı ne TTK'da ne de Genel Şartlarda yapılmamıştır. Sadece Alman Yangın Sigortası Genel Şartları'nda yangının tanımı yapılmıştır. Bu tanıma göre yangın: “Ateş yakılmasına tahsis edilmiş bir ocak olmaksızın meydana gelen veya böyle bir ocağı terk edip kendi başına yayılma kabiliyeti olan ateştir²⁹” Yangın Sigortası ile ilgili Türk Ticaret Kanunu'nda yedi hüküm bulunmaktadır. Birinci kısımda da belirtildiği gibi kanun koyucu belirli bir tanımdan kaçınarak konuyu doktrin ve mahkeme kararlarının insiyatifine bırakmıştır.

²⁸ Ejder Yılmaz, *Hukuk Sözlüğü*, Ankara, 2001, s.932

²⁹ Merih Kemal Omağ, *TTK ile Polişe Genel Şartları Açısından Yangın Sigortası Genel Şartları*, Hukuk Araştırmaları, Ocak Aralık 1989, C.4, s.33-34

1.10.Yangın Sigorta Sözleşmesi

Yangın Sigorta Sözleşmesi tanımını TTK M.1263’de tanımı yapılan sigorta akdine göre yaparsak:

“Yangın Sigortası, sigorta ettirenin prim ödeme borcuna karşılık sigortacının kapsamı kanun ve ilgili genel şartlarda belirtilen rizikoların gerçekleşmesine karşı sigorta himayesini üstlendiği karşılıklı taahhütleri havi, borç doğuran bir sözleşmedir”³⁰

Bilindiği gibi sigorta ettirmek isteyen kişi ile sigortacı, yangın sigortası yapma isteklerini belirttikten sonra aralarında yangın sigortası poliçesi düzenlerler. Sözleşmenin başlangıç aşamasında poliçe düzenlenirken sigorta ettirenin doğru beyanda bulunma yükümlülüğü vardır. Bu konuyla ilgili verilmiş yargıtay kararı ise aşağıda verilmiştir³¹:

YSGŞ C.2. ; TTK 1290; “... TTK.’nın 1290. maddesine göre sigorta ettiren kimse sigorta olunan şey hakkında hakiki vaziyeti gizlemiş, noksan ya da hakikate muhalif beyanda bulunmuşsa sigortacı öğrenme tarihinden itibaren bir ay içinde akitten cayabilir...” (Y. 11. H. D. 28. 12. 1990 E. 7790, K. 8461)

Yukarıda belirtilen durum gerçekleştiği takdirde yani sigorta ettiren, yalan veya eksik beyan verdiği takdirde sigortacı, mevcut durumdan daha ağır yük getiren durumu kabul eder ya da doğruyu bildiğinde sözleşme yapmaya yanaşmayabilir. Sigortacının bu durumu öğrendikten sonra bir ay içinde sözleşmeden cayma hakkı vardır (TTK. M. 1290) ya da oluşacak prim farkını alarak mevcut durumda sigortayı yürürlükte tutabilir.

Sigortacı gerçeği öğrenmeden önce riziko gerçekleşirse sigortacı tazminatı, tahakkuk ettirilen prim ile tahakkuk ettirilmesi gereken prim arasındaki orana göre ödemekle yükümlüdür (YSGŞ.C.2). Bu durum sigorta ettirenin kastı olmadığı durumlarda

³⁰ Damla Küçük, *Yangın Sigortası*, Marmara Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2000, s.4

³¹ Işıl Ulaş, *Uygulamalı Sigorta Hukuku - Mal Ve Sorumluluk Sigortaları*(3. Bası), Ankara, 2002, s.218

geçerlidir. Eğer sigorta ettirenin gerçeğe aykırı beyanı kasta dayanıyorsa, riziko söz konusu zamanlarda gerçekleşse bile sigortacı cayabilir veya prim farkını isteyebilir.

Sigorta sözleşmesi, poliçede belirtilen poliçenin başlama ve sona erme tarihleri olarak yazılan günlerde, aksi kararlaştırılmadıkça, Türkiye saati ile öğleyin saat 12.00’de başlar ve öğleyin saat 12.00’de sona erer (YSGŞ. A. 8.).

Sigorta sözleşmesi yapıldıktan sonra poliçeden doğan sorumluluğun başlayabilmesi için primin ödenmesi gerekmektedir (TTK. M. 1295). Sigorta ettiren poliçede yazan peşinat tutarını sigortacıya ödemediği takdirde koruma başlamaz.

1.11. Yangın Sigorta Sözleşmesi Süresi ve Mortgage

Yangın sigortaları bir yıldan az, bir yıl süreli veya bir yıldan fazla süreli olmak üzere üç şekilde düzenlenebilir.

“Yangın sigortası beş yıllık ise, son altı ay; yedi yıllık ise, son on iki ay; on yıllık ise, son yirmi dört ay sigortalıdan ücret alınmaz.”³²

Ülkemizde yangın sigortaları bir yıl süreyle yapılmakta ve sigortalıların isteği doğrultusunda poliçeler yıldan yıla yeniden düzenlenmektedir. Günümüzde artık çok konuşulan mortgage sistemi ile yangın sigortaları sözleşmelerinin süresinde de değişiklik olacağı poliçelerin bir yıldan uzun süreli yapılacağı öngörülebilir. Sermaye Piyasası Kurumu tarafından hazırlanan ve Hükümet tarafından incelenerek Meclise sunulan Konut Finansmanı (Mortgage) Kanunu Tasarısı, düşük ve orta gelirli ailelerin umut kaynağı olurken sigorta pazarı için de büyük önem arz etmektedir. Konut sahibi olmak isteyen kişi bir bankadan ya da finans kuruluşundan ipotek karşılığında uzun vadeli kredi alarak banka sayesinde talep ettiği bir gayrimenkulü peşin olarak satın alacak ve Kredi veren kuruluş da bunun karşılığında güven sağlamak amacıyla satın

³² Ali Bozer, *Sigorta Hukuku*, Ankara, 1981, s.161

alınacak evle ilgili sigorta yaptırılması gerekliliğini şart koşacaktır. Bunun da uzun vadede yangın sigorta kapasitelerini arttırması beklenmektedir.

1917 Senesinde tanzim edilmiş bir yangın sigorta yenileme "Temdid" poliçesi

ASSICURAZIONI GENERALI-TRIESTE
AGENCE GÉNÉRALE DE CONSTANTINOPLÉ
BUREAUX: SMATA, RUE VOIVODA, DANS L'IMMEUBLE DE LA COMPAGNIE

Branche Incendie

Somme assurée Cap. 100.-
Prime 20/100 11.198

N° 1052

Primes 20/100 11.198
Droit d'assurance 20/100 11.198
Total 22.396

Prolongation de la Police N° 22097

La Compagnie Assicurazioni Generali reconnaît par la présente que l'assurance contractée par la Police N° 22097 pour la somme de **Léon Lurquin** **100.000** francs au nom de M. Lurquin **Jean Lurquin** et portant sur la maison de la rue de la Vierge d'un étage de **10** mètres de hauteur des **10** mètres de la rue de la Vierge N° 107, est prolongée pour la période d'une année à partir du **10 octobre** 1917 et jusqu'au **10 octobre** 1918, sous les mêmes conditions générales et clauses particulières énoncées dans la police N° 22097.

Constantinople, le **10 octobre** 1917

POUR LA COMPAGNIE ASSICURAZIONI GENERALI
AGENCE GÉNÉRALE
M. Lurquin

Kaynak: http://www.generali.com.tr/arsiv/pages/1917_jpg_jpg.html

1.12. Yangın Sigortasının Konusu

Bireyler ve toplumlar için değer taşıyan herhangi bir mal, gerçekleşmesi meşru bir hakkın ihlaline yol açabilecek veya hukuki bir sorumluluk doğurabilecek herhangi bir olay, sigortanın konusunu oluşturabilir. Bir Yangın sigortasının konusu, ev ya da fabrika ve muhteviyatı olabilir.³³

³³ Nomer; Yunak, a.g.e, s.14

Yangın sigortası özel veya ticari amaçla kullanılan her türden bina ve muhteviyatı, kendiliğinden meydana gelen yangın, yıldırım, infilak ile bunlardan kaynaklanan buhar, hararet, duman gibi tehlikelerin neden olduğu fiziki hasarlara karşı teminat altına alan sigortadır. Ayrıca, meydana gelmiş olan yangını söndürmek, dolayısıyla muhtemel hasarı azaltmak amacıyla, su veya başka bir kimyevi madde ile yapılan müdahalelerin sonucunda ortaya çıkan fiziki hasarlar da, bu sigortanın kapsamına dahildir.

Yangın sigorta riskinin oluşmasında alevin varlığı zorunlu ise de zararın muhakkak alev sonucu oluşması şart değildir. Alevden oluşan yangının meydana getirdiği yüksek ısı ve duman ve isin çevresindeki eşyaya verdiği hasarlar yangın sigorta teminatı içindedir. TTK' nın 1304/1 ve 1305/1inci maddeleri hükmü bu amaçla konulmuştur.

Ayrıca TTK 1305'inci maddenin 3 numaralı bendinde sözü edilen yıldırım riski, bir doğa olayının oluşturduğu risk şekli olup, yıldırımın neden olduğu gerek yangınlı, gerekse yangınsız hasarların tümü yangın sigortası teminatı içinde kalmaktadır. Diğer bir deyişle yıldırım sonucu yangın oluşmasa dahi bizatihi yıldırım olayının sigortalı bina veya eşyada meydana getirdiği hasar, sigorta kapsamı içinde olduğu kabul edilmektedir.³⁴

1.12.1.Teminatın Kapsamı

Standart yangın poliçesinde hariç tutulmuş grev, lokavt, kargaşalık, halk hareketleri, kötü niyetli hareketler, terör, deprem ve yanardağ püskürmesi, fırtına, kar ağırlığı, sel veya su baskını, yer kayması, dahili su ve kara, hava ve deniz taşıtlarının sigortalı kıymete çarpması gibi ek tehlikeler olarak adlandırılan risklerin yanı sıra, meydana gelmiş olan fiziki bir hasara bağlı olarak ortaya çıkan mali hasarlar, enkaz kaldırma masrafları, kira kaybı ve yangın ve infilak mali sorumluluğu da yine yangın sigortası kapsamında temin edilebilmektedir.

³⁴ Ulaş, a.g.e, s.220

1.12.2.Dikkat Edilecek Hususlar

Bu branştaki önemli husus, yangın sigortasında kullanılan “bina değeri” teriminin sigortalı kıymetin tamamıyla yeniden inşası halinde oluşacak maliyeti kastettiğidir. Bu maliyetin içinde arsa değeri ve binanın bulunduğu bölgeye göre oluşan değeri yer almamaktadır. Yapı tipine ve kullanılan inşaat malzemesinin kalitesine göre bu maliyetler yaklaşık olarak hesaplanır.

Savaş, iç savaş, ihtilal, isyan, ayaklanma ve bunların gerektirdiği askeri hareketler nedeniyle meydana gelen zararlar, herhangi bir nükleer yakıttan meydana gelen zararlar, kamu otoritesi tarafından sigortalı şeyler üzerinde yapılacak tasarruflar sebebiyle meydana gelen zararlar ve yangın çıkarmaksızın kavrulma neticesinde meydana gelen zararlar sigorta teminatının dışındadır.

Ayrıca yangın sigortası yaptırmadan yukarıda sayılan ek teminatlar alınamaz.

Sigorta şirketleri konutlar ve işyerleri için paket poliçeler düzenleyerek, yukarıda sayılan teminatları tek poliçeyle güvence altına almaktadırlar. Paket poliçeler ile yangın, yangın mali sorumluluk, yangının birçok ek teminatı ve kaza sigortalarının konusuna giren hırsızlık, cam kırılması ve ferdi kaza teminatları birlikte verilmektedir.

1.12.3.Yangına Bağlı Kar Kaybı Sigortası

Bir işletmede yangın ve diğer riskler sonucu meydana gelen maddi hasar, yangın poliçesi ile karşılanır³⁵. Ancak bu hasarın gerçekleşmesi nedeniyle işin durmasından doğacak kayıpları (ciro düşmesi, masraf artışı vb.) kâr kaybı sigortası karşılar.

³⁵ Nomer; Yunak, a.g.e, s.10

Teminatın Kapsamı

Bu sigorta ile kar kaybı teminatı verilecek durumlar, ilgili yangın sigorta sözleşmesinde teminat altına alınmış olan haller arasından, sigorta ettiren ile sigortacı tarafından serbestçe belirlenir.

Dikkat Edilecek Hususlar

Yangına bağlı kar kaybı sigortasında, hasarın meydana geldiği andan, ticari faaliyetin durma veya aksaması tamamen giderilerek normal faaliyete devam olunmasına kadar geçecek süre içinde ve poliçede belirtilen azami tazminat süresini aşmamak kaydıyla, meydana gelecek kar kaybı ödenir. Sigortacının sorumluluğu, sigorta poliçesinde belirtilen sigorta bedeliyle sınırlıdır. Sigortalı, hasar anında ticari faaliyetine imkanlar ölçüsünde devam ederek kar kaybını önlemeye, azaltmaya ya da hafifletmeye yönelik önlemleri almakla yükümlüdür. Acil önlemlere ve sigortacı tarafından alınması istenilen önlemlere ilişkin giderler, sigortacı tarafından ödenir. Poliçede aksi kararlaştırılmadıkça sigorta bedeli brüt kardır.

1.12.4. İsteğe Bağlı Teminatlar

İsteğe bağlı teminatları aşağıdaki gibi sıralayabiliriz³⁶:

Grev, lokavt, kargaşalık, halk hareketleri: Yangına sebebiyet vermiş olsun, olmasın; meydana gelen olaylar ve bu olayları önlemek ve etkilerini azaltmak üzere yetkili organlar tarafından yapılan müdahaleler sonucu sigortalı değerlerde doğrudan oluşan tüm zararlar içindir.

Terör: Terörist eylemler ve bu eylemlerden doğan sabotaj ile bunların gerektirdiği askeri ve inzibati tedbirlerin sebep olduğu yangın ve infilak sonucu meydana gelenler dahil, bütün zararlar teminat kapsamı içindedir.

³⁶Bıkmaz, a.g.e, s.10

Kötü niyetli hareketler: Grev, lokavt, kargaşalık, halk hareketleri klotunda belirtilen olaylarla ilgili olmaksızın sigortalı ve sigortalının usul ve fûru dışındaki herhangi bir kimsenin kötü niyetli hareketi ile bu olayları önlemek ve etkilerini azaltmak üzere yetkili organlar tarafından yapılan müdahaleler sonucu sigortalı değerlerde doğrudan meydana gelen yangın ve infilak sonucu hariç, bütün zararlar içindir.

Deprem ve yanardağ püskürmesi: Deprem ve yanardağ püskürmesinin doğrudan veya dolaylı neden olacağı yangın ve infilak sonucu meydana gelenler dahil bütün zararlar ile temeller, istinat duvarları, poliçede belirtilen değerler üzerinden teminat kapsamı içindedir.

Kar ağırlığı: Yoğun kar yağışı sonucunda kar ağırlığı nedeni ile sigortalı binanın çatısının çökmesi ya da kar ağırlığı nedeniyle sigortalı değerlerde kar, dolu veya yağmur sebebi ile meydana gelecek ısınma sonucu zarar teminat kapsamı içindedir.

Sel ve su baskını: Nehir, çay, dere ve kanalların taşması, denizlerin gel-git olayları nedeni ile meydana gelen sel veya su baskını sonucu dışarıdan basan suların doğrudan sebep olacağı zararlar teminat kapsamı içindedir.

Yer kayması: Sigortalı binanın inşa edilmiş olduğu arsada veya civarında vuku bulan yer kayması veya toprak çökmesi sonucu sigortalı değerlerde doğrudan meydana gelecek zararlar ile sel veya su baskını nedeniyle meydana gelen yer kayması ve toprak çökmesinden doğan zararlar içindir.

Fırtına: Fırtına ve fırtına esnasında rüzgarın sürüklediği veya attığı şeylerin çarpması sonucu sigortalı değerlerde doğrudan meydana gelecek zararlar içindir.

Dahili su: Su borularının, kalorifer, kazan, radyatör ve borularının, temiz veya pis su tesisatının patlaması, taşması, tıkanması, kırılması ve donmasının doğrudan sebep olduğu zararlar, yağmur sularının kar ve buzların erimesi sonucu meydana gelen suların, çatı veya saçaktan sızması, kapatılması unutulmuş musluklardan akan suların taşmasının doğrudan sebep olacağı zararlar, kanalizasyon ve fosseptik çukurlarından geri tepen pis suların sebep olacağı zararlar, şehir su şebekesinin arızası nedeniyle akan veya sızan suların sebep olacağı zararlar içindir.

Duman: Bir boru menfezle bacaya bağlanmış ısıtma, pişirme cihazlarının münhasıran ani, istek dışı veya kusurlu şekilde işlemesiyle çıkan duman sonucu sigortalı değerlerde, doğrudan meydana gelecek zararlar içindir.

Taşıt çarpması: Kara, deniz, hava araçlarının sigortalı değerlere çarpması sonucu meydana gelecek zararlar içindir.

Enkaz kaldırma masrafları: Yangın ve ek teminatlarının sonucu oluşacak hasarlarda meydana gelen yıkıntıların kaldırılma ve taşınma masrafları içindir.

Yangın mali mesuliyeti: Kiracının kiralanan vereceği zarar nedeniyle veya kira intifa kaybına sebebiyet vermelerinden doğacak zararlar, malikin kiracıya karşı sorumluluğu kiralanan bina sebebi ile doğacak hukuki sorumluluk ile malik veya kiracının komşuluk sorumluluğu yangın veya infilak hasarının sirayeti yüzünden komşu bina ve mallara vereceği zararlar karşılanmaktadır.

Enflasyon koruma klotu: Enflasyona endeksli yangın sigorta poliçesi ile poliçe kesim tarihinden itibaren her bir hasarda günün rayiç değeri üzerinden ödeme yapılmasıdır.

1.13. Yangın Sigortalarında Tarihsel Gelişim

Bizler ilkçağlardan beri büyük bir kısmını tabii afetlerin oluşturduğu, bir kısmını ise kendi buluşlarımızın neden olduğu felaketlerle karşılaşmışızdır.³⁷ Para ekonomisinin mevcut olmadığı ilk çağlarda bu tür felaketleri önlemek ya da telafi etmek amacıyla sigortaya ihtiyaç duyulmamıştır. O dönemlerde belli başlı tek topluluk aile idi ve aile fertlerinden birinin zarara uğraması halinde, diğer aile fertleri bu zararı karşılıyordu. İnsanlar o devirlerde az çok kaderci davranmış risklere karşı tedbirler almayı, Tanrının takdirine aykırı düşeceği korkusuyla kabul etmemişlerdir.³⁸ Fakat zamanla bir çok felaketle karşılaşan insanoğlu bu felaketleri ve riskleri karşılamak amacıyla belirli organizasyonlar oluşturmuş ve bu oluşturulan organizasyonlar kurumsallaşma başlangıcı olmuştur. Sigortacılık tam olarak ne zaman başladı kesin olarak

³⁷ Ererdi, a.g.e, s.1

³⁸ Cahit Nomer, *Sigortanın Genel Prensipleri ve Reasürans*, İstanbul: Ceyma Matbaacılık, 1977, s.22

bilinmemekle birlikte ilk olarak 14. yüzyılda İtalya’da taşıma sigortacılığı şeklinde başladığı daha sonra İspanya üzerinden Hollanda ve İngiltere’ye sıçradığı bilinmektedir.³⁹

Tarih boyunca kontrol altına alınamayan ateşin tüm uygarlıklarda can ve mal kayıplarına neden olduğu görülmüştür. Nurnbergli Hautsch 1655 yılında kesiksiz su püskürten bir yangın tulumbası geliştirmiş, 1671 yılında ise Amsterdamlı Jan Van Der Hayde hortumu bularak yangın söndürme aletlerinin en önemlilerinden ikincisini icad etmiştir.⁴⁰ Yangınlardaki can kaybının kaza türleri içinde üçüncü sırayı aldığı saptanmış olup yangından korunma ve güvenlik önlemlerinin yetersizliği meydana gelen her olaydan sonra daha çok netleşmiştir. En önemli tehlike yangının başlamasından çok yangının gelişip büyümesi ve çevresine yayılması olmaktadır.⁴¹

Tarihi açıdan bakıldığında sigortacılık dört ana branşta gelişme göstermiştir: Nakliyat, yangın, hayat ve kaza.⁴² Yangın Sigortacılığı, 1666 yılında 13.000 ev ve 100’e yakın kilisenin hasara uğradığı Londra yangını sonucu yangın sigorta ortaklıklarının kurulması ile ortaya çıkmıştır⁴³. Böylece yangına karşı sistemli korunma önlemlerinin alınması ve sigorta ettirme gereksinimi doğmuştur ve bu olay yangın sigortacılığı gelişimini hızlandırmıştır.

17. ve 18. yüzyıllarda yangın ve hayat sigortaları gelişme göstermeye başlamıştır. Bunun üzerine İngiltere’de 1680 yılında ilk yangın sigorta şirketi The Fire Office (1705 yılında Phoenix adını almıştır) kurulmuştur. Bu alanda ikinci girişim, Corporation of London adında belediye kuruluşunun sigorta yapması olup pek başarı gösterememiştir. Daha sonra 1683 yılında Friendly Society ile 1696 yılında faaliyet geçen Hand-in-Hand mütüel esasa göre çalışan sigorta şirketleridir. Bu ilk yangın sigorta şirketlerini, Sun Fire Office (1710), Union Fire Insurance Office (1714) ve Westminster Fire Office

³⁹ Bıkmaz, a.g.e, s.1

⁴⁰ Ererdi, a.g.e, s.1

⁴¹ Levent Akyüzalp, *Yangın Tehlikesi, Yangından Korunma ve Güvenlik Önlemleri, Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul: 1998, s.1

⁴² H.A.L. Cockerell, *Sigortacılıkta Neler Oluyor*, İstanbul, 1984, s.23

⁴³ Kubilay, a.g.e, s.9

(1717) şirketleri izlemiştir. Lloyd's'un yangın sigortacılığına başlaması da 18. yüzyıl sonlarına rastlamaktadır.⁴⁴

Sigortacılığın ülkemize gelişi 1800'lü yılların sonlarına rastlamaktadır. Sigortacılık Osmanlı döneminde kumar olarak algılanmış ve yasaklanmıştır. Bu da tabi ki sigortacılığın gelişini uzun bir süre ertelemiştir. Ancak ülkemizde çok büyük yangınların meydana gelmesi ve bu yangınların Osmanlı devrinde şehrin beşte birini ortadan kaldıracak kadar büyük hasarlar vermiş olması nedeniyle sigorta fikri yavaş yavaş oluşmaya başlamıştır. Sigortaya ilgi, 1870 İstanbul Beyoğlu yangını ile duyulmaya başlamıştır. Bu yangın çok sayıda ev, işyeri, cami ve kilisenin yanmasına neden olmuş özellikle yabancılara ait binaların hasara uğraması dolayısıyla yangın sigortasının ülkemize girmesine yol açmıştır. Türkiye'de ilk olarak 1872 yılında Sun, North British ve Northern British adlı İngiliz sigorta şirketleri temsilcilik açmış 1878 yılında açılan Fransız şirketi bunları izlemiştir.

İlk milli sigortacılık faaliyeti ise 1893'te kurulan Osmanlı Umum Sigorta Şirketi (Osmanlı Sigorta veya Osmanlı Bankası kuruluşu) aracılığıyla başlamıştır.⁴⁵ 1898 yılında faaliyette bulunan kırk dört sigorta şirketi bir güvenlik örgütü ve ortak bir yangın sigorta tarifesi düzenlemek üzere toplanmışlardır. 1900 yılının Temmuz ayında yapılan toplantıda ise İstanbul'da Yangın Sigorta Şirketleri Sendikası Derneği kurulması, 1 Ağustos 1900'den itibaren geçerli olmak üzere ortak bir yangın tarifesi uygulaması, devamlı bir denetim mekanizmasının oluşturulması kararları alınmıştır.

Bu yıllardan sonra kurulan sigorta şirketleri sırasıyla⁴⁶:

1916 Türkiye Milli Sigorta Şirketi Viyana'da Feniks şirketinin iştiraki ile kuruldu.

1918 İttihadi Milli Sigorta Şirketi Union de Paris tarafından kuruldu.

1918 Vatan Sigorta

1922 Şark Sigorta Reunione şirketinin iştiraki ile kuruldu.

1924 Milli Sigorta Şirketi Fransız Urban şirketinin iştiraki ile kuruldu.

⁴⁴ Nomer; Yunak, a.g.e, s.31

⁴⁵ Kubilay, a.g.e, s.10

⁴⁶ Ererdi, a.g.e, s.9

1925 Anadolu Anonim Türk Sigorta Şirketi
1925 İtimadi Milli Sigorta Şirketi (daha sonra Sümerbank tarafından satın alındı)
1929 Milli Reasürans A.Ş.
1935 Güven Sigorta
1936 Ankara Sigorta
1942 Doğan Sigorta
1944 Halk Sigorta
1945 Destek Reasürans
1947 Türkiye Genel Sigorta
1950 İnönü Sigorta
1955 Şeker Sigorta
1957 Güneş Sigorta
1958 Ray Sigorta
1958 Sanayi Sigorta
1959 Cihan Sigorta (faaliyet merkezi İstanbul dışında olan ilk sigorta şirketi)
1959 Birlik Sigorta (ilk mütüel sigorta şirketi)
1960 Başak Sigorta
1961 Ak Sigorta

1932 yılına gelindiğinde en çok rağbet gören sigorta branşı yangındı ve ülkemizde 8'i Türk toplam 37 sigorta şirketi faaliyetliydi (yangın branşında 24 şirket faaldi).

Sigortacılığın tarihi bakımından son olarak, tarihte görülmüş büyük yangınları belirtmek gerekir: 1666 Londra, 1735 New York 1782 ve 1807 Kopenhag, 1812 Moskova, 1871 Paris yangınlarını tarih boyunca kaydedilen önemli yangınlar arasında gösterebiliriz.⁴⁷

Bundan sonraki tarihsel kronolojide, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne girme sürecinde sigortacılık alanında yapmış olduğu yapısal değişiklikler eminim ki geniş paragraflarla yer alacaktır.

⁴⁷ Reşat Atabek, *Yangın Rizikosu*, Sigorta Hukuku Dergisi, c. 2, sa. 3 – 4, Ankara, 1985, s.125

1.14. Riziko Teftişı

Sigortalanacak rizikonun sigorta şirketi tarafından kabul edilmesinden önce sigortacı bu riziko ile ilgili her şeyi bilmek ister. İşte bu amaçla özellikle sınai yangın sigortalarında ön incelemenin yapılması ülkemizde oldukça sık rastlanan bir uygulamadır.⁴⁸

Yapılan riziko teftiş sonunda rapor, plan ve tavsiyeler şeklinde üç önemli belge hazırlanarak yangın sigortacısına sunulur. Rapor içeriğinde yangın söndürme özellikleri ve yangın tehlikesinin tanımı yer alır. Bu rapora tesislerin fiziki özelliklerini ve işyeri düzenini tanımlayan plan kısmı eklenir. İşletmede görülen eksiklikler ya da öneriler ayrıca tavsiyeler bölümünde rapora eklenir.

Bu rapora dayanarak sigortacı, gerçek primi tespit edebilir ve sigorta limitlerini ayarlayarak reasürans dağılımı üzerinde karar verir.

Bir raporda bulunması gereken başlıkları aşağıdaki gibi sıralayabiliriz:

- Bina yapısı
- İnşaat kalitesi
- İnşa yılı
- Genel durum
- Duvar, pencere, kapı alanının durumu
- Çatı yapısı,
- Binanın kullanılış tarzı
- Aydınlatma, enerji
- Enerji kaynağı
- Elektrik kesilmesi halinde alternatif kaynaklar
- Elektrik tesisatının durumu
- Elektrik sisteminin bakım ve onarımı
- Isıtma

⁴⁸ Ererdi, a.g.e, s.63

- İşletme faaliyetleri
- Yönetim
- Moralite
- Yangından korunma önlemleri
- En yakın itfaiye
- Yangın söndürme cihazları
- Su kaynakları
- Otomatik söndürme sistemi
- Dedektör ve alarm sistemi
- İşletme çalışanlarının yangına karşı eğitilmiş olup olmadığı
- Geçmiş hasar deneyimi
- Sigorta değerleri
- EML (Estimated Maximum Loss) takdiri
- Gösterilen ek güvenceler
- Ek teminatlar açısından riskin durumu

Riziko teftişi yaparken, risk mühendisi tarafından dikkat edilmesi gereken ilk husus o işletmede oluşabilecek herhangi bir hasarın öncelikli olarak nereyi ve ne ölçüde vuracağıdır. Hasarın çıkış noktasının tespiti o hasarın oluşumunu engellemede önemli bir noktadır.

Günümüz Türkiye'sinde maalesef hala pek çok işletme sahibi trilyonluk servetlerinin üzerinde sigorta gerçeğinden bihaber oturabilmektedir. İşte bu noktada risk mühendisinin bir görevi daha ortaya çıkmaktadır: Uyuyan bu işletmecileri yapacakları araştırmalarla bilgilendirmek ve uyandırmaktır. Riziko teftişi sırasında işletmenin sadece fiziki açıdan incelenmesi tabii ki yeterli olmayıp, denetlenmesi de gerekmektedir.

1.15. Bina Yapı Tarzları:

Bina yapı tarzlarını aşağıdaki gibi sıralayabiliriz⁴⁹:

1.15.1. Tam Kâgir Yapılar

Binanın dış ve iç duvarları ile taban ve tavanları beton, taş veya briket gibi, yanmaz inşaat malzemesinden yapılmış olan binalardır.

1.15.2. Adi Kâgir Yapılar

Bina dış duvarları beton, taş, tuğla, briket ve madeni levha gibi, yanmaz malzemelerden yapılmakla birlikte bina taban ve tavanları ahşap, çatısı kiremit, arduvaz, eternit gibi yanmaz inşaat malzemesi ile örtülü bulunan binalarla, çatısı ve direkleri madeni inşaat malzemesi ile yapılmış olan sundurmalar bu grup içinde değerlendirilir.

1.15.3. Kâgir Olmayan Yapılar

Yukarıdaki iki gruba da girmeyen, ahşap, kerpiç gibi yangına karşı daha dayanıksız binalardır.

Sayılan bu üç tip yapı tarzına ayrı prim tespiti yapılır. Yanması daha kolay olan adi kâgir binadan daha fazla prim alınırken, yanması daha zor olan tam kâgir yapıdan daha az prim alınır. Prim tespiti yaparken sigortalı binanın etrafındaki komşu binaların yapı tarzlarına da dikkat edilir. Örneğin, iki adi kâgir binanın birinin yanına ahşap bir bina inşa edilmesi halinde, yanında ahşap bina yapılan yapıdan alınan prime zam yapılır. Bu zamma “bitişiklik zammı” adı verilir.

1.16. Özel Şekilli Yangın Poliçeleri

Kanunun her koşulda uygulanmak üzere düzenlediği poliçe, uygulamada çeşitlendirilmiştir. Başka bir deyişle, toplum hayatındaki hızlı değişim karşısında tek tip

⁴⁹ Halk Sigorta A.Ş. Sigorta İşlemleri El Kitabı, s.5

yangın poliçeleri ihtiyacı karşılamakta yetersiz kalmışlardır. Bu nedenle uygulamada özel şekilli yangın poliçeleri geliştirilmiştir⁵⁰:

1.16.1. Abonman Poliçeleri

İşletmeler sürekli faal bir şekilde ürün alışverişinde bulunurlar. Bunun sonucunda da stok her zaman aynı kalmamaktadır. Kanunda yazıldığı gibi klasik bir poliçe düzenlendiğinde, aşkın veya eksik sigorta gündeme gelmektedir. Aşkın sigorta söz konusu olduğu zaman sigorta bedeli, sigortalananın değerinden daha fazladır. Durum böyle olunca da, sigorta bedelinin sigorta değerini aşan kısmı geçersiz olur. Sigortacı aşkın sigorta ihtimalini öğrendiğinde gerekli ihbarı sigortalıya bildirir ve aşkın bedele ait kısım için prim ve sigorta bedelinde indirim yapar, fazlasını sigortalıya iade eder (YSGŞ. A. 6). Aşkın sigortaya örnek vermek gerekirse; 600.000 YTL değerinde mal alan bir işletmeci bunları yangın sigortasıyla sigortalatmış diyelim. Bir süre sonra deflasyon olduğunu ve işletmecinin aldığı bu mallarda 200.000 YTL değerinde bir azalma meydana geldiğini düşünelim. Bu dönemde çıkan bir yangında da malların hasar görmesi halinde sigorta bedeli 600.000 YTL, sigortalının değeri ise 400.000 YTL dir. Kanuna göre burada sigorta bedelindeki fazlalık kısım olan 200.000 YTL batıldır. Aşkın sigorta dışında tarafları zor durumda bırakan diğer bir durum ise eksik sigortadır. Eksik sigortada, aşkın sigortanın aksine, sigorta değeri, sigorta bedelinden daha fazladır. Böyle bir durumda meydana gelen bir yangında sigortalanan değer kısmen zarara uğrarsa sigortacı, sigorta bedelinin sigorta değerine oranı ölçüsünde tazminat öder (YSGŞ. B. 6. 2.). Örneğin; 60.000 YTL'lik yangın sigortası yaptıran işletme sahibinin elindeki mallara % 50 zam geldiğini düşünelim. Ertesi gün çıkan bir yangında 10.000 YTL'lik malın hasara uğradığını düşünürsek, sigortacı burada ½ oranında sorumlu olduğu için (sigorta bedeli 60.000 YTL, sigortalanan malların değeri ise 120.000 YTL) 5.000 YTL tazminat öder. Taraflar, eksik sigorta olsa bile, kısmen meydana gelen zararlarda, zararın tamamının sigortacı tarafından tazmin edileceğini kararlaştırabilirler (ilk tehlike sigortası). Bunun için, sigorta ettiren riziko gerçekleşmeden evvel sözleşmeyi bu şekilde değiştirmek istediğini noter protestosu ile sigortacıya bildirmelidir. Bu takdirde bildirim gününden sonraki günden itibaren sözleşme bu

⁵⁰ Mustafa ÇEKER, *Yargıtay Kararları Işığında Sigorta Hukuku*, Adana, 2003, s. 103

şekilde değişir, tabi ortaya çıkan prim farkının da sigortalı tarafından ödenmesi gerekli olacaktır (YSGŞ. A. 5, TTK. Mad. 1288/ II).

Abonman poliçeleri, sigorta süresi içinde depoda bulunan malın aynı miktarda kalmaması, giriş çıkışlar sebebi ile değişkenlik arz etmesi hallerinde yaptırılır.⁵¹ Bu poliçe taraflara şöyle bir kolaylık sağlar: Sigorta ettiren ilk sigorta bedelinin %40'ı oranındaki primi öder. Sonra, belirli aralıklarla stoktaki değişikliği sigortacıya bildirir. Bu bildirimlere göre her üç ayda bir ortalama stok zeyilnamesi düzenlenir ve fazlaya ilişkin prim sigorta ettirenden tahsil edilir.

1.16.2. Mütemevviç Sigorta Poliçeleri

Bu tip sigorta poliçeleri, farklı fiyatları olan mallar ile farklı fiyat tarifesi sınıflarına dâhil olan binalara dağıtılmış mallar için uygulanır. Örneğin; kırtasiyecilikle uğraşan bir firmanın, çeşitli yerlere toptan kalem gönderdiğini düşünelim. Burada firmanın ne kadar satış yaptığı bellidir ancak hangi yerden ne kadar talep geleceği önceden kestirilemez. Böyle bir durumda, tüm alıcıların ellerindeki mallar tek poliçe ile genel bir sigorta bedeli ile sigortalanırlar. Ayrıca alınan riskler de göz önünde tutularak, tüm mallar riskin en fazla olduğu yerdeki bedel üzerinden sigortalanır. Yukarıdaki örneğe dönecek olursak kalem gönderilen okullardan biri ahşap, diğerleri tam kâğır ise tüm mallar ahşap yapıdaki tarifeye göre sigortalanır.

1.16.3. Ayarlama Kızlu Poliçeler

Türkiye'nin kaderi olan enflasyon, sigortacılıkta değişiklikler yapılmasını da zorunlu kılmıştır. Ayarlama kızlu poliçeler enflasyon nedeniyle dalgalı olan para seyrinin getirdiği olumsuzlukları bertaraf etmek için geliştirilmiştir. Uygulamada sigortalananın değeri, döviz veya katsayıya endekslenir. Döviz endekslediğinde, sözleşmenin yapıldığı andaki yabancı para cinsinden sigortalanan malın değeri hesaplanır. Daha sonra belirli aralıklarla döviz kuruyla çarpılarak yeni sigorta değeri bulunur. Katsayı uygulamalı poliçelerde ise enflasyon için bir tahminde bulunularak sigorta değeri belli aralıklarla yükseltilir.

⁵¹ Halk Sigorta A.Ş. Sigorta İşlemleri El Kitabı,s.10

1.16.4. İlk Ateş Sigorta Poliçeleri

Tamamıyla hasara uğrama ihtimali olmayan rizikolarda, hasar görmesi mümkün olan sınıra kadar bir teminat verilmesidir. Burada malın sigorta değeri tavan olarak kabul edilmez, malın sigorta değeri yerine uğranabilecek maksimum zarar miktarı tavan olarak kabul edilir ve bu değer üzerinden sigorta yapılır.

1.16.5. Yeni Değer Kızlu Poliçeler

Yangın rizikosu gerçekleştiği zaman zarara uğrayan malların değeri hesaplanırken bu mallarda meydana gelen eskime ve yıpranma payları da göz önünde tutulur. Bu eskime ve yıpranma payları düşüldükten sonra ödenecek tazminat belirlenir. Sigortacı ve sigorta ettiren sözleşme imzalarken genel poliçe düzenlendiğinde sigorta ettiren, yanan mallarını eski hale getirmek için, ödenen tazminattan daha fazla masraf yapmak zorunda kalır. Çünkü yeni yapı için yeni ürün fiyatları ödenirken; sigortacının ödediği sigorta bedelinde, yıpranma payının çıkartılması nedeniyle eski bir ürün fiyatı üzerinden tazminat alınır. Yani tazminatta eski mal bedeli, tamirat ve inşaatla ise yeni mal bedeli ödenmektedir. İşte bu uyumsuzluğun giderilmesi için uygulamada, yeni değer kızlu poliçe imkânı geliştirilmiştir. Bu poliçeyle sigortalı malın kendi değeri değil, sözleşme anındaki yenisinin değeri sigorta bedeli olarak kabul edilir.

Yeni değer sigortasının geçmişine bir göz attığımızda, yeni değer sigortasının ilk olarak Almanya'da ortaya çıktığını görürüz. Yeni değer sigortası, ilk olarak 1833 yılında Hamburg Yangın Sandığı tarafından düzenlenmiştir. O yıllardan bugüne kadar uzun bir zaman geçmesine rağmen ülkemizde hala tam anlamıyla yeni değer sigortasının uygulandığını söyleyememekteyiz.⁵²

1.17. Yangın Riskinin Ölçümü

Sigorta şirketleri, reasürans kuruluşları ve sigorta brokerleri müşterilerine zarar önleme, güvenlik ve risk yönetim önerileri ile hizmet verirler.⁵³ Bilindiği üzere sigortacılığın finans sektöründeki işlerliği küçümsenecek boyutta değildir. Rekabetçi piyasalardaki

⁵² Can Mertol, *Yeni Değer Sigortası*, Prof. Dr. Ali BOZER' e Armağan, Ankara, 1997, s.167- 171

⁵³ H.Cemal Ererdi, *Avrupa'da Sigorta Sektörünün Finansal Sektör İçindeki Yeni Konumu ve Ekonomik Rolü*, İstanbul: Commercial Union Sigorta Yayınları, 2002, s.36

entegrasyonun sağlanabilmesi için öncelikli olarak etkili risk-fon işletme yönetiminin yapılması gerekmektedir. Yeni mal ve hizmetler üretilirken yok edilebilir riskler elimine edilir, faaliyetlerin sebep olduğu maliyetler alternatif yönetim teknikleri kullanılarak yönetilir.

İşletmeler Risk Yönetimi ile önce işletmenin varlıklarını ve gelir sağlama kapasitesini hangi rizikoların tehdit ettiğini belirler ve bu rizikoların gerçekleşme olasılıkları ile işletmeye olası etkilerini ortaya koyar.

Çeşitli şekillerde yapılan risk yönetim tekniklerini aşağıdaki gibi özetleyebiliriz:⁵⁴

- Yönetmelik ve raporlar
- Sigortaya kabul esasları ve limitler
- Yatırımlar için yönetmelik veya stratejiler
- Hasar yönetim uygulamaları

Yangın riskinin ölçülmesinde bir fabrika binasını ele alırsak bu fabrikada yangın sonucu oluşabilecek muhtemel hasarın maksimum olmasını, binanın cinsi, içersindeki demirbaş ve emteanın yangına karşı duyarlılığı ve kolay zarar gören nitelikte olması belirler. Burada ölçmeye elektrik tehlikesinin, dikkatsizlik ve tutuşturma zamanlamasının araştırılması ile başlanır. Yangın riskinin ölçülmesinde temel noktalar aşağıda sıralanmıştır⁵⁵:

Tehlike başlangıcı: Elektrik

Alev tutuşma kaynağı: İşlem hatası sonucu olarak duman, sigara, bireysel ya da grup olarak kasıtlı davranışlar

⁵⁴ George S. Oldfield; Anthong M. Santomero, *The Place of Risk Management in Financial Institutions*, The Wharthon School, University of Pennsylvania, 95-05-S, 1995, s.6

⁵⁵ Niyazi Berk, *Sigortacılıkta Risk Yönetimi*, İstanbul: Emek Sigorta Yayını, 1992, s.76

Yangın Yüğü

Binalarda: Duvarlar, çerçevesler, tavan, izole maddeleri, kapılar

Teçhizat-malzeme: Normal- normal dışı

Yakıt: Benzin, dizel, gaz

Yangını haber alma: Otomatik, mekanik kişiler, faaliyetler

Muhtemel yangın söndürme planı: İşletme içerisinde akan ya da birikinti durumundaki su, sprinkler ya da sprinkler dışı, bölge itfaiyesinin olay yerine varış süresi, ayırıcı duvarlar bölmeler gibi fiziksel kısıtlayıcılar

Yangının yanı sıra infilak riski çeşitli şekillerde ortaya çıkmaktadır. Kimyasal patlama, yanma, hızlı tutuşma, iletim, radyasyon ve bir malzemeden bir diğerine ısı yoluyla geçen hızlı tutuşma şeklinde ortaya çıkmakta ve sesten biraz daha yavaş bir hızla yayılmaktadır⁵⁶.

Riskin gerçekleşme olasılığı, frekansı ile belirlenir. Hasar olasılıkları ancak hasarın her dönemdeki gerçekleşme sıklığı ile ve geçmiş dönemlerin deneyim ve sonuçları ile istatistiki bilgilerle birlikte düşünülebilir.

Riske konu olan varlıklarda aşağıdaki özellikler söz konusudur:

- Riskte mevcut olan malın, varlığın değeri
- Kayıp olayı sonucunda ortaya çıkacak ek giderler
- Üretimin durması nedeniyle uğranılan kar kaybı
- Üçüncü kişilerin uğradığı hasarlar

Koruma altına alınması gereken ve sigortacı için risk doğuran olaylar ise aşağıdaki gibidir:

⁵⁶ Berk, a.g.e, s.77

- Yangın, arıza, doğal afet ve kaza gibi nedenlerle varlıkların zarar görmesi
- Yangın ve arıza sonucu pazar kaybı, yatırımların gecikmesi, işten çıkarılanlara ödenen tazminatlar, sahtekarlık, hırsızlık, sabotaj, fidye gibi yasa dışı hareketler
- Mal ya da hizmet sunumunda ortaya çıkabilecek tazminat sorumlulukları
- İşletmelerde temel rol oynayan personelin hastalanmaları veya ölümleri sonucu ortaya çıkan zararlar.

Risk analizinde üç temel aşama izlenmektedir: Bunlar; riskin tanımlanması, para ile ifade edilmesi ve tahmini zararın hesaplanmasıdır.

1.18. Yangın Branşının Sektördeki Yeri

Günümüzde iki büyük sigorta branşı, bireysel motorlu araç ve ev sigortaları en önemli iki sigorta branşıdır. Sigortacılığın tarife sistemi ile yönetildiği bir dönemin sonunda, artık dünyanın çok önemli bir bölümünü kapsayan sigorta piyasaları şu anda daha rekabetçi hale gelmiştir.⁵⁷ Pazarın potansiyel anlamda irdelenmesi noktasında, ülkemizin sahip olduğu sigortalananabilir değerleri itibariyle büyük potansiyelinin çok küçük bir bölümünün sigortalandığı, başka bir deyişle, çok küçük bir kesime ulaşıldığı görülmektedir.⁵⁸

Gelişmekte olan ülkelerde toplam hayat-dışı branşlar içerisinde yangın branşının payı yüzde 25 civarındadır. Bir çok ülkede şirketler motorlu araç sigortalarında genelde zarar ederken, yangın branşından kar elde edilmektedir. Bir anlamda motorlu araçların zararları, yangından elde edilen karlarla karşılanmaktadır.⁵⁹

Tablo 3 ile verilen bilgilere göre 2004 yılında Türkiye’de faaliyette bulunan toplam 53 sigorta şirketinden 31’i yangın branşında çalışmaktadır. Bu 31 şirketin 2004 yılında

⁵⁷ Ezerdi, a.g.e, s.86

⁵⁸ II. Ulusal Sigorta Sempozyumu, *Küresel Sigorta Piyasaları Ve Türk Sigorta Sektörünün Rekabet Gücü Bildiri Özetleri Kitabı*, TSRŞB Yayınları, İstanbul, 2006, s.21

⁵⁹ Gelişmekte Olan Ülkelerde Sigortacılık, Türkiye Sigorta ve Reasurans Şirketleri Birliği, İstanbul, s.19

topladığı yurtiçi direkt prim üretimi ise 1.007.551.000YTL iken aynı yıl ödenen tazminatlar 362.465.000YTLdir.

DİE'nin yaptığı bina sayım anketine göre Türkiye'de 2000 yılı toplam konut stoğu 13,5 milyondur. Bu rakamın 2010 yılında 20 milyona çıkması beklenmektedir.⁶⁰

2004 yılında yangın branşında düzenlenen poliçe sayısı 2003 yılına göre %6,5 artarak 1.467.918 adete ulaşmıştır.⁶¹

Yangın Branşında 2003-2004 yılları arasında elde edilen direkt prim üretimi aşağıdaki gibidir:

Tablo 2: Yangın Branşı Yurtiçi direkt prim üretimi

(000YTL)	<u>2003</u>	<u>2004</u>	<u>Oransal Artış</u>
Yurtiçi direkt	820.635	1.007.551	%22,78

Kaynak: www.hazine.gov.tr/sdk2004/doc/rapor5.pdf

⁶⁰ www.emlak.milliyet.com.tr/Haber.asp

⁶¹ www.alomaliye.com/download/sigorta_denetleme_kurulu_Rapor_2004.pdf

Yangın Branşında 2004 yılında arasında ödenen tazminatlar ise aşağıdaki gibidir:

Tablo 3: Yangın Branşında Ödenen Tazminatlar

(000YTL)

<u>Ödenen Tazminatlar</u>	<u>Reasürörler Payı</u>		<u>Şirketler</u>
<u>Payı</u>	<u>Yurt İçi</u>	<u>Yurt Dışı</u>	
362.465	105.567	132.463	124.435

Kaynak: www.hazine.gov.tr/sdk2004/doc/rapor5.pdf

Tablo 4: Yangın Branşında Sigorta Şirketi Sayıları

<u>Branş</u>	<u>2000</u>	<u>2001</u>	<u>2002</u>	<u>2003</u>	<u>2004</u>
Yangın	40	40	38	34	31

Kaynak: www.tsrsb.org.tr

Yukarıdaki açıklamadan da anlaşılabilir gibi yangın branşı her sigortacının daha rahat yüklenebileceği rizikoları kapsayan bir branştır. Bu branşın portföyünü her zaman yüksek tutarak karlılığı artırmak sigortacıların amacı olmalıdır⁶² ancak Türkiye’de bu durumun maalesef ki yeterince önemsenmediği konutların hala %80-90ının sigortasız olduğunu söyleyebiliriz.

⁶² Şebnem Duman, *Türk Sigorta Sektöründe Boş Kapasiteler Ve Ekonomik Kayıplar*, İstanbul: Bilimsel Araştırma Merkezi, 1990, s.80

Söz konusu potansiyelin değerlendirilememesi arkasında gerek sosyal, gerekse ekonomik pek çok neden yatmaktadır⁶³:

- Sigorta Bilinci Eksikliği

Genel toplum profilimizin kadercilik anlayışı ve bilgi eksikliğinden kaynaklanan ilgisizlik, toplumsal bilincin oluşmasını yavaşlatmaktadır.

- Tanıtım Eksikliği

Tanıtım faaliyetlerinin yeterince yapılmaması da sigortalanma oranının beklenen seviyelerden çok daha düşük seyretmesini yol açmıştır.

- Ekonomik Zorluklar

Ekonomik istikrarsızlıklar, kişi başına düşen milli gelirin düşüklüğü ve kişilerin kaynaklarını öncelikle temel ihtiyaçlarına yöneltmesi gibi nedenlerle sigortaya ayrılan gelir düşük kalmıştır.

- Sektöre Duyulan Güven Eksikliği

Tanıtım, hasar ödemesi gibi konularda yapılan yanlış uygulamalar toplumda sigorta sektörüne duyulan güveni olumsuz yönde etkilemiştir.

Yangın Branşında hasar oranları genelde yüzde 40'ın altındadır. Bir araştırmada gelişmekte olan 87 ülkeden 61'inde yangın branşında hasar oranı yüzde 40'ın altında olduğu belirlenmiştir.⁶⁴

Türkiye'deki sigortalanma oranı ile Avrupa'da konutların sigortalanma oranına baktığımızda Türkiye'ye göre oldukça yüksek adetlerde sigorta yapıldığını görebiliriz. Avrupa'da mortgage sisteminin gelişmiş olması konutların sigortalanma oranının da

⁶³ II. Ulusal Sigorta Sempozyumu, *Küresel Sigorta Piyasaları Ve Türk Sigorta Sektörünün Rekabet Gücü Bildiri Özetleri Kitabı*, İstanbul: Ceyma Matbaacılık, 2006, s.21

⁶⁴ Gelişmekte Olan Ülkelerde Sigortacılık, Türkiye Sigorta ve Reasurans Şirketleri Birliği, İstanbul, s.19

artmasına sebep olmuştur. Bu nedenle yangın branşına ilişkin bazı rizikoların sigortalarına zorunluluk getirilmesi, risk bilincinin geliştirilmesi ve ulusal varlıkların korunması açısından önerilmektedir. Bu tür sigortalara Almanya ve İsviçre gibi gelişmiş ülkelerde rastlanmaktadır.

1.19. Yangın Sigorta Poliçesi Teminatları ve Kapsamı

Günlük hayatta genel olarak bakıldığında yangın sigortalarının çok geniş kapsamda uygulama alanı bulduğunu söyleyebiliriz. Söz konusu sigorta branşında çok küçük bina ve muhteviyattan, sigorta değeri trilyonları bulan büyük tesis ve işletmelere kadar bir çok rizikoya teminat verilebilmektedir.⁶⁵ Bu tanımdaki muhteviyat kapsamına demirbaş, eşya, emtea, tesisat...vb. girmektedir.⁶⁶ Yangın Sigortalarının, özel ve ticari amaçla kullanılan her türden bina ve muhteviyat için, kendiliğinden meydana gelen yangın, yıldırım, infilak ile bunlardan kaynaklanan buhar, hararet, duman gibi tehlikelerin neden olduğu fiziki hasarlara karşı teminat veren sigortalar olduğunu söyleyebiliriz. Ancak bazı ülkelerin uygulamalarında infilak rizikosu için sınırlı teminat verildiği görülmektedir.

Yangın Sigorta Poliçesi ile verilen yangın teminatı, taşınır ya da taşınmaz mallarda doğrudan çıkan veya çevreden sirayet eden yangının, yangına neden olsun olmasının yıldırımın ve infilakın doğrudan doğruya vereceği zararları teminat altına alır. Bu tanımdaki “doğrudan” ifadesi iş kaybı, kar kaybı, yangın sonucunda evi oturulamayacak hale gelen bir ailenin başka bir konutta barınma masrafları gibi dolaylı zararların teminat dışında bırakıldığını belirtmektedir.

Sigorta poliçesinde bulunması gereken unsurları düzenleyen TTK.M.1266’da yazılı unsurlarla birlikte yangın sigorta poliçesinde bulunması gereken hususlar TTK.M.1306’da şöyle ifade edilmiştir⁶⁷:

⁶⁵ Nomer; Yunak,a.g.e, s.90

⁶⁶ Bıkmaz, a.g.e, s.56

⁶⁷ Kubilay, a.g.e, s.84

1. Sigorta olunan binanın bulunduğu mahallin, inşaat tarzı ve kullanma şekli
2. Eşya sigorta edilmişse bunların bulundukları binanın yerinin, inşaat tarzı ve kullanma şekli.

Yangın Sigortası Genel Şartları, Sigorta Şirketlerinin Murakabesi hakkındaki 7397 sayılı kanunun 28. maddesi uyarınca Ticaret Bakanlığınca tanzim edilmiş bulunmaktadır ve yine aynı kanun gereği sigorta şirketleri bu Genel Şartların dışında muamele yapamazlar.⁶⁸

Söz konusu poliçe ile maddi ziya ve hasarlar kapsama alınmakta, bedeni zararlar için yangın teminatı verilememektedir. İnsan hayatını yangın poliçesi ile teminat altına almak mümkün değildir. Buna rağmen canlılar arasında hayvanlar mal olarak kabul edilmiş olup, yangına karşı sigorta edilmeleri mümkün olmaktadır.⁶⁹

Bunun yanında itfaiyenin yangın söndürme çalışmaları sırasında sıktığı suyun veya kimyevi madde ile yapılan müdahalelerin vereceği fiziki zarar ve yangın sırasındaki istenilen zararlar da dolaylı olarak teminat kapsamı içerisinde. Yangın ana teminatı bu standart haliyle ek rizikoları kapsamamaktadır. Ancak ilave bir primin ödenmesi ile bu ek teminatların tamamı ya da bir kısmı satın alınabilmektedir. Bu ek teminatları verilebilmesi için mutlaka yangın ana teminatının satın alınması gereklidir. İlke olarak istenen ek teminatların sigorta bedeli yangın sigorta bedeline eşit olmalıdır⁷⁰. Son yıllarda sigortalılar için yangın ile birlikte tüm ek teminatları kapsayan (umbrella cover) sivil ve ticari paket poliçeler yapılmaktadır. Söz konusu paket poliçeler sigortalıların geniş yelpaze içerisinde teminat gereksinimlerini karşılarken sigortacıların da genel giderlerini ve teknik hesaplarını (hasar/prim dengelerini) olumlu yönde

⁶⁸ Cengiz Akatlı, *Yangına Karşı Sigorta ve Yangın Reasüransı*, İstanbul: Binbirdirek Matbaacılık, 1985, s.31

⁶⁹ Bıkmaz, a.g.m, s.56

⁷⁰ Timuçin Alpay, *Temel Sigortacılık Bilgileri ve Uygulamalı Hasar Yönetimi 1*, İstanbul: Tavaslı Matbaacılık, 2001, s.284

etkilemektedirler (Police türlerine 1.16 nolu bölümde yer verilmiştir). Şimdi bahsedilen ek teminatların neler olduğunu aşağıda açıklayalım:

Grev, Lokavt, Kargaşalık, Halk Hareketleri Klozu

(Yangın Sigortası ile Birlikte Verildiği Takdirde Yangın Poliçesine Eklenecek Kloz)

Yangın Sigortası Genel Şartları Hükümleri Saklı Kalmak Kaydıyla; Yangına sebebiyet vermiş olsun, olmasın; grev, lokavt, iş anlaşmazlığı, kargaşalık veya halk hareketleri sırasında meydana gelen olaylar ve bu olayları önlemek ve etkilerini azaltmak üzere yetkili organlar tarafından yapılan müdahaleler sonucu sigortalı şeylerde doğrudan meydana gelen bütün zararlar teminata ilave edilmiştir⁷¹.

Teminat Dışında Kalan Haller

Kloz konusu olaylar sırasında olsa dahi, üretim düşmesi, sigortalı şeylerin kirlenmesi, paslanması, çürümesi kalite kaybı gibi dolaylı zararlar teminat dışındadır. İşbu grev, lokavt, kargaşalık, halk hareketleri teminatı sigorta ettirenin, Yangın Sigortası Genel Şartları'nda öngörülen beyan yükümlülüğüne ek olarak bu klozla ilgili sorulara ilişkin yazılı ve imzalı cevaplarına dayanılarak verilmiştir.

Kötü Niyetli Hareketler Klozu

(Yangın Sigortası ile Birlikte Verildiği Takdirde Yangın Poliçesine Eklenecek Kloz)

Yangın Sigortası Genel Şartları Hükümleri Saklı Kalmak Kaydıyla; Grev, Lokavt, Kargaşalık, Halk Hareketleri klozunda belirtilen olaylarla ilgili olmaksızın, sigortalı ve sigortalının usul ve furuu dışındaki herhangi bir kimsenin kötü niyetli hareketi ile bu olayları önlemek ve etkilerini azaltmak üzere yetkili organlar tarafından yapılan müdahaleler sonucu sigortalı şeylerde doğrudan meydana gelen

⁷¹ www.tsrsb.org.tr

yangın ve infilak sonucu hariç bütün zararlar teminata ilave edilmiştir.
İşbu kötü niyetli hareketler teminatı, sigorta ettirenin, Yangın Sigortası Genel Şartları'nda öngörülen beyan yükümlülüğüne ilaveten bu klozla ilgili sorulara ilişkin yazılı ve imzalı cevaplarına dayanılarak verilmiştir.

Terör Klozu

(Yangın Sigortası ile Birlikte Verildiği Takdirde Yangın Poliçesine Eklenecek Kloz)

Yangın Sigortası Genel Şartları hükümleri saklı kalmak kaydıyla, 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununda belirtilen terör eylemleri ve bu eylemlerden doğan sabotaj ile bunları önlemek ve etkilerini azaltmak amacıyla yetkili organlar tarafından yapılan müdahaleler sonucu sigortalı şeylerde meydana gelen zararlar teminata ilave edilmiştir⁷².

Deprem ve Yanardağ Püskürmesi Klozu

(Yangın Sigortası ile Birlikte Verildiği Takdirde Yangın Poliçesine Eklenecek Kloz)

Yangın Sigortası Genel Şartları Hükümleri Saklı Kalmak Kaydıyla; Deprem ve yanardağ püskürmesinin doğrudan veya dolaylı neden olacağı yangın ve infilak sonucu meydana gelenler dahil bütün zararlarla, temeller ve istinat duvarları teminata ilave edilmiştir.

Teminat Dışında Kalan Haller

Yangın Sigortası Genel Şartları aksine, deprem veya yanardağ püskürmesinin sebebiyet vereceği yangın ve infilaklarda, sigortalı şeylerin kaybolmasından doğan zararlar.

⁷² www.tsrsb.org.tr

Muafiyet

Deprem veya yanardağ püskürmesinin sebep olacağı yangın dışındaki zararlarda sigortacılar, 72 saatlik devamlı bir süre içinde meydana gelen zararın TL.sını aşan kısmından sorumludur.

İhtarlar

1) Sigorta ettiren, 72 saatlik sürenin bitiminden ve her halde rizikonun gerçekleştiğini öğrendiği tarihten itibaren en geç beş gün içinde durumu sigortacıya bildirmekle yükümlüdür.

2) İşbu deprem teminatı, sigorta ettirenin, Yangın Sigortası Genel Şartları'nda öngörülen beyan yükümlülüğüne ilaveten bu klozla ilgili sorulara ilişkin yazılı ve imzalı cevaplarına dayanılarak verilmiştir.

Fırtına Klozu

(Yangın Sigortası ile Birlikte Verildiği Takdirde Yangın Poliçesine Eklenecek Kloz)

Yangın Sigortası Genel Şartları Hükümleri Saklı Kalmak Kaydıyla; Yağmur, kar, dolu ile beraber olsun olmasın münhasıran fırtına (10 metre yükseklikte hızı, saniyede 17.1 metre "7 bofor"dan fazla esen rüzgarlar) veya fırtına sırasında rüzgarın sürüklediği veya attığı şeylerin çarpması sonucu sigortalı şeylerde doğrudan meydana gelecek zararlar teminata ilave edilmiştir. İşbu fırtına teminatı sigorta ettirenin, Yangın Sigortası Genel Şartları'nda öngörülen beyan yükümlülüğüne ilaveten bu klozla ilgili sorulara ilişkin yazılı ve imzalı cevaplarına dayanılarak verilmiştir.

Kar Ağırlığı Klotu

(Yangın Sigortası ile Birlikte Verildiğı Takdirde Yangın Poliçesine Eklenerek Klot)

Yangın Sigortası Genel Şartları Hükümleri Saklı Kalmak Kaydıyla
1- Yoğun kar yağışından sonra, çatı üzerinde biriken karın ağırlığı nedeniyle sigorta konusu bina ve içindeki şeylerde doğrudan meydana gelecek zararlar,
2- Kar ağırlığı nedeniyle çatıda meydana gelen hasar dolayısıyla bina içindeki sigortalı şeylerde kar, dolu veya yağmur sebebiyle meydana gelecek ıslanma sonucu meydana gelen zararlar teminata ilave edilmiştir.

Teminat Dışında Kalan Haller

- 1- Çatı üzerinde kar ağırlığının etkisiyle hasar olmaksızın; karın, dolunun, yağmurun veya eriyen karın bina içine sızması sonucu meydana gelecek zararlar.
- 2- Açıktaki şeylerde meydana gelecek zararlar.

İşbu kar ağırlığı teminatı sigorta ettirenin, Yangın Sigortası Genel Şartları'nda öngörülen beyan yükümlülüğüne ilaveten bu klotla ilgili sorulara ilişkin yazılı ve imzalı cevaplarına dayanılarak verilmiştir.

Sel Veya Su Baskını Klotu

(Yangın Sigortası ile Birlikte Verildiğı Takdirde Yangın Poliçesine Eklenerek Klot)

Yangın Sigortası Genel Şartları Hükümleri Saklı Kalmak Kaydıyla
Sigorta konusu şeyler civarındaki nehir, çay, dere ve kanalların taşması denizlerin gelgit olayları dışında kabarması; olağanüstü yağışlar nedeniyle meydana gelen sel veya su baskını sonucu dışarıdan basan suların doğrudan sebep olacağı zararlar teminata ilave edilmiştir.

Teminat Dışında Kalan Haller

- 1- Bina içindeki veya dışındaki su borularının patlaması, depolarının patlaması veya taşması sonucu meydana gelen zararlar,
- 2- Kalorifer tesisatının patlaması, dahili su, yağmur derelerinin ve oluklarının taşması sonucu meydana gelen zararlar,
- 3- Sel veya su baskını sonucu dahi olsa yer kayması nedeniyle meydana gelen zararlar,

İşbu sel veya su baskını teminatı sigorta ettirenin, Yangın Sigortası Genel Şartları'nda öngörülen beyan yükümlülüğüne ilaveten bu klozla ilgili sorulara ilişkin yazılı ve imzalı cevaplarına dayanılarak verilmiştir.

Yer Kayması Klozu

(Yangın Sigortası ile Birlikte Verildiği Takdirde Yangın Poliçesine Eklenecek Kloz)

Yangın Sigortası Genel Şartları Hükümleri Saklı Kalmak Kaydıyla Sigortalı binanın inşa edilmiş olduğu arsada veya civarında vuku bulan yer kayması veya toprak çökmesi sonucu sigortalı şeylerde doğrudan meydana gelecek zararlar ile sel veya su baskını nedeniyle meydana gelen yer kayması ve toprak çökmesinden doğan zararlar teminata ilave edilmiştir.

Aksine Sözleşme Yoksa Teminat Dışı Kalan Haller

Sigortalı bina civarında yapılan kazılar nedeniyle meydana gelen yer kayması ve toprak çökmesinden doğan zararlar.

Teminat Dışında Kalan Haller

Deprem veya yanardağ püskürmesi nedeniyle meydana gelen yer kayması ve toprak çökmesinden doğan zararlar.

İşbu yer kayması teminatı sigorta ettirenin, Yangın Sigortası Genel Şartları'nda öngörülen beyan yükümlülüğüne ilaveten bu klotla ilgili sorulara ilişkin yazılı ve imzalı cevaplarına dayanılarak verilmiştir.

Dahili Su Klotu

(Yangın Sigortası ile Birlikte Verildiği Takdirde Yangın Poliçesine Eklenecek Klot)

Yangın Sigortası Genel Şartları Hükümleri Saklı Kalmak Kaydıyla

- 1- Sigorta konusu bina içindeki, su depo ve sarnıçlarının, su borularının; kalorifer kazan, radyatör ve borularının; temiz veya pis su tesisatının patlaması, taşması, sızması, tıkanması, kırılması ve donmasının doğrudan sebep olduğu zararlar,
- 2- Yağmur sularının, kar veya buzların erimesi sonucu meydana gelen suların, çatı veya saçaktan sızması, su olukları veya yağmur derelerinin tıkanması veya taşması sonucunda bina içine giren suların doğrudan sebep olacağı zararlar,
- 3- Kapatılması unutulmuş musluklardan akan suların taşmasının doğrudan sebep olacağı zararlar,
- 4- Donma sonucu tesisatta ve tesisata bağlı cihazlarda meydana gelen zararlar ile teminat kapsamına giren zarara yol açan tesisatın onarılması maksadıyla duvarın açılması ve kapatılması için yapılan masraflar,
- 5- Kanalizasyon ve fosseptik çukurlarından geri tepen pis suların sebep olacağı zararlar,
- 6- Şehir su şebekesinin arızası nedeniyle sebep olacağı zararlar, teminata ilave edilmiştir.

Yukarıda belirtilen su tesisatları devamlı kontrol edilecek, gereken tamirat zamanında yaptırılacak ve kış başında dona karşı gerekli önlemler alınacaktır. Bina uzun süre boş bırakıldığı takdirde, su tesisatına bağlı ana musluk kapatılacak ve tesisat boşaltılacaktır.

Teminat Dışında Kalan Haller

- 1- Donma sonucu dışında tesisatta ve tesisata bağlı cihazlarda meydana gelen bozulma, aşınma, eskime gibi zararlar.
- 2- Baca deliklerinden, damda bırakılan açıklıklardan içeri giren suların sebep olacağı

zararlar.

3- Kar veya buzların atılması masrafları.

İşbu dahili su teminatı sigorta ettirenin, Yangın Sigortası Genel Şartları'nda öngörülen beyan yükümlülüğüne ilaveten bu klotla ilgili sorulara ilişkin yazılı ve imzalı cevaplarına dayanılarak verilmiştir.

Kara Taşıtları Klotu

(Yangın Sigortası ile Birlikte Verildiği Takdirde Yangın Poliçesine Eklenecek Klot)

Yangın Sigortası Genel Şartları Hükümleri Saklı Kalmak Kaydıyla Motorlu ve motorsuz kara taşıt araçlarının sigortalı şeylere çarpması sonucu doğrudan meydana gelecek zararlar teminata ilave edilmiştir⁷³.

Teminat Dışında Kalan Haller

Sigortalı, sigortalının usul ve furuu ile sigortalının çalıştırdığı veya fiil ve hareketlerinden sorumlu bulunduğu kimseler tarafından kullanılan taşıtların sebep olacağı zararlar.

İşbu kara taşıtları teminatı, sigorta ettirenin, Yangın Sigortası Genel Şartları'nda öngörülen beyan yükümlülüğüne ilaveten bu klotla ilgili sorulara ilişkin yazılı ve imzalı cevaplarına dayanılarak verilmiştir.

⁷³ <http://www.sigortacilik.gov.tr>

Hava Taşıtları Klozu

(Yangın Sigortası ile Birlikte Verildiği Takdirde Yangın Poliçesine Eklenecek Kloz)

Yangın Sigortası Genel Şartları Hükümleri Saklı Kalmak Kaydıyla Uçakların ve diğer hava taşıtlarının çarpması veya düşmesi ile bunlardan parça veya bir cisim düşmesi sonucu sigortalı şeylerde doğrudan meydana gelecek zararlar teminata ilave edilmiştir⁷⁴.

Teminat Dışında Kalan Haller

Sigortalı, sigortalının usul ve furuu ile sigortalının çalıştırdığı veya fiil ve hareketlerinden sorumlu bulunduğu kimseler tarafından kullanılan taşıtların sebep olacağı zararlar.

İşbu hava taşıtları teminatı, sigorta ettirenin, Yangın Sigortası Genel Şartları'nda öngörülen beyan yükümlülüğüne ilaveten bu klozla ilgili sorulara ilişkin yazılı ve imzalı cevaplarına dayanılarak verilmiştir.

Deniz Taşıtları Klozu

(Yangın Sigortası ile Birlikte Verildiği Takdirde Yangın Poliçesine Eklenecek Kloz)

Yangın Sigortası Genel Şartları Hükümleri Saklı Kalmak Kaydıyla motorlu veya motorsuz deniz taşıtlarının sigortalı şeylere çarpması sonucu doğrudan meydana gelecek zararlar teminata ilave edilmiştir.

⁷⁴ <http://www.sigortacilik.gov.tr/#>

Teminat Dışında Kalan Haller

Sigortalı, sigortalının usul ve fûruu ile sigortalının çalıştırdığı veya fiil ve hareketlerinden sorumlu bulunduğu kimseler tarafından kullanılan taşıtların sebep olacağı zararlar.

İşbu deniz taşıtları teminatı, sigorta ettirenin, Yangın Sigortası Genel Şartları'nda öngörülen beyan yükümlülüğüne ilaveten bu klotla ilgili sorulara ilişkin yazılı ve imzalı cevaplarına dayanılarak verilmiştir.

Duman Klotu

(Yangın Sigortası ile Birlikte Verildiği Takdirde Yangın Poliçesine Eklenecek Klot)

Yangın Sigortası Genel Şartları Hükümleri Saklı Kalmak Kaydıyla Bir boru veya menfezle bacaya bağlanmış ısıtma ve pişirme cihazlarının münhasıran ani, mutad dışı veya kusurlu şekilde işlemesi nedeniyle çıkan duman sonucu sigortalı şeylerde doğrudan meydana gelecek zararlar teminata ilave edilmiştir⁷⁵.

Teminat Dışında Kalan Haller

1- Ocak ve şöminelerden çıkan dumanların sebep olduğu zararlar.

2- Binaların dış kısımlarında ve açıktaki şeylerde meydana gelen duman zararları.

İşbu duman teminatı, sigorta ettirenin, Yangın Sigortası Genel Şartları'nda öngörülen beyan yükümlülüğüne ilaveten bu klotla ilgili sorulara ilişkin yazılı ve imzalı cevaplarına dayanılarak verilmiştir.

⁷⁵ www.tsrsb.org.tr

Yangın Ve İnfilak Mali Sorumluluğu (Yangın Sigortası ile Birlikte Verildiği Takdirde Yangın Poliçesine Eklenecek Kloz)

Bu klozda verilen ek teminatlar, birlikte verilebileceği gibi ayrı ayrı da verilebilir.

Yangın Sigortası Genel Şartları Hükümleri Saklı Kalmak Kaydıyla

1.1. Kiracının Malike Karşı Sorumluluğu

Bu sigorta, kiracının kiralananına vereceği zarar nedeniyle veya kira intifa kaybına sebebiyet vermelerinden doğacak zararları teminat altına alır⁷⁶. Kiralanana verilecek zarar dolayısıyla kiracının malike karşı sorumluluğu sigortasında ödenecek tazminatın hesabında esas tutulacak kıymet, inşa tarihinden itibaren meydana gelen eskime payı düşülmek suretiyle hasar yer ve tarihindeki rayiçlere göre binanın bulunacak inşa kıymetidir. Bina yeniden inşa edilmeyecekse, tazminat miktarı binanın hasardan bir önceki iş günü alım satım kıymetinden arsa kıymeti düşülerek bulunacak miktarı geçemez.

Kira veya intifa kaybına sebebiyet vermeleri dolayısıyla, kiracının malike karşı sorumluluğu sigortasında ödenecek tazminatın hesabında esas tutulacak kıymet, bir seneyi geçmemek üzere, hasar tarihinde kirada bulunan kısımların tamiri veya yeniden inşası için tespit edilecek süreye isabet edecek olan kira bedeli tutarıdır.

1.2. Malikin Kiracıya Karşı Sorumluluğu

Malikin kiracıya karşı sorumluluğu kiralanan bina sebebiyle doğacak hukuki sorumluluğu karşılar ve ödenecek tazminatın hesabında esas tutulacak kıymet, kiracıya ait eşya ve emtianın, Yangın Poliçesi Genel Şartları hükümlerine göre bulunacak değerdir.

⁷⁶ www.hukuk.gen.tr

1.3. Malik veya Kiracının Komşuluk Sorumluluğu

Malik veya kiracının komşuluk sorumluluğu yangın veya infilak hasarının sirayeti yüzünden komşu bina ve mallarına vereceği zararları karşılar. Yangın veya infilak hasarının sirayeti yüzünden komşulara vereceği zararlar dolayısıyla malik veya kiracının komşulara verilen zararın ve zararın giderilmesi ile ilgili ödenecek tazminatın hesabında esas tutulacak kıymet, Yangın Sigortası Genel Şartları hükümlerine göre bulunacak bina ve muhteviyatının değeridir.

Yukarıda belirtilen ek teminatların sigortalıdan alınacak ek prim ile poliçeye ilave edilmesi mümkündür ancak karşılıklı anlaşma olsa dahi Genel Şartların sigorta aleyhine daraltılması mümkün değildir. Örneğin sigorta sözleşmesine, fırtınanın yol açtığı yangınların teminat dışı olacağına dair bir özel şart ilave edilse ve bu hususta sigortalı ile sigortacı mutabık da kalmış olsa bu özel şart Ticaret Bakanlığınca onaylanmadıkça geçerli değildir.⁷⁷ Bu konuda verilen Yargıtay kararı şu şekildedir⁷⁸: “Sigorta Genel Şartlarının sigortalının zararına olarak sözleşme ile değiştirilmesi kanunlarla yasaklandığından, Ticaret Bakanlığının onayından geçmeyen bu gibi şartlar hükümsüzdür.”

Yangın Sigortasına konu olacak yangının alevli bir yangın olmasının sigortacılar tarafından öngörüldüğünü daha önce belirtmiştik.⁷⁹ Pamuk, tütün, bitkisel yağlar, küspe, çığıt, bazı cins kömürler gibi maddelerde kendi kendine yanma, başka bir ifadeyle kavrulma olabilmektedir. Kavrulma yangın sigorta teminatı kapsamında sayılmamakla birlikte, kavrulmanın alevli yangına dönüşmesi durumunda kapsam dahilinde sayılmaktadır.

Yangın sigorta poliçelerinde sigortalı mal sahibi olabildiği gibi ipotek alacaklısı ve/veya borçlusu, emanetçi (yeddi emin), kiracı...vb. olabilmektedir.

⁷⁷ Akatlı, a.g.e, s.34

⁷⁸ *Yargıtay Kararları*, Sigorta Hukuku Dergisi, Ankara, 1982, s.79

⁷⁹ Uralcan, a.g.e, s.72

Son olarak Yangın Sigortası Genel Şartları'ndaki yetersizliğe değinirsek ilk olarak maddelerdeki tutarsızlıkla başlayabiliriz:

Yangın Sigortası Genel Şartları birinci maddesinin “sigorta bedeline kadar temin olunur” ifadesiyle neyin sigortalı olduğunu açıklamaktadır. Bu ifade ile ilk ateş esası ile teminat verildiği anlaşılmaktadır. Beşinci madde ise “eksik sigorta”dan bahsederek başlamakta ikinci bölümünde arzu üzerine ilk ateş teminatının istenebileceğini kabul etmekte, bu arzunun noter protestosu ile yapılmasını istemektedir.

Genel şartlarda belirtilen yukarıda değinilen protesto konusunun iyi niyet esasları ile izah edilmesi olumlu bir yaklaşım olmayacaktır.

Genel şartların B5 maddesine bakarsak piyasa rayiçlerine göre bulunan yeni inşa bedeli hasarın hesabındaki temel esas olarak belirtilmekte ancak bu bedelden eskime, yıpranma ve başka sebeplerden ileri gelen kıymet eksilmeleri indirilir dendiikten sonra ikinci bölümde buna yeniden inşa edilmeyecekse şartı ile “bir gün önceki alım-satım değerinden arsa kıymeti düşölmek suretiyle bulunur” ifadesi ile aynı çok farklı iki hasar miktarına imkan vermektedir. Şehrin neresinde olursa olsun yeni inşa bedeli aynı iken binanın bulunduğu yere göre oluşan alım-satım bedeli arasındaki fark hepimizce bilinmektedir. Bir yandan ilk ateş teminatı verip diğer taraftan eksik sigorta şartı koymak ne kadar tutarsız ise aynı hasara hukuki bağlayıcılığı olmayan bir şart ile ayrı ayrı miktarlarda hasar ödeme teklifi getirmekte o kadar tutarsızdır.⁸⁰

1.20. Yangın Sigortası Genel Şartları

Yangın Sigortası Genel Şartları üç bölümde düzenlenmiştir⁸¹:

1.Sigortanın Kapsamı

⁸⁰ Erdoğan Sergici, *Sigorta ve Pazarlama Makaleler*, İstanbul: İsviçre Sigorta Yayınları, 2001, s.163

⁸¹ H.Cemal Ererdi, *Yangın Sigortacılığı*, İstanbul, 1998, s.86

2.Hasar ve Tazminat

3.Çeşitli Hükümler

A. Sigortanın Kapsamı

A.1- Sigortanın Kapsamı

Bu sigorta ile yangının, yıldırımın, infilakın veya yangın ve infilak sonucu meydana gelen duman, buhar ve hararetin sigortalı mallarda doğrudan neden olacağı maddi zararlar, sigorta bedeline kadar temin olunmuştur.

A.2- Sigorta Bedelinin Kapsamı

2.1- Taşınmaz mallarda:

2.1.1- Aksine sözleşme yoksa; binaların dışındaki bahçıvan evi, garaj, su deposu, kömürlük gibi eklentiler ile binaların içlerinde veya üzerlerinde bulunan her çeşit sabit tesisat, asansör ve yürüyen merdivenler, yıldırımlık, televizyon anteni gibi binayı tamamlayan şeyler sigorta bedelinin kapsamı içindedir.

2.1.2- Temeller, bahçe ve çevre duvarları, istinat duvarları, rıhtımlar, teraslar, iskeleler, çeşmeler, bina dışındaki heykeller, sarnıç ve havuzlar gibi şeyler ancak poliçede belirtilmeleri kaydıyla sigorta bedelinin kapsamı içindedir.

2.2- Taşınır mallarda:

2.2.1- Sigortalı yerlerde bulunan;

a) Sigortalı şeyler nitelikleri bakımından madde veya gruplara ayrılmış ise bu madde ve gruplardan herhangi birinin içine giren,

b) Sigortalı şeylerin hepsi için tek bir sigorta bedeli öngörülmüş ise bu bedele ilişkin tanım içine giren her şey, poliçede ayrıca belirtilmiş olsun olmasın, ikame veya yeni satın alma dolayısıyla sonradan girmiş bulunsa dahi sigorta kapsamı içindedir.

2.2.2- Aksine sözleşme yoksa, yalnız sigorta ettirene ve kendisiyle birlikte oturan aile bireyleri veya birlikte yaşadığı kişiler ve çalışanlarına ait şeyler sigorta kapsamı içindedir.

A.3- Ek Sözleşme İle Teminat Kapsamına Dahil Edilebilecek Haller ve Kayıplar

3.1- Aşağıdaki haller dolayısıyla meydana gelen zararlar sigorta teminatının dışındadır. Ancak ek sözleşme ile bu genel şartlara ve ilişik klozlara göre bu teminat kapsamı içine alınabilirler⁸²:

3.1.1- Grev, lokavt, kargaşalık ve halk hareketleri

3.1.2- Terör

3.1.3- Deprem ve Yanardağ Püskürmesi

3.2- Yangın ve infilak sonucunda meydana gelmediği takdirde aşağıdaki haller dolayısıyla meydana gelen zararlar teminat kapsamı dışındadır. Ancak ek sözleşme ile bu genel şartlara ve ilişik klozlara göre teminat kapsamı içine alınabilirler⁸³:

3.2.1- Kar ağırlığı

3.2.2- Sel ve su baskını

3.2.3- Yer kayması

3.2.4- Fırtına

3.2.5- Dahili su

⁸² www.tsrsb.org.tr

⁸³ www.hukuk.gen.tr

3.2.6- Duman

3.2.7- Taşıt çarpması

3.2.7.1- Kara Taşıtları

3.2.7.2- Deniz Taşıtları

3.2.7.3- Hava Taşıtları

3.2.8- Kötü niyetli hareketler

3.3- Aşağıda sayılanlar teminat kapsamı dışındadır. Ancak, sigorta bedellerinin poliçede ayrıca belirtilmesi kaydıyla ek sözleşme ile teminat kapsamı içine alınabilirler:

3.3.1- Sanat veya antikacılık bakımından değeri olan; tablolar, resimler, kitaplar, gravürler, yazılar, heykeller, biblolar, koleksiyonlar, halılar ve benzerleri.

3.3.2- Modeller, kalıplar, plan ve krokiler, ihtira beratları, belgeler, ticari defterler ve benzerleri.

3.3.3- Nakit, hisse senedi ve tahvil, kıymetli kâğıtlar, her çeşit altın ve gümüş ve bunlardan mamul ziynet eşyası ve mücevherler ve sair kıymetli madenler ve mamulleri, kıymetli taş ve inciler ve benzerleri.

3.3.4- Deniz ve hava taşıtları ile motorlu kara taşıtları ve bunların yükleri. (Hareket hali hariç)

3.3.5- Emanet ve ariyet mallar.

3.3.6- Enkaz kaldırma masrafları.

3.3.7- Kira kaybı ve intifadan mahrumiyet.

3.3.8- Yangın ve infilak mali sorumluluğu. (Yangın ve infilak mali sorumluluğu ek sözleşmeyle bu genel şartlara ve ilişik kloza göre teminat kapsamı içine alınabilir.)

A.4- Teminat Dışında Kalan Haller

Aşağıdaki haller sigorta teminatının dışındadır:

4.1- Savaş, her türlü savaş olayları, istila, yabancı düşman hareketleri, çarpışma (Savaş ilan edilmiş olsun olmasın), iç savaş, ihtilal, isyan, ayaklanma ve bunların gerektirdiği inzibati ve askeri hareketler nedeniyle meydana gelen bütün zararlar.

4.2- Herhangi bir nükleer yakıttan veya nükleer yakıtın yanması sonucu nükleer artıklardan veya bunlara atfedilen sebeplerden meydana gelen iyonlayıcı radyasyonların veya radyo-aktivite bulaşmalarının ve bunların gerektirdiği askeri ve inzibati tedbirlerin sebep olduğu bütün zararlar. (Bu bentte geçen yanma deyimi kendi kendini idame ettiren herhangi bir nükleer ayrışım olayını da kapsayacaktır.)

4.3- Kamu otoritesi tarafından sigortalı şeyler üzerinde yapılacak tasarruflar sebebiyle meydana gelen bütün zararlar.

4.4- Yangın çıkarmaksızın; sigortalı şeylerin kendi ayıplarından, mayalanmalarından, kavrulmalarından veya bünyelerinde meydana gelen bozulmalar ile kavrulmalar nedeniyle uğradıkları zararlar.

4.5- Yangın çıkarmaksızın; sigortalı şeylerin işlenmek için veya başka faydalı bir maksatla ateşe veya sıcaklığa tutulmasından, ocak veya bunun gibi ateş bulunan bir yere düşmesinden veya atılmasından veya elbise, çamaşır ve diğer eşya yanıklığı gibi alev almaksızın kavrulma veya yanmasından veya ısıtma, aydınlatma, ütüleme aletleri ile lamba, mum, sigara ve bunların benzerlerine temasından doğan zararlar.

4.6- Yangın çıkarmaksızın; elektrikle çalışan her türlü motor, elektrik veya elektronik alet, cihaz, tesisat ve kordonlarının elektrik cereyanına bağlı bulundukları sırada bu cereyan yüzünden kısa devre, topraklama, voltaj iniş çıkışları ve bu yüzden ısınma ve endüksiyon cereyanı gibi nedenlerle uğrayacakları zararlar.

4.7- Alçak basınç sebebiyle kapların içeri doğru çökmesi, yırtılması ve sair şekilde deformasyonu, yıpranması ile santrifüj kuvvetler ve mekanik olaylar nedeniyle sigortalı cihaz ve motorlarda meydana gelen bütün zararlar.

A.5- Eksik Sigorta

Poliçede belirtilen sigorta bedeli, sigorta edilen menfaatin, hasara uğradığı andaki değerinden düşük olduğu takdirde, menfaatin bir kısmının zarara uğraması halinde sigortacı, aksine sözleşme bulunmadıkça sigorta bedelinin sigorta değerinde olan oranı neden ibaretse zararın o kadarından sorumludur.

Sigorta ettiren, sigorta sözleşmesini, yukarıdaki oran göz önüne alınmaksızın sigorta bedelini aşmayan zararın tamamının sigortacı tarafından ödeneceği şeklinde değiştirebilir. Sigorta ettiren sözleşmeyi bu şekilde değiştirdiğini, rizikonun gerçekleşmesinden önce, noter protestosu ile sigortacıya bildirdiği takdirde, bildirim gününden sonra gelen günden itibaren sözleşme hükümleri, kendiliğinden, sigortacının sigorta bedelini aşmayan zararın tamamından sorumlu olacağı şeklinde değiştirilmiş olur. Sigortalı tarifiede belirtilen prim farkını esas primin ödenmesine ilişkin hükümler uyarınca öder.

A.6- Aşkın Sigorta

Sigorta bedeli sigorta olunan menfaatin değerini aşarsa sigortanın bu değeri aşan kısmı geçersizdir⁸⁴.

Sigorta süresi içinde haberdar olan sigortacı bu durumu sigortalıya ihbar eder ve sigorta bedelini ve primin bu aşkın bedele ait kısmını indirir ve fazlasını sigortalıya iade eder.

A.7- Muafiyetler

Tespit olunan bir miktara veya sigorta bedelinin belli bir yüzdesine kadar olan hasarların veyahut hasarın belli bir yüzdesinin sigortacı tarafından tazmin edilmeyeceği kararlaştırılabilir.

Bu şekilde belirlenen muafiyet oranları veya tutarları poliçede belirtilir.

⁸⁴ www.sigortacilik.gov.tr

A.8- Sigortanın Başlangıcı ve Sonu

Sigorta, poliçede başlama ve sona erme tarihleri olarak yazılan günlerde, aksi kararlaştırılmadıkça, Türkiye saati ile öğleyin saat 12.00'de başlar ve öğleyin saat 12.00'de sona erer.

B- Hasar ve Tazminat

Hasar ve Tazminatın ödenmesi sırasında tarafların üzerine düşen yükümlülükler aşağıda belirtilmiştir:

B.1- Rizikonun Gerçekleşmesi Halinde Sigorta Ettirenin Yükümlülükleri

Sigorta ettiren, rizikonun gerçekleşmesi halinde aşağıdaki hususları yerine getirmekle yükümlüdür⁸⁵:

1.1- Rizikonun gerçekleştiğini öğrendiği tarihten itibaren en geç beş iş günü içinde sigortacıya bildirimde bulunmak

1.2- Sigortalı değilmişçesine gerekli kurtarma ve koruma önlemlerini almak ve bu amaçla sigortacı tarafından verilen talimata elinden geldiği kadar uymak.

1.3- Sigortacı veya yetkili kıldığı kimselerin, makul amaçlarla ve uygun şekillerde hasara uğrayan bina ve yerlere girmesine, bunları teslim almasına, elkoymasına, muhafaza altına almasına ve zararı azaltmaya yönelik girişimlerde bulunmasına izin vermek

1.4- Zorunlu haller dışında, hasar konusu yer veya şeylerde bir değişiklik yapmamak

1.5- Sigortacının isteği üzerine, rizikonun gerçekleşmesi nedenlerini ayrıntılı şekilde belirlemeye, zarar miktarıyla delilleri saptamaya, rücu hakkının kullanılmasına yararlı ve sigorta ettiren için sağlanması mümkün gerekli bilgi ve belgeleri gecikmeksizin sigortacıya vermek.

1.6- Zararın tahmini miktarını belirtir yazılı bir bildirimini makul ve uygun bir süre içinde sigortacıya vermek

⁸⁵ www.hukuk.gen.tr

1.7- Tazminat yükümlülüğü ve miktarı ile rücu haklarının saptanması için sigortacının veya yetkili kıldığı temsilcilerinin sigortalı yer veya şeylerde ve bunlarla ilgili belgeler üzerinde yapacakları araştırma ve incelemelere izin vermek.

1.8- Sigortalı yer veya şeyler üzerine başkaca sigorta sözleşmeleri varsa bunları sigortacıya bildirmek

B.2- Koruma Önlemleri ve Kurtarma

Sigorta ettiren işbu sözleşme ile temin olunan rizikoların gerçekleşmesinde zararı önlemeye, azaltmaya ve hafifletmeye yarayacak önlemleri almakla yükümlüdür. Alınan önlemlerden doğan masraflar, bu önlemler faydasız kalmış olsa bile, sigortacı tarafından ödenir. Eksik sigorta varsa, sigortacı bu masrafları sigorta bedeliyle sigorta değeri arasındaki orana göre öder⁸⁶.

Yangın söndürmede, durdurmada veya söndürmenin, durdurmanın veya kurtarmanın gerektirdiği yıkma ve boşaltmalarda, sigortacı; sigortalı şeylerin hasara uğramasından, kaybolmasından doğan zararları da karşılar.

B.3- Rizikonun Gerçekleşmesi Halinde Sigortacının Hakları ve Yükümlülükleri

Riziko gerçekleştiğinde, sigortacı veya yetkili kıldığı kimseler, sigorta edilmiş bina ve şeyleri muhafaza altına almak ve zararı azaltmak amacıyla makul ve uygun şekillerde, hasara uğrayan bina ve yerlere girebilir. Sigorta edilmiş bina veya şeylerin kendisine teslimini isteyebilir. Sigortacı bu şekilde hareket etmekle herhangi bir yükümlülük üstlenmiş olmaz ve bu poliçe şart ve hükümlerinden herhangi birine dayanmak yolundaki hakkından bir şey kaybetmez.

⁸⁶ www.sigortacilik.gov.tr

Sigorta edilmiş şeyler, hasarlı olsun olmasın, ne kısmen ne tamamen, onayı olmadıkça sigortacıya bırakılamayacağı gibi, bu madde hükümlerine göre sigortacının, sigorta edilmiş bina veya yerlere girmiş, sigortalı bina veya şeyleri teslim almış, bunlara el koymuş veya bunları muhafaza altına almış olması, sigorta ettirenin hasarlı şeyleri bırakma hakkındaki isteğini kabul ettiğine delil teşkil etmez. Sigortacı hasar miktarına ilişkin belgelerin kendisine verilmesinden itibaren bir ay içerisinde gerekli incelemelerini tamamlayıp hasar ve tazminat miktarını tesbit edip sigortalıya bildirmek zorundadır.

B.4 -Hasarın Tespiti

Bu sözleşme ile sigorta edilmiş şeylerde meydana gelen zararın miktarı taraflar arasında yapılacak anlaşmayla tespit edilir⁸⁷.

Taraflar zarar miktarında anlaşamadıkları takdirde, zarar miktarının tayini için isterlerse, hakem-bilirkişilere gidilmesini kararlaştırabilirler ve bunu bir tutanakla tespit ederler. Bu takdirde zarar miktarı aşağıdaki esaslara uyulmak suretiyle saptanır ve sigortacıdan tazminat talep veya dava edilmesi halinde zarar miktarıyla ilgili hakem-bilirkişi kararı tazminatın saptanmasına esas teşkil eder. Şu kadar ki, tek hakem-bilirkişi seçilmiş ise atandığı tarihten itibaren, diğer halde ise üçüncü hakem-bilirkişinin seçilmesinden itibaren en geç üç ay içerisinde ve her halde rizikonun gerçekleştiği tarihten itibaren altı ay içerisinde raporun tebliğ edilmemesi halinde taraflar zarar miktarını her türlü delille ispat edebilirler.

Taraflar, uyuşmazlığın çözümü için tek hakem-bilirkişi seçiminde anlaşamadıkları takdirde, taraflardan her biri kendi hakem-bilirkişisini seçer ve bu hususu noter eliyle diğer tarafa bildirir. Taraf hakem-bilirkişileri ilk toplantı tarihinden itibaren yedi gün içerisinde ve incelemeye geçmeden önce, bir üçüncü hakem-bilirkişi seçerler ve bunu

⁸⁷ www.tsrsb.org.tr

bir tutanakla saptarlar. Üçüncü hakem-bilirkişi, ancak taraf hakem-bilirkişilerinin anlaşılmadıkları hususlarda, anlaşılmadıkları hadler içinde kalmak suretiyle, diğer hakem-bilirkişilerle birlikte tek bir rapor halinde karar vermeye yetkilidir. Hakem-bilirkişi kararları taraflara aynı zamanda tebliğ edilir.

Taraflardan herhangi biri, diğer tarafça yapılan tebliğden itibaren on beş gün içinde hakem-bilirkişisini seçmez, yahut taraf hakem-bilirkişiler üçüncü hakem-bilirkişinin seçimi konusunda yedi gün içerisinde anlaşamazlar ise, taraf hakem-bilirkişisi veya üçüncü hakem-bilirkişi, taraflardan birinin isteği üzerine hasar yerindeki ticaret davalarına bakmaya yetkili mahkeme tarafından uzman kişiler arasından seçilir. Her iki taraf, üçüncü hakem-bilirkişinin (bu kişi ister taraf hakem-bilirkişiler ister yetkili mahkeme tarafından seçilecek olsun) sigortacının veya sigortadan faydalanan kimsenin ikamet ettiği veya rizikonun gerçekleştiği yer dışından seçilmesini isteme hakkına sahip olup bu isteğin yerine getirilmesi gereklidir.

Hakem-bilirkişilere, uzmanlıklarının yeterli olmadığı nedeniyle itiraz olunabilir. Hakem-bilirkişinin kimliğinin öğrenilmesinden sonra yedi gün içerisinde kullanılmayan itiraz hakkı düşer⁸⁸.

Hakem-bilirkişi ölür, görevden çekilir veya reddedilir ise, yerine aynı usule göre yenisi seçilir ve göreve kaldığı yerden devam olunur.

Sigorta ettirenin ölümü, seçilmiş bulunan hakem-bilirkişisinin görevini sona erdirmez. Hakem-bilirkişiler, zarar miktarının saptanması konusunda gerekli görecekları deliller ile sigortalı şeylerin rizikonun gerçekleşmesi sırasındaki değerini saptamaya yarayacak kayıt ve belgeleri isteyebilir ve hasar yerinde incelemede bulunabilirler. Hakem-bilirkişilerin veya üçüncü hakem-bilirkişinin zarar miktarı konusunda verecekleri kararlar kesindir, tarafları bağlar.

⁸⁸ www.tsrsb.org.tr

Hakem-bilirkişi kararlarına ancak, tespit edilen zarar miktarının gerçek durumdan önemli şekilde farklı olduğu anlaşılır ise itiraz edilebilir ve bunların iptali kararın tebliğ tarihinden itibaren yedi gün içerisinde rizikonun gerçekleştiği yerdeki ticaret davalarına bakmaya yetkili mahkemeden istenebilir.

Taraflar kendi hakem-bilirkişilerinin ücret ve masraflarını öderler. Tek hakem-bilirkişinin veya üçüncü hakem-bilirkişinin ücret ve masrafları taraflarca yarı yarıya ödenir.

Zarar miktarının saptanması, bu sözleşmede ve mevzuatta mevcut hüküm ve şartları ve bunların ileri sürülmesini etkilemez.

B.5- Tazmin Kıymetlerinin Hesabı

5.1- Sigorta tazminatının hesabında sigortalı şeylerin rizikonun gerçekleşmesi anındaki tazmin kıymetleri esas tutulur. Sigorta tazmin değeri aşağıda yazılı şekilde hesaplanır.

5.1.1- Ticari emtiada, rizikonun gerçekleşmesinden bir önceki iş günü piyasa alım fiyatı esas tutulur.

5.1.2- Fabrika ve imalathanelerde imal halinde bulunan maddelerde rizikonun gerçekleşmesinden bir iş günü önceki piyasa fiyatına göre hammadde ve malzemenin satın alınması için ödenecek bedellere o güne kadar yapılan imal masrafları ve genel giderlerden gereken payın eklenmesi suretiyle bulunur. Ancak bu suretle saptanan tazmin kıymeti, hiçbir zaman bu maddelerin mamullerinin rizikonun gerçekleşmesinden bir iş günü önceki piyasa alım fiyatını geçemez.

Ham ve mamul maddeler, fabrika ve imalathanelerin ister içinde veya eklentisinde, ister

diğer herhangi bir yerinde bulunsun bu madde hükümleri bakımından ticari emtiadan sayılır⁸⁹.

5.1.3- Her türlü sanayi tesisatı ve makineler, alet-edevat ve demirbaşlarda, yenilerinin satın alınması için ödenecek bedel esas tutulur. Ancak bu bedelden, eskime ve aşınma ve başka sebeplerden ileri gelen kıymet eksilmeleri düşüleceği gibi yenilerinin randıman ve nitelik farkları varsa, bu farklar da dikkate alınır.

5.1.4- Her türlü ev eşyası ve kişisel eşyada, yenilerinin satın alınması için ödenecek bedel esas tutulur. Ancak bu bedelden, eskime ve aşınma ve başka sebeplerden ileri gelen kıymet eksilmeleri indirilir.

5.1.5- Binalarda, rizikonun gerçekleştiği yer ve tarihte piyasa rayiçlerine göre bulunan yeni inşa bedeli esas tutulur. Ancak bu bedelden, eskime, yıpranma ve başka sebeplerden ileri gelen kıymet eksilmeleri indirilir. Bina yeniden inşa edilmeyecekse, tazmin kıymeti, binanın rizikonun gerçekleşmesinden bir gün önceki alım-satım değerinden arsa kıymeti düşülmek suretiyle bulunur.

5.2- Mutabakatlı Değer

Sigorta sözleşmesinin yapılması sırasında veya sigorta süresi içinde; sigorta konusu bina, sabit tesisat, makineler, demirbaşlar veya ev eşyasının değeri sigorta ettiren ve sigortacının oybirliği ile seçtikleri bilirkişiler tarafından saptanır ve taraflarca kabul olunursa, rizikonun gerçekleşmesi ve tazminatın hesabında bu değere taraflarca itiraz olunamaz.

Mutabakatlı değer esasıyla yapılacak sözleşmeler için saptanacak değer listesi en çok bir yıllık sigorta süresi için geçerlidir. Bilirkişi masrafı, sözleşmeyi mutabakatlı değer

⁸⁹ www.tsrsb.org.tr

esasıyla isteyen tarafa aittir⁹⁰. Ticari emtia üzerine mutabakatlı değer esasıyla sözleşme yapılamaz.

B.6- Tazminatın Ödenmesi

6.1- Sigortacının sorumluluğu; sigortalı şeylerin hepsi için tek bir sigorta bedeli öngörülmüş ise bu bedelle, sigortalı şeyler nitelikleri bakımından madde veya gruplara ayrılmış ise bu madde ve gruplarla ilgili bedellerle sınırlıdır.

6.2- Sigorta bedeli, rizikonun gerçekleştiği andaki sigorta değerinden eksik olduğu takdirde, aksine sözleşme olmadıkça, tazminat sigorta bedeli ile sigorta değeri arasındaki orana göre ödenir.

6.3- Sigortalı şeyler üzerinde birden çok sigorta varsa tazminat miktarının yasa ve bu poliçe hükümlerine göre saptanmasından sonra sigortacı payına düşen kısmı öder. Sigorta sözleşmeleri arasında özel nitelik ve yükümlülük koşulları karşılıklı olarak dikkate alınır.

6.4- Rizikonun gerçekleşmesi anında sigortalı şeyler hem yangın hem de nakliyat poliçesi kapsamında teminat altına alınmış ise, yangın sigortacısının yükümlülüğü nakliyat sigortacısının yükümlülüğünden sonra başlar.

B.7- Tazminat Hakkının Eksilmesi veya Düşmesi

Sigorta ettiren, rizikonun gerçekleşmesi halinde yükümlülüklerini yerine getirmez ve bunun sonucu zarar miktarında bir artış olursa, sigortacının ödeyeceği tazminattan bu suretle artan kısım indirilir.

Sigorta ettiren, rizikonun gerçekleşmesine kasten sebebiyet verir veya zarar miktarını

⁹⁰ www.sigortacilik.gov.tr

kasten arttırıcı eylemlerde bulunursa, bu poliçeden doğan hakları düşer⁹¹.

B.8- Hasar ve Tazminatın Sonuçları

8.1- Sigortacı kesinleşmiş olan tazminat miktarını en geç bir ay içerisinde sigortalıya ödemek zorundadır.

8.2- Sigortacı, ödediği tazminat tutarınca hukuken sigorta ettiren yerine geçer. Sigorta ettiren, sigortacının açabileceği davaya yararlı ve elde edilmesi mümkün belge ve bilgileri vermeye zorunludur.

8.3- Sigorta edilmiş rizikonun gerçekleşmesi ile tam zıya meydana geldiği takdirde sigorta teminatı sona erer. Kısmi hasar halinde, sigorta bedeli, rizikonun gerçekleştiği tarihten itibaren, ödenen tazminat tutarı kadar eksilir. Sigorta bedelinin madde veya gruplara ayrılmış olması hallerinde de aynı yöntem uygulanır.

Sigorta bedelinin eksildiği hallerde, sigorta ettirenin istediği tarihten itibaren gün esaslı ile prim alınmak suretiyle sigorta bedeli yükseltilebilir.

8.4- Kısmi hasarlarda, taraflar sigorta sözleşmesini feshetme hakkına sahiptir. Taraflar fesih hakkını ancak tazminat ödenmeden önce kullanabilir. Feshin hüküm ifade ettiği tarihe kadar geçen sürenin primi, gün esaslı üzerinden hesap edilir ve fazlası geri verilir.

⁹¹ www.hukuk.gen.tr

C- Çeşitli Hükümler

C.1.Sigorta Priminin Ödenmesi, Sigortacının Sorumluluğunun Başlaması ve Sigorta Ettirenin Temerrüdü

Sigorta priminin tamamının, primin taksitle ödenmesi kararlaştırılmışsa peşinatın (ilk taksit) akit yapılır yapılmaz ve en geç poliçenin teslimi karşılığında ödenmesi gerekir. Aksi kararlaştırılmadıkça, prim veya peşinat ödenmediği takdirde poliçe teslim edilmiş olsa dahi sigortacının sorumluluğu başlamaz ve bu husus poliçenin ön yüzüne yazılır. Sigorta ettiren kimse, sigorta primini veya primin taksitle ödenmesi kararlaştırıldığı takdirde peşinatını, sigorta poliçesinin teslim edildiği günün bitimine kadar ödemediği takdirde temerrüde düşer ve prim borcunu temerrüde düştüğü tarihi takip eden 30 gün içinde dahi ödemediği takdirde sigorta sözleşmesi hiç bir ihtara gerek olmaksızın feshedilmiş olur⁹². Prim ödenmemiş olmasına rağmen poliçenin teslimi ile sigortacının mesuliyetinin başlayacağını kararlaştırıldığı hallerde, bu bir aylık sürenin ilk 15 gününde sigortacının sorumluluğu devam eder.

Primin taksitle ödenmesi kararlaştırıldığı takdirde, taksitlerin kesin ödeme zamanı, miktarı ve vadesinde ödenmemesinin sonuçları poliçe üzerine yazılır veya poliçe ile birlikte yazılı olarak sigorta ettirene bildirilir. Sigorta ettiren kimse, kesin vadeleri poliçe üzerinde belirtilen ya da yazılı olarak kendisine bildirilmiş olan prim taksitlerinin herhangi birini vade günü bitimine kadar ödemediği takdirde temerrüde düşer. Sigorta ettiren, prim borcunu temerrüde düştüğü tarihi takip eden 15 gün içinde ödemediği takdirde sigorta teminatı durur. Rizikonun gerçekleşmemesi kaydıyla, teminatın durduğu süre içinde prim borcunun ödenmesi halinde teminat durduğu yerden devam eder. Sigorta teminatının durduğu tarihten itibaren 15 gün içerisinde prim borcunun ödenmemesi halinde, sigorta sözleşmesi hiç bir ihtara gerek olmaksızın feshedilmiş olur.

⁹² www.tsrsb.org.tr

Poliçenin ön yüzüne yazılması kaydıyla, rizikonun gerçekleşmesiyle henüz vadesi gelmemiş prim taksitlerinin sigortacının ödemekle yükümlü olduğu tazminat miktarını aşmayan kısmı, muaccel hale gelir⁹³.

Bu madde uyarınca sigorta sözleşmesinin feshedilmiş sayıldığı hallerde, sigortacının sorumluluğunun devam ettiği süreye tekabül eden prim gün esasından hesap edilerek fazlası sigorta ettirene iade edilir.

C.2 -Sigorta Ettirenin Sözleşme Yapıldığı Sırada Beyan Yükümlülüğü

2.1- Sigortacı, bu sözleşmeyi, sigorta ettirenin teklifnamede, teklifname yoksa poliçe ve eklerinde yazılı beyanına dayanarak yapmıştır.

2.2- Sigorta ettirenin beyanı gerçeğe aykırı veya eksik ise, sigortacının sözleşmeyi yapmamasını veya daha ağır şartlarla yapmasını gerektirecek hallerde:

Sigortacı durumu öğrendiği tarihten itibaren bir ay içinde sözleşmeden cayabilir veya sözleşmeyi yürürlükte tutarak aynı süre içinde prim farkını talep edebilir.

Sigorta ettiren, talep edilen prim farkını kabul etmediğini sekiz gün içinde bildirdiği takdirde sözleşme feshedilmiş olur.

Cayma veya feshin hüküm ifade ettiği tarihe kadar geçen sürenin primi, gün esasından hesap edilir ve fazlası geri verilir.

Sigorta ettiren kimsenin kasıtlı davrandığı anlaşıldığı takdirde sigortacı riziko gerçekleşmiş olsa bile sözleşmeden cayabilir ve prime hak kazanır.

2.3- Sigorta ettirenin kasdı bulunmadığı durumlarda riziko; sigortacı durumu öğrenmeden önce veya sigortacının cayabileceği ve feshedebileceği ya da caymanın veya feshin hüküm ifade etmesi için geçecek sürede gerçekleşirse, sigortacı tazminatı tahakkuk ettirilen prim ile tahakkuk ettirilmesi gereken prim arasındaki orana göre öder.

2.4- Süresinde kullanılmayan cayma veya prim farkını talep etme hakkı düşer.

⁹³ www.hukuk.gen.tr

C.3- Sigorta Ettirenin Sigorta Süresi İçinde İhbar Yükümlülüğü ve Sonuçları

Sözleşmenin yapılmasından sonra sigortalı şeylerin teklifnamede, teklifname yoksa poliçe ve eklerinde belirtilen yeri veya hali sigortacının muvafakati olmadan sigorta ettiren tarafından değiştirildiği takdirde, sigorta ettiren sekiz gün içinde durumu sigortacıya bildirmekle yükümlüdür.

Durumun Sigortacı Tarafından Öğrenilmesinden Sonra:

3.1- Değişiklik, sigortacının sözleşmeyi yapmamasını veya daha ağır şartlarla yapmasını gerektiren hallerden ise;

Sigortacı, sekiz gün içinde sözleşmeyi fesheder veya prim farkını talep etmek suretiyle sözleşmeyi yürürlükte tutar.

Sigorta ettiren, talep edilen prim farkını kabul etmediğini sekiz gün içinde bildirdiği takdirde sözleşme feshedilmiş olur.

Feshin hüküm ifade ettiği tarihe kadar geçen sürenin primi, gün esaslı üzerinden hesap edilir ve fazlası geri verilir.

Süresinde kullanılmayan fesih veya prim farkını talep etme hakkı düşer.

Sigortalı şeylerin teklifnamede, teklifname yoksa poliçe ve eklerinde bildirilen yerinin veya halinin değiştiğini öğrenen sigortacı, sigorta hükmünün devamına razı olduğunu gösteren bir harekette bulunursa fesih hakkı düşer.

3.2- Değişiklik, rizikoyu hafifletici nitelikte ve daha az prim uygulamasını gerektiren hallerden ise:

Sigortacı, bu değişikliğin yapıldığı tarihten sözleşmenin sona ermesine kadar geçecek süre için gün esasına göre hesap edilecek prim farkını sigorta ettirene geri verir.

3.3- Sigortacının sözleşmeyi bu değişikliklere göre yapmamasını veya daha ağır şartlarla yapmasını gerektiren hallerde:

- a) Sigortacı durumu öğrenmeden önce,
- b) Sigortacının fesih ihbarında bulunabileceği süre içinde,
- c) Fesih ihbarının hüküm ifade etmesi için geçecek süre içinde riziko gerçekleşirse, sigortacı, tazminatı tahakkuk ettirilen prim ile tahakkuk ettirilmesi gereken prim arasındaki orana göre öder.

C.4- Birden Çok Sigorta

Sigortalanmış şeyler üzerine sigorta ettiren başka sigortacılarla aynı rizikolara karşı ve aynı süreye rastlayan başka sigorta sözleşmesi yapacak olursa bunu önceki sigortacılara derhal bildirmekle yükümlüdür.

Sigortacı, durumu öğrendiği tarihten itibaren sekiz gün içinde sözleşmeyi feshedebilir. Süresinde kullanılmayan fesih hakkı düşer.

C.5- Menfaat Sahibinin Değişmesi

Sözleşme süresi içinde; menfaat sahibinin değişmesi halinde sigortanın hükmü devam eder ve sigorta ettirenin sözleşmeden doğan hak ve borçları yeni hak sahibine geçer. Değişiklik halinde, sigorta ettiren ve sigortanın varlığını öğrenen yeni hak sahibi durumu on beş gün içinde sigortacıya bildirmekle yükümlüdür⁹⁴. Sigortacı değişikliği, yeni hak sahibi de sigortanın varlığını öğrendiği tarihten itibaren sekiz gün içinde sözleşmeyi feshedebilir. Süresinde kullanılmayan fesih hakkı düşer.

Feshin hüküm ifade ettiği tarihe kadar geçen sürenin primi, gün esasından hesap edilir ve fazlası yeni hak sahibine geri verilir.

Sigortalı şeylerin sahibinin değişmesi anında ödenmesi gerekli prim borçlarından, sigorta ettiren ile fesih hakkının kullanılmayan yeni hak sahibi birlikte sorumludur. Sigorta ettirenin ölümü halinde, sözleşmeden doğan bütün hak ve borçlar yeni hak sahibine geçer.

⁹⁴ www.tsrsb.org.tr

C.6- Sigorta Yeri ve Değişmesi Hali

Sigorta teminatı, sigorta sözleşmesinde belirtilen yer veya yerler için geçerlidir. Sigortalı şeylerin bulunduğu yerin değiştirilmesi halinde madde C.3 hükümleri uygulanır.

Ev eşyası sigortalarında, konut değişikliği halinde, aynı ilde bulunmak veya aynı yapı grubuna dahil olmak kaydıyla, taşınma sırasındaki yangın, infilak ve yıldırım rizikolarıyla birlikte, teminat yeni konutta devam eder.

C. 7- Tebliğ ve İhbarlar

Sigorta ettirenin bildirimleri sigorta şirketinin merkezine veya sigorta sözleşmesine aracılık yapan acenteye, noter eliyle veya taahhütlü mektupla yapılır. Sigortacının bildirimleri de sigorta ettirenin poliçede gösterilen adresine veya bu adres değişmişse son bildirilen adresine aynı surette yapılır. Taraflara imza karşılığında elden verilen mektup veya telgrafla yapılan bildirimler de taahhütlü mektup hükmündedir⁹⁵.

Sigortacı tarafından yapılan fesih ihbarı postaya veya notere verildiği tarihten itibaren 15 gün sonra öğleyin saat 12.00'de, sigorta ettiren tarafından yapılan fesih ihbarı ise postaya veya notere verildiği takip eden gün öğleyin saat 12.00'de hüküm ifade eder.

C.8- Ticari ve Mesleki Sırların Saklı Tutulması

Sigortacı ve sigortacı adına hareket edenler sigorta ettirene ve sigortalıya ait olarak öğreneceği ticari veya mesleki sırların saklı tutulmamasından doğacak zararlardan sorumludur.

⁹⁵ www.tsrsb.org.tr

C.9- Yetkili Mahkeme

Bu sigorta sözleşmesinden doğan anlaşmazlıklar nedeniyle sigortacı aleyhine açılacak davalarda yetkili mahkeme, sigorta şirketi merkezinin veya sigorta sözleşmesine aracılık yapan acentenin ikametgâhının veya rizikonun gerçekleştiği yerde, sigortacı tarafından açılacak davalarda ise davalının ikametgâhının bulunduğu yerde ticaret davalarına bakmakla görevli mahkemedir.

C.10- Zaman Aşımı

Sigorta sözleşmesinden doğan bütün talepler iki yılda zaman aşımına uğrar.

C.11- Özel Şartlar

Bu genel şartlara sigortalı aleyhine olmamak üzere özel şartlar konulabilir.

İKİNCİ BÖLÜM

YANGIN SİGORTALARINDA HASAR UYGULAMALARI

Sigorta yaptırmanın en basit ve gerçek sebebi uğranılacak zararın telafisinin ümit edilmesidir. Hasar, sigortalının karşılaşılabileceği riskin, tesadüfen gerçekleşmesi olarak tanımlanabilir⁹⁶. Riskin gerçekleşmesi sonucunda oluşan hasar, sigortalının fiziki, mali, beşeri varlıkları, menfaatleri ve sorumluluklarıyla ilgili doğal dengesinin bozulmasıdır.⁹⁷ Hasar meydana geldiğinde sigortalı, sigorta şirketinin verdiği vaadi yerine getirip getirememesine göre şirketi değerlendirmeye alır, varacağı sonuca göre sigortanın devamını sağlar. Bu nedenle hasar ödemeleri zamanında ve sempatik bir hava içerisinde gerçekleştirilmelidir.⁹⁸

Mal ve Sorumluluk sigortaları tazminat sigortalarıdır.⁹⁹ Yangın sigortalarında kayıp tazmin yolu ile karşılandığı gibi tamir, yerine yenisini koyma şeklinde de telafi edilir.¹⁰⁰

2. ÜLKEMİZDE YANGIN SİGORTALARINDA HASAR UYGULAMALARI

Hasar hem sigortalı hem sigortacı için önemli ve hassasiyet gerektiren teknik bir konudur. Hasar yönetiminde diğer bölümlerin ihtiyaç duyduğundan daha çok departmanlar arası bilgi akışına ihtiyaç duyulur.

Enflasyonist ortamlarda sigortalının güveninin yitirilmemesi için hasarların zamanında ödenmesi ve hasar işlemlerinin basitleştirilmesi gerekmektedir. Bir çok ülkede bu amaçla sigortalı lehine olmak üzere hasar işlemlerini sonuçlandırma süreleri kısaltılmıştır. Yasal yollara başvurulmasından, bu yolla sorunun çözümünün uzun süre

⁹⁶ Gül Şebnem Uralcan, *Temel Sigorta Bilgileri ve Sigorta Sektörünün Yapısal Analizi*, İstanbul: Beta Basım, 2004, s.113

⁹⁷ M. Karabulut, *Sigorta Pazarlaması*, İstanbul: İÜ İşletme Fakültesi Yayınları, No:196, 1988, s.84

⁹⁸ Hugh A.L.Cockerell; (Çev.Candan Özcan), *What Goes In Insurance?*, İstanbul: Metsan matbaacılık, 1984,s.35

⁹⁹ F.J.Outreville, *Theory and Practice of Insurance*, London: Kluwer Academic Publishers, 1998, s138

¹⁰⁰ H.Cemal Ererdi, *Yangın Sigortacılığı*, İstanbul, 1998, s.161

alması nedeniyle, kaçınılmaktadır. Hatta sigortalının hasarının zamanında ödenmemesi halinde sigortacının gecikme faizi ödemesi bazı ülkelerde uygulanmaktadır.¹⁰¹

TTK'na göre sigorta bir akitir. Bu akit sigortalıya ve sigortacıya hak ve mükellefiyetler getiren bir poliçedir. Sigortalının temel mükellefiyeti, verilmesi gereken bilgileri azami iyi niyetle açıklamak ve poliçe primini sigorta şirketine ödemektir. Sigortacının mükellefiyeti ise, riskin gerçekleşmesi durumunda ortaya çıkan hasarı karşılayarak sigortalıyı hasardan önceki ekonomik durumuna getirmektir.¹⁰²

Hasar durumunda, sigortanın genel prensiplerinin hepsinin devreye girdiğini görürüz. Poliçenin düzenlenmesi sırasında azami iyi niyet prensibinin uygulanıp uygulanmadığı, azami teminat değerinin eksik, aşkın veya tam olup olmadığı, hasara en yakın sebep sayılan riskin poliçe ile güvence altına alınıp alınmadığı, hasara katılım ya da rücu olayına konu olacak durumların olup olmadığı hem araştırılır hem de hasar buna göre yönetilir.¹⁰³

Sigortalı bir mal hasara uğradığında yapılacak ilk şey hasar miktarını tespit etmek ve tamir edilebilecekse tamir masrafları için bir tahminde bulunmaktır. Bu nedenle sigorta poliçesi ile temin edilen riskin gerçekleşmesinden hemen sonra hasarın sigorta şirketi merkezine ya da yetkili acenteye bildirilmesi ile hasar çalışmaları başlar.¹⁰⁴

Küçük miktarları ilgilendiren yangın hasarları basit bir formun doldurulması, poliçenin yürürlükte olup olmadığı ve hasarın teminat kapsamındaki tehlikelerden meydana gelip gelmediği hususlarında yapılacak bir araştırma gerektirir. Diğer büyük ve önemli yangın hasarlarında ayrıntılı bir soruşturma ve araştırma yapılması gerekir.¹⁰⁵

¹⁰¹ Gelişmekte Olan Ülkelerde Sigortacılık, Türkiye Sigorta ve Reasurans Şirketleri Birliği, İstanbul, s.5

¹⁰² D. Ünsal, *Muhtelif Branşlarda Hasar İle İlgili Uygulama Notları*, İstanbul: TSEV Yayınları 7,1997,s.1

¹⁰³ G. Dickson; J. Steele; (Çev. E. Gediz), *İngiltere'de Sigortanın Genel Prensipleri ve Uygulamaları Hakkında Özet Bilgiler*, İstanbul: TSEV Yayınları 1, 1995, s.23

¹⁰⁴ Ezerdi, a.g.e, s.162

¹⁰⁵ Cahit Nomer; Hüseyin Yunak, *Sigortanın Genel Prensipleri*, İstanbul: Ceyma Matbaacılık, 2000, s.129

2.1. Hasar Dosyası Açılması

Hasar dosyası açılması sırasında yapılan işlemler aşağıda özetlenmektedir.

2.1.1. Hasar İhbarı

Sigorta sisteminin yürüyebilmesinde, yaşamasında ve hayatta kalmasında poliçeyi satın alanlara karşı verilmiş sözün/vaadin yerine getirilmesi yatmaktadır. Sigorta şirketi hasar ihbarını alır almaz sigortalısının yanında olduğunu belirtir bir şekilde işini sürat ve önemle takip ederse bundan sonrası için şirketin reklamını en güvenilir yolla yapmış olur.¹⁰⁶

İhbar aşamasında hasar sebebinin doğru verilmesi sigortalıya hatırlatılmalıdır. Sigorta poliçe numarası, ihbarı yapanın kim olduğu, tahmini hasar rakamı, resmi mercilere gerekli müracaatın yapılıp yapılmadığı bilgisi, ekspertiz sırasında görüşülecek kişinin kim olduğu eksiksiz temin edilerek sigortacının hasar sebebine göre harekete geçmesi sağlanır.

Sigorta ettirenin ihbar yükümlülüğünün hukuki niteliği tartışmalıdır. Bazı görüşlere göre ihbar yükümlülüğü kanundan, bazılarına göre de sözleşmeden doğmaktadır.¹⁰⁷ İhbar yükümlülüğünün gerçek anlamda bir yükümlülük olup olmadığı tartışılmış, bu yükümlülüğün gereği gibi yerine getirilmemesi durumunda tazminat ödenmesi söz konusu olmadığından, bunun sigorta ettirene düşen gerçek bir yükümlülük olmadığı görüşü öne sürülmüştür.¹⁰⁸

Rizikonun gerçekleşmesi durumunda ihbar yükümlülüğü, mal sigortalarında TTK. m. 1292 hükmü ile düzenlenmiştir. Mal sigortalarına ilişkin hüküm uyarınca sigortalı ve sigortadan faydalanan kimse rizikonun gerçekleştiğini ihbarla yükümlüdür.

¹⁰⁶ Erdoğan Sergici, *Sigorta ve Pazarlama Makaleler*, İstanbul: İsviçre Sigorta Yayınları, 2001, s.47

¹⁰⁷ Huriye Kubilay, *Uygulamalı Özel Sigorta Hukuku*, İzmir: Barış Yayınları, 1999, s.116

¹⁰⁸ Ali Bozer, *Sigorta Hukuku*, Ankara, 1981, s.99

Hasarın sigorta şirketine mümkün olan en kısa sürede bildirilmesi gerekir. Sigortalının ihbar yükümlülüğü ile ilgili süre poliçede belirtilir. Çeşitli branşlara göre yasalarda değişik hasar ihbar süreleri belirlenmiştir.¹⁰⁹ Mal ve can sigortalarında TTK. M.1292 ve 1332, son f. hükümleri uyarınca sigorta ettiren kimse sigorta ile güvence altına alınan rizikonun gerçekleştiğini haber aldığı tarihten itibaren beş gün içerisinde sigortacıya haber vermek zorundadır. Sigorta ettiren rizikonun gerçekleştiğini kasten ihbar etmez ise, haklarını kaybeder. Sigorta ettirenin kusuru halinde kusurun ağırlığına göre sigortacının ödemekle yükümlü olduğu bedel indirilebilir (TTK. M.1292,f.3). Bu hükme aykırı sözleşme şartları hükümsüzdür (TTK. M.1264,f.3)¹¹⁰.

Hasar anında sigortalı, sigortacı, sigorta acentesi...vb. sözleşme taraflarına bazı sorumluluklar yüklenmektedir. Bunlar:

Hasar anında sigortalının sorumlulukları

- ❖ Sigortalı hasarı öğrendiği tarihten itibaren en geç beş iş günü içinde sigorta şirketine hasar ihbarında bulunmalıdır.
- ❖ Hasar sonrasında sigorta ettiren kimsenin bir başka yükümlülüğü de zararı önlemeye, azaltmaya ve hafifletmeye yarayacak önlemleri alma yükümlülüğüdür.¹¹¹ Alınan tedbirlerden doğan masraflar bu önlemler faydasız kalsa dahi sigortacı tarafından ödenir.
- ❖ Hasar sebebini sigortacısına bildirmeli ve hasar ile ilgili gerekli belgeleri sigortacısına en kısa zamanda iletmelidir.
- ❖ Hasar miktarının tespitinde ekspere yardımcı olmalıdır.
- ❖ Eğer olayın meydana gelmesinde üçüncü şahısların kusuru var ise sigortacının rücu imkanlarını kullanmasına yarayacak bilgi ve belgeleri sigortalı yararına temin etmek zorundadır.

¹⁰⁹ Rayegen Kender, *Türkiye’de Hususi Sigorta Hukuku I (Sigorta Müessesesi-Sigorta Sözleşmesi)*, Gözden geçirilmiş 7.Bası, İstanbul: Beta, 2001, s.209

¹¹⁰ Kubilay, a.g.e, s.66

¹¹¹ Seyfullah Edis, *Medeni Hukuka Giriş ve Başlangıç Hükümleri*, Ankara: Dokuz Eylül Üniv. Hukuk Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi Yayınları, No:41, 1993, s.319

- ❖ Uğradığı zarar miktarını belirtir talep yazısını şirkete iletmelidir.
- ❖ Sigortalının izni olmaksızın sigortalı yerde ve eşyalarda hiçbir şekilde değişiklik yapılmasına özen göstermelidir.

Hasar anında acentenin sorumlulukları

Acente poliçenin düzenlenmesi aşamasında sigortalıya yol gösteren ve poliçe şartlarını sigortalıya anlatan aracı kurum olarak tanınır ve hasar anında da yine sigortalıya yol göstermesi beklenir. Hasar meydana geldiğinde sigortalı aynen bir hasta gibi derdine derman olacak birini yanında ister. Nasıl ki prim tahsilatında acentenin zamanında sigortalının yanında olması, tahsilatını zamanında yapması mümkün ise hasar gerçekleştiğinde de aynı hassasiyeti göstermesi beklenir. Olayı iyi anlayıp sözleşme kapsamında oluşan bir hasar olup olmadığına karar verdikten sonra hasar ihbarı acente tarafından sigorta şirketine yapılmalıdır. Ekspertiz sırasında istenen eksik evrağın temininde yine acentenin sigortalıya yol göstermesi ve güven vermesi beklenmektedir.

Hasar anında sigortacının sorumlulukları

- ❖ Bir hasar meydana geldiğinde sigortacının ilk yapacağı yürürlükte olan poliçenin neleri kapsadığını ve hasar bu kapsam dahilinde olup olmadığını kontrol etmektir.¹¹²
- ❖ Hasar ihbarını alır almaz kendisi ya da lüzumlu gördüğü takdirde konusunda uzman sigorta eksperini olay mahalline göndererek olaya müdahale eder.
- ❖ Hasar dosyasının tamamlanması halinde hiç beklemeden “dosya hukukta, dosya genel müdür onayında” gibi mazeretler arkasına sığınmadan, hak edilmiş tazminatı öder.

Sigortalının ihbar yükümlülüğünü yerine getirmesi veya sigorta şirketine hasar ihbarında bulunması sırasında genelde aşağıdaki yollardan birisi kullanılır¹¹³:

¹¹² Cockerell; a.g.e, s.35

¹¹³ Turgut Özkan, *Sigortacılık Sektöründe Elementer Branşlarda Her Yönüyle Hasar*, İstanbul: Haliç Üniver. Yayınları, 2002,s.14

i. Doğrudan İhbar

❖ Şahsen İhbar:

Az kullanılan bir yöntem olmakla birlikte sigortalıların bizzat şirketlerin genel müdürlüklerine ya da hasar servislerine gelerek hasar bildirimini yapmalarıdır.

❖ Telefonla İhbar:

Sigortalının sigorta şirketi hasar servislerini ya da hasar müşteri hizmetleri birimi telefon numaralarını arayarak hasar ihbarı telefonla yapılabilmektedir.

❖ Faks Yoluyla İhbar:

İletişim aracı olarak faksın kullanılmasıyla yazılı olarak hasar ihbarı sigorta şirketi genel müdürlüğü hasar servisine yapılabilmektedir.

❖ Elektronik İhbar / E-ihbar

E-ticaret, e-devlet, elektronik iş, web sayfası, e-mail gibi bir çok yeni terimin iş hayatımıza girmesiyle artık hasar ihbarları da şirketlerin web sayfalarından ya da şirket e-mail adreslerinden çok daha hızlı bir şekilde yapılabilmektedir. Başarıyla uygulandığı takdirde sigortacılık faaliyetlerinin daha ucuz, daha hızlı ve daha kaliteli gerçekleşmesini sağlar.

ii. Dolaylı İhbar

❖ Acente Kanalıyla İhbar:

Sigortalının aracı olarak çalıştığı kuruma hasar ihbarını yapması ile acentenin aldığı ihbarı sigorta şirketi genel müdürlüğüne bildirmesi halidir. Sigorta poliçelerini acente kanalıyla yaptıran sigortalılar oluşan hasarlarını yine acenteye bildirmeyi tercih etmektedirler.

Sigorta Genel Şartları'na göre sigorta ettiren her türlü bildirimini sigorta şirketinin merkezine noter eliyle veya taahhütlü mektupla yapmak zorundadır.¹¹⁴

Hasar İhbar Formu

Acente Kodu	
Police Numarası	
Hasar Nedeni	
Hasar Yeri (İl ve İlçe)	
Hasar Tarihi	
Tahmini Hasar Tutarı	
Ekspertiz Yeri	
Ekspertiz Yeri Adresi	
Ekspertiz Yeri Telefonu	
İhbarı Yapanın Adı / Soyadı	
İhbarı Yapanın Telefonu	
İhbarı Yapanın E-mail Adresi	

Şekil 6: Hasar İhbar Formu

2.1.2 .Hasar Dosyasının Açılması

Yapılan her hasar ihbarı ile ilgili bir hasar dosyasının açılması gereklidir ancak aynı poliçeye ait aynı teminat konusuyla ilgili aynı tarihte birden fazla hasarın meydana gelmesi halinde tek bir hasar dosyası açılmalı ve bilgi işlem sisteminden tek bir dosya numarası alınmalıdır.¹¹⁵

Sigortalının hasar ihbarını takiben; sigorta şirketinin hasar dosyası açması, olayla ilgili gerek konusunda uzman eksper görevlendirmesi, tazminatı ödeme şekli ile ilgili işlemleri başlatması gerekir.¹¹⁶ Bu nedenle¹¹⁷:

¹¹⁴ Mehmet Özkan, *Sigorta İşlemleri ve Muhasebesi*, İstanbul: Bilim Teknik Yayınevi, 1998, s.81

¹¹⁵ T.Özkan, a.g.e,s.17

¹¹⁶ Nomer; Yunak, a.g.e, s.127

¹¹⁷ Timuçin Alpay, *Temel Sigortacılık Bilgileri ve Uygulamalı Hasar Yönetimi 1* , İstanbul: Tavaslı Matbaacılık, 2001, s.48

- ❖ Sigorta poliçesinin varlığı, poliçenin hasar tarihini kapsayıp kapsamadığı
 - ❖ Riziko mahallinin adresi
 - ❖ Hasarın oluş şekli
 - ❖ Tahmini hasar miktarı
 - ❖ Hasara en yakın sebebin poliçede teminat altında olup olmadığı
 - ❖ Prim ödemelerinin poliçedeki ödeme planına uygun olup olmadığı
 - ❖ Hasar ihbarında bulunan kişinin iletişim bilgileri
 - ❖ Ekspertiz sırasında görüşülecek kişinin iletişim bilgileri
 - ❖ Tazminat ödemesinin yapılacağı banka hesap bilgileri
- derlenir ve hasar dosyası açılır.

2.1.3 .Hasar Dosyasına Ekspert Atanması

Sigorta şirketi sigortalının ihbar aşamasında verdiği bilgiler ışığında zarar belirli bir miktarı aşmıyorsa, fatura, hasar beyanı ve fotoğraf temini ile hasar değerlendirmesi yapmayı tercih edebilir.

Olayın büyüklüğü ve hasarın sebepleri dikkate alınarak ekspert tayininin gerekli görüldüğü durumlarda konusunda uzman ekspert sigorta şirketi tarafından atanır. Bütün hasarların tespitinde sigorta eksperti görevlendirilmesinde zorunluluk yoktur. Örneğin, çok küçük çaptaki yangın hasarı, sigortalının beyanına ve sigortacının görgüsüne istinaden tazmin edilebilir. Nitekim yangın sigortalarındaki uygulamalarından geniş şekilde yararlanan Fransa ve İsviçre’de de durum böyledir.¹¹⁸

Yıllar önce hasar eksperliğinin meslek olarak ortaya çıkmasına yangın sigortaları sebep olmuştur.¹¹⁹ Oluşan hasarın tespitinde görevlendirilen ekspert T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı’nın bağlı olduğu Devlet Bakanlığı tarafından açılan staj ve sınavı kazanarak belgesini almış serbest çalışan bir kişidir. Ekspertlerin sahip olmaları gereken özellikler,

¹¹⁸ Cengiz Akatlı, *İsviçre Sigortacılığı’na Genel Bir Bakış*, İstanbul: Milli Reasürans T.A.Ş. Meslek Yayınları, 1968, s.158

¹¹⁹ Cockerell; a.g.e,s.35

Çalışma şartları şekilleri ve görevleri 7397 sayılı Sigorta Murakabe Kanunu'nun 539 sayılı Kanun Hükümünde Kararname ile değişik 38.Maddesine dayanılarak hazırlanan bir Yönetmelik'le belirlenmiştir.¹²⁰

Sigortacıdan talimat aldıktan sonra, bazen gece yarısı bile olsa eksper hasar yerine koşmalıdır. Çoğu zaman korunma, hasarlı malların satışı veya acilen yapılması gereken tamiratlar için ani karar alması gerekmektedir.

Hasar gerçekleştiğinde, sigorta eksper i ve sigortalı arasındaki iletişim sırasında sigortalıda eksperin şirketin elemanı olduğu dşncesi vakıftır. Eksperin şirketin bordrolu elemanı olmadığı bilinmesine karşın yine de eksperin şirketten ücret alması ve hasar anında eksper i şirketin ataması bu düşünceyi yok edemez. Eksperin sigorta şirketinin adamı olarak görülmediği ve iletişimin başarıyla sağlandığı durumlarda sigortalı ve sigortacının memnuniyeti gerçekleşmektedir.

Hasar ihbarı yapılıp eksper atandıktan sonra eksper iletişim bilgileri sigortalıya verilir. Bu sayede hasar nedeniyle sigortalıda oluşmuş gerginlik bir nebze de olsa ortadan kaldırılır. Hasar demesi yapıldığı halde sigortalının tenkidine maruz kalma maalesef iletişim noksanlığı nedeniyle meydana gelmektedir.

Sigorta poliçesinin pazarlanması sırasında sigortalıya ileriye dönük vaatlerde bulunarak satış yapıldığında hasar meydana geldiğinde sigortalı ve sigorta şirketi arasında uyuşmazlıklar ortaya çıkmaktadır. İşte bu uyuşmazlıkların üzümünde eksperin üçüncü ayak olarak iş prensibiyle doğru bilgilendirme yapması en iyi reklam sayılmaktadır.

Hasar miktarında uyuşma sağlanamadığı durumlarda Hakem Bilirkişi tayin edilir ve kararı hakemin vermesi istenir. Bu tür anlaşmazlıklarda hakeme gitme tek hukuki yoldur.

¹²⁰ Sigorta Eksperleri Yönetmeliği, 31.05.2001, 24218 sayılı Resmi Gazete

Dosyası açılan hasar ile ilgili atanan eksper poliçenin bir kopyasını sigorta şirketinden temin ederek hasarla ilgili tespit ve araştırmasını yapmak üzere olay mahalline gider. Yapılan tespit ve araştırma aşağıdaki hususlar çerçevesinde gelişir¹²¹:

- Poliçe şartlarının hasar mahalline uygulanması
- Hasar mahallindeki kıymetlerin rayiç değerlerinin tespiti
- Hasarın tespit edilmesi
- Hasar miktarı üzerinde sigortalı ile anlaşarak sigortalıdan mutabakatname alınması

Eksper olay mahallinde ve daha sonra olayla ilgili sigortalının ibraz ettiği belgeler ışığında yaptığı araştırmaların sonucunu bir rapor halinde sigorta şirketine sunar.

2.2. Yangın Hasarıyla İlgili Sigortalının İbraz Etmesi Gereken Belgeler

Ekspertiz çalışmalarının sonuçlandırılabilmesi için sigortalının temin etmesi gereken evraklar aşağıda sıralanmıştır:

- Sigorta poliçesi ve varsa ekleri (Sigorta şirketinden temini sağlanamadığı durumlarda)
- Olayın oluş şeklini anlatır detaylı hasar beyanı
- İtfaiye raporu
- Yangın resmi mercilere bildirilmişse tutulan başvuru/ görgü tespit tutanağı
- Savcılık tarafından verilen takipsizlik kararı
- Hasar ile ilgili zararı belirtir talep yazısı
- Onarım teklifleri/ onarıma ait faturalar
- Tapu/Kira Sözleşmesi

¹²¹ Ererdi, a.g.e, s.162

Ticari Rizikolarda yukarıdaki belgelere ek olarak:

- Hasardan bir gün önceki stok kayıtlarını gösterir envanter ve giriş çıkış faturaları
- Vergi Levhası fotokopisi istenir.

Hasarın özelliğine göre sigorta şirketi ve tayin edilmiş eksper yukarıda sayılmayan ancak hasarın sonuçlandırılması için gerekli olan ek belgeler de talep edebilir.

2.3. Eksper Raporu

Eksper tarafından yapılan çalışmalar sonucunda sigorta şirketine hasar incelemesinin yapılabilmesi için ekspertiz raporu hazırlanarak teslim edilir. Bu raporda genel olarak:

- Tarafların isim ve adresleri
- Poliçe ile ilgili bilgiler, hasar mahallinin durumu, tarife tatbikatının hasar mahalline uygulanması ile ortaya çıkan durum, kıymetlerin değerleri ve miktarları
- Hadise tarihi, hasara yol açan rizikonun sebebi
- Eksperin işe başlama tarihi ve ekspertiz çalışmaları
- Alınan kurtarma tedbirleri ve bununla ilgili yapılan masraflar varsa kurtarılan malların miktar ve değeri
- Hasar konusu ile ilgili olduğu tespit edilen müşterek sigortalılar
- Zararın miktarı ve nispeti
- Aşkın veya Eksik Sigorta olup olmadığının tespiti varsa gerekli proporsiyonun uygulanması
- Rücu ve sovtaj olanağı

2.4. Hasar İncelemesi ve Tazminat

Ekspertiz raporu ve ekindeki belgelerin sigorta şirketine teslimi sonrasında şirket personeli tarafından hasara ilişkin toplanan deliller ve sigortalının ibraz ettiği belgeler üzerinde hasar dosya incelemesi gerçekleştirilir.

Hasar incelemesi sırasında herhangi bir kuşkuya kapılması durumunda karar vermeden önce sigortalıdan daha fazla bilgi ve belge istenebilir. Ek olarak istenecek belgeler ve yapılacak araştırmalar hasar denetiminin bir sürecidir. Hasar denetiminin amacı direkt olarak hasarın değerine karar vermek değil, bu karar için gerekli bilgiyi ortaya çıkarmaktır.¹²²

Yangın hasarlarında itfaiyenin müdahalesi normal ve gereklidir. Bu durumda şirketin değerlendirme sırasında itfaiye raporunu istemesi gereklidir. Savcılık bazı durumlarda tahkikat açar ve olayda kasıt/kusur görmezse Takipsizlik Kararını kısa süre içerisinde verir. Şüpheli durumlarda ise soruşturmanın neticesi gecikebilir ve şirket savcı kararını bekleyebilir.

Yeterli inceleme ve araştırma yapılmadığı takdirde tazminat ödenmesi esasına göre yapılandırılmış bir hasar iş akışı anlayışı sigorta şirketinin olması gerekenden yüksek teknik maliyetlerle çalışması sonucunu doğuracağından sürdürülen bu çalışma metodu kısa ve orta vadede olmasa bile uzun vadede nakit akışını sigorta şirketinin aleyhine olarak değiştirecektir.

Gerekli dahili formalitenin tamamlanmasından sonra belirlenen tazminat meblağı var ise sigortalıya ödenir. Genel Şartlara göre sigortacı hasara ilişkin belgelerin kendisine verilmesinden itibaren bir ay içerisinde gerekli incelemelerini tamamlayıp hasar ve tazminat miktarını tespit edip sigortalıya bildirmek zorundadır.¹²³

Hasara ait evrağın incelenmesi sonucunda hasarın teminat dahilinde olmadığı belirlenirse, red kararı onaylanan hasar için uygun red yazısı yazılır ve sigortalıya posta ile gönderilir.

¹²² Özkan, a.g.e, s.101

¹²³ Ererdi, a.g.e, s.163

2.4.1. Tazminatın Tanımı

Türk Ticaret Kanununun 1263. maddesindeki sigortanın tanımına bakarsak, orada sigortacı bir prim karşılığında diğer bir kimsenin para ile ölçülebilen bir menfaatini halele uğratan bir tehlikenin meydana gelmesi halinde onu tazminle yükümlü olduğuna göre genelde sigorta sözleşmeleri tazminat sözleşmeleridir.¹²⁴ Gerçekleşen hasarın telafi edilmesini sağlayan değer, tazminat değeridir. Rizikonun meydana gelmesinin sonucu sigortacının sigortalıya ödeyeceği azami miktardır. Bu miktar taraflarca kararlaştırılır. Tazminat, sigortalının menfaat ilişkisiyle bağlı olduğu malında meydana gelen hasardaki parasal kaybın, hasar gerçekleşmeden önceki haline getirilmesi anlamını taşıdığından¹²⁵ sigortalıyı ne mağdur etmeli ne de zenginleştirmelidir.

Sigorta bedeli poliçede belirtilmemişse:

Zarar sigortalarında, rizikonun gerçekleştiği andaki değeri sigorta bedeli olarak kabul edilir. Menfaat değerini sigorta ettiren ispatlamak zorundadır (TTK M.1299/2-M.1300).

Sigortalı bir binanın yanmasından doğan bir zarar sigorta bedelinin ödenmesi suretiyle giderilir. Sigortalı binanın yangından dolayı kısmen hasar uğraması durumunda zarar, o binanın önceki değeriyle sonraki değerinin karşılaştırılması suretiyle belirlenir (TTK.M.1307). Sigorta tazminatı para ile ödenir. Sigorta tazminatının “eski hale getirme şartı” ile nakden ödenmesi kararlaştırılabilir. TTK. M.1307,f.2,c.2-3 hükmüne göre, “Tamamen veya kısmen yanan binanın yeniden inşası veya tamiri kararlaştırılmış ise, taraflarca rey birliğiyle ve uzmanlaşmadıkları takdirde mahkemece tayin olunan müddet içinde masraflar sigortacı tarafından verilmek şartıyla, sigorta ettiren kimse binayı inşa veya tamir ettirmeye mecburdur. Bu suretle sigortacı inşa veya tamir masrafları olarak ödemeye mecbur olduğu paranın mahalline sarfını murakebe etmek hakkına haizdir.” Sigortacı, sigortalı binanın eski hale getirilmesi için ödemiş olduğu paranın yerinde harcanıp harcanmadığını denetleme hakkına sahiptir.¹²⁶

¹²⁴ Hilmi Acinan, *Reasürans*, İstanbul: Güneş Sigorta Yayınları, 2005, s10

¹²⁵ Y.K.Çuhacı, *Açıklamalı Sigorta ve Reasürans Terimleri Sözlüğü*, Milli Reasürans A.Ş., İstanbul: Ceyma Matbaacılık, 2004, s.142

¹²⁶ Kubilay, a.g.e, s.85

2.4.2.Tazminatın Ödenmesi

Şekil 7: Sigortacının ödemesi gereken tazminat¹²⁷

¹²⁷ Kemal Bıkmaz, *Akademik Sigortacılık*, İzmir: Doğruluk Matbaacılık, 1991, s.21

Tazminat ödeme yükümlölükleri değişik şekillerde yerine getirilebilir¹²⁸:

- ❖ Nakit ödeme
- ❖ Tamir
- ❖ Yerine koyma
- ❖ Yenileme

Onarılma imkanı olmayan tam ziya halinde hasar gören nesnenin sağlam olanıyla değiştirilmesi “Yerine Koyma” olarak adlandırılır. “Yenileme” ise, genelde sigortacının sigortalının moralitesinden şüpheye düştüğü durumlarda sigorta konusunun hasardan önceki hale getirilmesi sonucunda ödeme yapmasıdır. Bu ödeme şeklinin fazla kullanım alanı yoktur.

2.5. Hasara Katılım- Birlikte Sigorta

Birden fazla sigorta şirketinin bir riski birlikte sigorta etmesi söz konusu olabilmektedir. Hasara katılım şeklinde adlandırılan bu sigortayı çifte sigorta ile karıştırmamak gerekmektedir. Çifte sigortada sigortalı aynı riski birden çok sigorta şirketinden riskinin tam karşılığı olan azami teminat değeri üzerinden sigortalatır. Böylece risk gerçekleştiğinde birden çok sigorta şirketinden tazminat alarak zenginleşmek düşünülmektedir. Bu tür bir haksız kazancın ne yasal ne de ahlaken doğru olarak kabul edilmesi mümkün değildir.

2.6.Hasara En Yakın Sebep

Sigortacılığın ilkelerinden biri olan en yakın sebep ilkesi, hasarın nedeniyle ilgilidir. Birden fazla nedenin aynı zamanda gerçekleştiği durumlarda felaketin çıkmasındaki direkt çalışır neden yakın sebep olarak alınır, diğer nedenler asıl direkt çalışır nedeni takip eder.¹²⁹ Hasara en yakın nedenin ödenebilmesi için poliçede güvence altına alınan bir risk olması gerekir.

¹²⁸ Nomer; Yunak, a.g.e, s.72

¹²⁹ H.A. Mowbray; H.R. Blanchard, *Insurance: Its Theory and Practice in the US*, New-York: McGraw-Hill Book Comp. Inc, 1961,s.54

2.7. Sovtaj İşlemleri

Sigorta sektöründe hasar tazminatının ödenmesi sonrası hasara uğramış sigortalı malların satışından elde edilen gelire sovtaj denir. Sigortacı hasarın meydana gelmesi ile hukuken sigortalının yerine geçer ve hasara uğrayan malın kurtarılan kısmının mülkiyeti kendisine geçer.¹³⁰ İki durumda ortaya çıktığı görülür:

- Hasar sonrası pert olmuş, ekonomik ömrü sona ermiş, kullanılamaz durumda ve hurda haline gelmiş mallarda
- Kısmi hasar meydana gelmiş olmakla birlikte, kısmen kullanılamaz ve hurda hale gelmiş mallarda.

Konusu sadece mal olan sigortalarda çıkan sovtajda, mallarla ilgili olarak sigorta şirketleri sigortalıya hasar bedelini ödemekte ve hurda hale gelmiş olan malı satarak kendilerine ek gelir yaratmaktadırlar.

Sigortalı ile yapılan görüşmeler sonrasında, ortaya çıkan sovtaj bedeli saptanan değeri, sigortalının kendisinin almak istemesi durumunda ödenecek tazminattan sovtaj bedeli düşülür ve kalan net tutar sigortalıya ödenir.¹³¹

2.8. Rücu İşlemleri

Sigorta edilen değer, bir başkasının ihmali, kusuru ya da kasti davranışları sonucunda hasara uğramış ise; sigortalıdan zararı devralan, sigortalı yerine geçen sigortacı hasarın tazminini hasara sebep olan üçüncü kişiden talep etme hakkına sahiptir¹³². Hukuki olarak ise, bir borcun ödenmemesi veya yükümlülüğün yerine getirilmemesi durumunda, borcun ödenmesini veya yükümlülüğün yerine getirilmesini sağlamak üzere

¹³⁰ Atilla Uyanık, *Denetim, Muhasebe ve Vergilendirme (Sigorta Sektörü Uygulamalı)*, İstanbul: Beta Yayınları, 2001, s.11

¹³¹ Turgut Özkan, *Sigortacılık Sektöründe Elementer Branşlarda Her Yönüyle Hasar*, İstanbul: Haliç Üniver. Yayınları, 2002,s.267

¹³² Uralcan, a.g.e, s. 47

üçüncü şahsa yapılan başvurdur.¹³³ Sigortacının ex-gracia (lütuf) olarak yaptığı ödemelerde halefiyet hakkı kullanılamaz. Halefiyet ilkesi tazminat (zarar) sigortalarında geçerlidir.¹³⁴ Bu ilk zenginleşme yasağı ilkesinin sonucudur.¹³⁵

Sigortacının kanuni halefiyet hakkı ara sigortaları yönünden TTK.M.1301’de düzenlenmektedir.

2.9. Karşılık Ayrılması

Sigorta şirketlerinin gelecekte meydana gelmesi muhtemel hasarlarını ödeme mükellefiyetini yerine getirebilmesinin güvencesidir.¹³⁶ Karşılıkların azami yakınlıkta hesaplanması ve bu doğrulukta finansal tablolara yansması şirketlerin hem finansal güvenlikleri hem de kar zarar beklentileri için büyük önem taşır.¹³⁷ Karşılık ayrıldığında şirketin vergi yükümlülüğü hafifler, pay sahiplerine dağıtılacak kar azalır.

Ülkemizde iki türlü uygulama geçerlidir:

- Teknik Karşılıklar
- Serbest Karşılıklar

2.9.1. Teknik Karşılıklar

Avrupa Birliği’ne üyelik sürecince, sigorta sektörüne yönelik uyum çalışmalarında konu başlıklarından biri de Mali Hizmetler Bölümü altında Teknik Karşılıklardır. Teknik Karşılıklarda Avrupa Birliği ile tam uyum amaçlanmaktadır. Bütün Avrupa Birliği’nde var olan Teknik Karşılıklar kanuna adapte edilmektedir¹³⁸.

¹³³ Faruk Yalvaç, *Bankacılık Terimleri Sözlüğü*, Ankara: Kardeş Kitap ve Yayınevi, 1997,s.438

¹³⁴ Kubilay, a.g.e, s.118

¹³⁵ Kender, a.g.e s.235

¹³⁶ Gül Şebnem Uralcan, *Temel Sigorta Bilgileri ve Sigorta Sektörünün Yapısal Analizi*, İstanbul: Beta Basım, 2004, s. 142

¹³⁷ I.Ulusal Sigorta Sempozyumu, Avrupa Birliği’ne Uyum Sürecinde Türk Sigorta Sektörü Bildiri Kitabı, Ceyma Matbaacılık, İstanbul, 2005, s.541

¹³⁸ Sigortacılığın Bugünü ve Yarını , İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları, 2004, s.11

Avrupa Birliği'ne dahil ÷lkelerde sigortacılık ile ilgili teknik karşılıklar Avrupa Birliği Direktiflerinde belirtilmiştir. Bu ÷lkelerdeki sigorta teşebbüsleri, Direktiflerde yer alan teknik karşılıkları ve ihtiyaç duydukları diğer rezervleri tesis ederek sigortalıya verdikleri teminatlardan doğan yükümlölüklerini her an yerine getirebilecek durumda olduklarını kanıtlamak zorundadırlar.

Avrupa Birliği 91/674 sayılı Direktifin hükümlerine göre, bir sigorta teşebbüsünün hesaplarında yer alması öngör÷len teknik karşılıklar aşağıdaki şekilde sıralanmıřtır¹³⁹:

- Kazanılmamış Primler Karşılıkları
- Cari Riskler Karşılıkları
- Hasar Karşılıkları
- Karlara İştirak Karşılıkları
- Dengeleme Karşılıkları ve Diğer Karşılıklar

Kazanılmamış Primler ve Cari Riskler Karşılıkları

Kazanılmamış primler karşılıkları, takip eden döneme veya daha sonraki dönemlere ilişkin brüt primlerin kazanılmamış kısmına isabet eden primler için ayrılan bir karşılıktır. Genelde üye ÷lkelerde prim gruplarına göre istatistiki metotlarla veya belli bir oran üzerinden hesaplanarak ayrılırlar.

Cari riskler için ayrılan karşılıklar ise, kazanılmamış primler karşılığını tamamlayıcı bir karşılık olarak tesis edilir. Bazen hasarların ve buna ilişkin masraflarla sigorta sözleşmesine ilişkin diğer masrafların öngör÷lenlerden daha fazla oluşması mümkündür. Bu nedenle çalışma yılı sonunda risklerden doğan yükümlölüklerin, kazanılmamış primler karşılığı ile temini mümkün olmayabilir veya bu karşılıklar yetersiz kalabilir. Cari riskler karşılığı bu yetersizliği gidermek için tesis olunur.

¹³⁹ www.tsrsb.org.tr

Hasar Karşılıkları

Hasar karşılıkları, bilanço tarihine kadar beyan edilmiş veya edilmemiş hasarlardan ödenmiş tazminatların düşülmesinden sonra kalan hasar tutarlarına karşılıktır. Bu karşılığın ayrılmasında hasarların ödenmesine ilişkin masraflar da dikkate alınır ve karşılıkların ayrılmasında hesaba dahil edilir.

Hasar karşılıklarının ayrılma amaçlarını üç ana başlıkta inceleyebiliriz¹⁴⁰:

- Sigortanın istatistiksel yapısı
- Denetimsel amaçlar
- Şirket hedef ve amaçları

Hasar karşılıklarının ayrılmasında ana metot, dosya dosya karşılık ayrılmasıdır. Bununla beraber, istatistiki metotlarla bu karşılıklar ayrılarak risklerin türüne göre yeterli rezerv tesis edilebilir.

Hasar karşılıklarının ayrılmasında sovtaj veya rücu yolu ile tahsil edilebilecek hasar ödemeleri dikkate alınırken, ihtiyatlı davranılmalıdır. Sovtaj veya rücu yolu ile geri alınan meblağlar hasar karşılıklarından düşülür veya Avrupa Birliği'ne dahil üye ülkeler mevzuatına göre şirket bilançosunun aktifinde «tahsil edilecek alacak» olarak yer alabilir. Bu ikinci şık tazminatın hesaplanmasına ilişkin prensiplere daha uygundur.

Hasar ödemelerinin kapital yerine rant şeklinde olması halinde, karşılıkların aktüeryal hesaplara göre ayrılması gerekir.

Hasar Karşılıkları: İndirim

Hasar karşılıkları ayrılırken bu karşılıkların hasar ödemelerinin yapılması sırasında oluşabilecek hasar tutarlarına göre daha düşük ayrılması öngörülmez. Bu bir anlamda yasak bir işlemmiş gibi kabul edilir.

¹⁴⁰ I.Ulusal Sigorta Sempozyumu, Avrupa Birliği'ne Uyum Sürecinde Türk Sigorta Sektörü Bildiri Kitabı, Ceyma Matbaacılık, İstanbul, 2005, s.542

Bununla beraber bazı özel durumlarda bu tür bir indirim yapılması veya karşılıkların düşük gösterilmesi mümkündür. Bunların şartları ayrıca belirlenmiştir.

Hasar ödemesine ilişkin faiz oranı, karşılıkları temsil eden aktiflerin faiz getirilerinden daha fazla olmamalıdır.

Bu oran;

- Aktiflerin son beş senelik faiz getiri oranı ile,
- Son bilanço yılındaki aktiflerin faiz getiri oranından

daha yüksek olmamalıdır.

Denkleştirme Karşılığı

Gelecek yıllarda hasar oranlarında oluşabilecek dalgalanmalara karşı ayrılan karşılıklardır. Mevzuatın bu tür bir karşılığa izin vermemesi halinde de ihtiyari olarak böyle bir ayırım yapılabilir.

2.9.2. Serbest karşılıklar

- Kıdem Tazminatı Karşılığı
- Diğer Karşılıklar olarak sıralanır.

Bunların dışında üzerinde durulması gereken bir diğer karşılık da “Olmuş Fakat Bildirilmemiş Hasarlar Karşılığı (OFBHK)dır. Sigortacılık literatüründe IBNR (Incurred But Not Reported) diye bilinir. Cari yıl içerisinde gerçekleşmiş fakat sigorta şirketine bildirilmemiş hasarlarla ilgili karşılıktır.

Yabancı ülkelerde “Olmuş Fakat Yeterince Bildirilmemiş Hasarlar-IBNER¹⁴¹ diye bir ayırım da yapılmaktadır. Ülkemizde bu konuya henüz gereken önem verilememektedir.

2.10. Muallak Hasar Kavramı ve Muallak Hasar Karşılığı

¹⁴¹ E. Schnauder; (Çev. E.Gediz), *Sigortacılık Yazınında (IBNR), Olmuş Fakat Bildirilmemiş Hasar Karşılıkları “OFBHK” Kavramı*, İstanbul: TSEV Yayınları, 1996, s.2

Cari yıl içerisinde tahakkuk etmiş fakat ödenmemiş veya sonraki yılda ödenmesi muhtemel hasarlara “muallak hasar” denir.¹⁴² 31 Aralık itibariyle ödenmemiş hasarlar için eldeki bilgilere göre bir tahminde bulunarak karşılık ayrılır.

Hazine Müsteşarlığı tarafından, muallak hasar karşılığının yeterliliğini sağlamak amacıyla 2004 yılı Temmuz ayında bir düzenleme getirilmiştir. Yönetmeliğin birinci fıkrasına göre, sigorta ve reasürans şirketleri, tahakkuk etmiş ve hesaben tespit edilmiş ancak daha önceki hesap dönemlerinde veya cari hesap döneminde fiilen ödenmemiş hasar ve tazminat bedelleri veya bu bedel hesaplanamamış ise tahmini bedelleri ile gerçekleşmiş ancak rapor edilmemiş hasar ve tazminat bedelleri için muallak hasar ve tazminat karşılığı ayırmak zorundadır. Ayrıca, aynı Yönetmeliğin dördüncü fıkrasına istinaden, sigorta şirketleri, her hesap döneminde branşlar itibariyle muallak hasar ve tazminat karşılığı yeterlilik tablosu düzenlemek ve diğer mali tabloları ile birlikte yayımlamakla yükümlü kılınmışlardır.¹⁴³

2.11. Ortak Hasar Bilgi Bankası Oluşturulması

Sigorta sektöründe giderlerin azaltılması amacıyla alınacak kararlarda ilk bakışta ekonomik olmadığı sanılan ancak dolaylı olarak verimlilik sağlayan faaliyetler söz konusudur.¹⁴⁴ Sigortacılıkta gider kalemleri içinde hasar ödemeleri, hasar/prim oranları çok önemlidir. Hasarlarla ilgili araştırma, geliştirme ve istatistik bilgileri derlemenin bir maliyeti olsa da neticede bunların yararları verimliliği arttırmada katkı sağlayacaktır. O nedenle:

- Branşlar itibariyle hasar bilgileri
- Sigortalılar itibariyle hasar bilgileri
- Mal çeşidine göre hasar bilgileri
- Sorumluluk türüne göre hasar bilgileri

¹⁴² Mehmet Özkan, *Sigorta İşlemleri ve Muhasebesi*, İstanbul: Bilim Teknik Yayınevi, 1998, s.538

¹⁴³ <http://www.tsrbsb.org.tr/tsrsb/Mevzuat/Genelgeler+ve+Tebliğler/Sigorta+ve+Reasürans+Sirketlerinin+Teknik+Karsiliklarina+Iliskin+Genelge+ile+Ilgili+Aciklama.htm>

¹⁴⁴ K.W.N. Iron; (Çev. E. Gediz), *Sigorta Pazarlaması*, İstanbul: TSEV Yayınları 66, 2003, s.111

- Çeşitli hasar karşılıkları ile ilgili bilgiler
- Çeşitli çevrelerde değişik parametrelere göre hasar rasyoları
- Eksper ve ekspertiz bilgileri
- Onarım amaçlı kullanılan ara örgütlerle ilgili bilgiler
- Diğer ülkelerle ilgili bilgiler
- Hasar önleme faaliyetlerinin yapısı, dağılımı, etkinliği
- Ortak hasar önleme teknikleri ve eğitsel faaliyetleri

gibi gizlilik gerektirmeyen bilgiler hasar bilgi bankası adı altındaki ortak birimde şirketler arasında kullanılmak amacıyla depo edilebilir.

Ülkemizde bu tür faaliyetler yok denecek kadar azdır ve bu tür faaliyetlerin işlevleri gündeme hiç gelmemektedir.¹⁴⁵

2.12. Şüpheli İşlerde Bildirme Yükümlülüğü

Sigorta ve reasürans ortaklıkları şüpheli işlemleri bildirmekle yükümlüdürler (mali suçları araştırma kurulu genel tebliği, sıra no:2, I, 5).

Şüpheli işlem, işleme konu para ve para ile temsil edilebilen değerlerin yasa dışı yollardan elde edildiğine dair herhangi bir bilgi, şüphe veya şüpheyi gerektirecek bir hususun olması durumunu ifade etmektedir (mali suçları araştırma kurulu genel tebliği, sıra no:2, II, A).

Örneğin bir sigorta sözleşmesi yapılırken normalde herkesin vermesi gereken bilginin verilmesinde isteksiz davranılması, kimlik bilgilerinin edinilmesinde zorluklarla karşılaşılması, çok az veya gerçek dışı bilgi verilmesi, sahteciliğinden şüphe edilen belge ibraz edilmesi, sigorta formundaki sorulara yanıltıcı cevaplar verilmesi şüpheli işlemler olarak değerlendirilir.¹⁴⁶

Tespit edilen şüpheli işlem, yükümlüler tarafından “şüpheli işlem bildirim formu” doldurularak Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı’na gönderilir.

¹⁴⁵ Uralcan, a.g.e, s.283

¹⁴⁶ Kubilay, a.g.e, s.70

Yükümlüler, düzenledikleri formu :

Maliye Bakanlığı

Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı

Bakanlıklar/Ankara

adresine veya Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı'nın 0312 425 51 25 nolu faksına gönderirler.

2.13. Hileli Hasar Sayısındaki Artış

Hasardan sonra poliçe tanzimi çok olağan bir işlemmiş gibi utanılmadan çekinmeden teklif edilmekte ve bir iki kapı dolaşıldıktan sonra ne yazık ki şirketlerden biri tarafından kabul edilmektedir. Aracılık mesleğine yeni başlamış henüz kirli işlerin kokusunu alma özelliğini kazanmamış prim üretimi heyecanı içerisinde bulunan iyi niyetli acenteleri kandırmak hiç de zor olmamaktadır. Hileli bildirimler ile ilgili mutlaka şu önlemler alınmalıdır¹⁴⁷:

- Hileli hasarların tuzağına düşülmemesi için her türlü önlem mutlaka sağlanmalıdır.
- Bu tür pis işlere alet edilenler ile teşvik edenler adalete teslim edilmelidir.
- Eksik sigorta, hatalı riziko seçimi ciddi danışmanlık ve ön ekspertiz gayretleriyle ortadan kaldırılmalıdır.

Yaşanan ekonomik sıkıntıyla bir ölçüde bağlı bulunsa bile aksaklığın beslediği hileli hasarlar, sigorta şirketlerini kemirmeye devam ediyor. Artık her hasara acaba bu da hileli mi şüphesi içerisinde yaklaşmak bir alışkanlık haline geldiğinden dosya incelemeleri gecikmekte haklı hasar sahipleri de zarar uğramakta.

¹⁴⁷ Erdoğan Sergici, *Sigorta ve Pazarlama Makaleler*, İstanbul: İsviçre Sigorta Yayınları, 2001, s.203

Sigortalıların haklı şikayetlerine önem verilmeli, yanlışların tekrar edilmemesi için çare aranıp bulunmalıdır.

Bir şirkette hasar-prim dengesi bozulursa, ilk akla gelen çare tarifelerin yükseltilmesidir. Sigorta Şirketi primin düşürülmesi yoluyla satışı arttırmayı hedeflerse, kötü ve hileli hasarları elimine edemezse, yaşamını tehlikeye atacaktır. Hileli hasarlara karşı mücadele ciddi bir şekilde ele alınmalıdır. Bunun için:

- Hileli hasar için bile bile poliçe kesen acentenin sözleşmesi hemen iptal edilmeli ve teşhir edilmelidir.
- Şirketin iş kabul politikasına uygun hareket edemeyen hasar ödeten acenteden ödenen hasar rücu geri alınmalıdır.
- Yakalanan olaylar isim, yer belirtilerek basında teşhir edilmeli ve mutlaka olayların delillerini toplamaları istenmelidir.¹⁴⁸

2.14. Sigorta Sözleşmelerinden Doğan Taleplerde Zamanaşımı

Sigorta sözleşmelerinden doğan bütün davalar, sebepsiz yere ödenmiş primin veya sigorta bedelinin geri alınması alacakları için açılacak davalar dahil iki yılda zamanaşımına uğrar (TTK. M.1268)

2.15. Primde Hasardan Korunmayı Teşvik Kuralı

Sigortalının hasarı önleyici tedbirlerinin teşvik görmesi gerekmektedir. Bu nedenle yangın söndürme tesislerinin varlığı, uzun süre hasarsız olma gibi özelliklere daha az prim ödeme şansı tanımak, sigortalıları hasarı önlemeye yönelik etkinliklerde bulunmaya teşvik edecektir.¹⁴⁹

¹⁴⁸ Sergici, a.g.e, s.224

¹⁴⁹ Uralcan, a.g.e, s.105

2.16. Hasar Potansiyeli Değerlendirmeleri

Başlarda sigorta tekniği toplam sigorta bedeli esasına göre yürütülmekteydi. Ancak sanai tesislerin büyümesiyle sigortacılar under-writing tekniklerini her bir mahaldeki en yüksek sigorta bedeline ve her bir mahalde bir yangına maruz kalabilecek azami meblağa göre düzenleyerek saklama paylarını artırma imkanı buldular.

İnşaat sektöründeki teknik gelişmeye paralel olarak zamanla sigortalama tekniği değişti ve pek çok sigortacı net saklama paylarını her bir yangın bölümünde azami hasar esasına göre tespit etmeye başladı. Yalnız yangınlar sık sık bitişik bölümlere sirayet ederek evvelce yapılan tahminlerin çok üstünde hasarlara yol açmıştır.

Bu tür uygulama değişikliklerinden sonra azami zararı ifade etmek için en çok aşağıdaki terimler kullanılmaya başlanmıştır:

PML: Probable maximum loss

MPL: Maximum probable loss

EML: Estimated maximum loss

MCL: Maximum credible loss

MFL: Maximum foreseeable loss

Yukarıdaki terimlerden PML ve EML aynı anlama gelmektedir.

EML – Estimated Maximum Loss

EML, sigortacıların bir tek rizikoda bir tek yangın veya infilak sonucu uğraması ihtimal dahilinde görülebilen parasal zararının değerlendirilmesidir.¹⁵⁰ Faaliyet, kullanılış şekli ve koruma tedbirleri bakımından normal koşullar altında bulunan bir işletmede meydana gelebilecek hasardır.¹⁵¹

Pratik hesaplamalarla ilgili prosedür iki bölüme ayrılır:

1. Tesisin tek riziko addedilmesi mümkün rizikoları arasında hedef rizikonun veya riziko alanının tespiti
2. Seçilen hedef alan ile ilgili EML rakamını hesaplamak

Sonuç olarak EML hesabı şahsi değerlendirmeler sonucu kişinin beceri ve tecrübesine bağlı bulunmaktadır.

2.17. Toplam Hasar Miktarı Dağılımları

Sigorta şirketlerinin yükümlülüklerini karşılayabilmesi için toplam hasar miktarı dağılımını bilmesi hayati önem taşımaktadır. Bu dağılımı bulmak için literatürde çok fazla sayıda çalışma bulunmaktadır.¹⁵² Belirlenecek olan toplam hasar miktarı dağılımının kuyruklardaki davranışları, sigorta şirketinin karşılaşılabileceği yüksek hasar ödemelerinin olasılıkları olarak düşünülebilir. Bu nedenle dağılımların kuyruk davranışlarının incelenmesi ayrı bir önem taşımaktadır.¹⁵³ Bu konuda yapılmış örnek bir uygulamayla konuyu inceleyelim:

Bir sigorta şirketinin sunmuş olduğu yangın sigortasından yararlanan müşterilerin hasar taleplerine ilişkin 2000 adet veri R v2.0.1 paket programı yardımıyla incelenmiş ve aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir.

¹⁵⁰ Kurt Bjorlög: *Sigorta Ve Reasüransta Hasar Potansiyelinin Değerlendirilmesi*, Baltica-Nordisk Re Bildiri Özeti, İstanbul, 1987, s.6

¹⁵¹ Ezerdi, a.g.e, s.67

¹⁵² I.Ulusal Sigorta Sempozyumu, Avrupa Birliği'ne Uyum Sürecinde Türk Sigorta Sektörü Bildiri Kitabı, Ceyma Matbaacılık, İstanbul, 2005, s.643

¹⁵³ 4.İstatistik Kongresi, 8-12 Mayıs 2005 Bildiri ve Poster Özetleri Kitabı, Ankara: Rekmay Ltd, 2005, s.79

Sigorta şirketinin yangın sigortası için reasürans yaptığı ve rücu sistemini uygulamaya koyduğu bilinmektedir. Sigorta şirketinin yaptığı ödemeler verilerine bakıldığında reasüransın açık olarak yararlı olmadığı sonucuna varılmıştır. Bu aşamada sigorta şirketinin yaptığı reasürans anlaşmasını tekrar gözden geçirmesi gerekir.

2.18. Bölge Yangın Riski ve İstanbul Yangın Riski Haritası

Bölge bazında yangın riskinin belirlenmesi ve İstanbul'un risk bölgelerine ayrılmasıyla aşağıda özetlenmiştir.

2.18.1. Bölge Yangın Riski

Bir çok Avrupa ülkesinde yangın riski analizi yapılmış ve büyük yerleşim merkezleri risk bölgelerine ayrılmıştır. Ülkemizde tecrübeye dayanarak istasyon yerleri belirlenmiş fakat ileriye yönelik bir program hazırlanmamıştır. Planlanmış olsa bile uygulanmamıştır.

Bölge yangın riski; itfaiyenin bölgeye ulaşma süresi ile itfaiye gücüne, kentin bölgedeki alt yapısına ve yerleşim özelliklerine bağlıdır. Bazı Avrupa ülkelerinde (Almanya, İngiltere, ABD...vb) önemli yerleşim merkezlerinde yangın risk sınıflandırması yapılmıştır¹⁵⁴.

Risk sınıflandırması yapılırken temel olarak yapılaşma, yapı türü ve endüstri bölgelerinin özellikleri göz önüne alınmaktadır. Risk bölgelerinin belirlenmesinde nüfus yoğunluğu, trafik, yangın yükü...vb. faktörleri baz alınmaktadır.

¹⁵⁴ Yangın Ve Güvenlik, Yangın Güvenlik Ve Koruma Sistemleri Dergisi, Sayı 79, Mayıs-Haziran 2004, s.14

2.18.2. İstanbul Yangın Riski Haritası

İstanbul'un risk bölgelerine ayrılmasında yapısını ve toplanan bilgileri göz önünde bulundurarak yeni bir yöntem uygulanmıştır. Bu yöntemde nüfus yoğunluğu, bina yoğunluğu, işyeri özellikleri ve her bir işyeri grubunun yoğunluğu, girilemeyen sokaklar, ahşap binalar, tarihi binalar, bölgenin itfaiyeye uzaklığı, itfaiyenin bölgedeki gücü, bölgede su temini imkanları ve özel riskler olarak 57 ayrı değişken alınmış bunların yangın riski değerlendirilmesi yapılarak toplam yangın riski puanı bulunmuştur.¹⁵⁵

Elde edilen neticelere göre İstanbul'un çok riskli yangın bölgeleri, ahşap binaların ticaret ve sanayi kuruluşlarının fazla olduğu yerler çıkmıştır. Eminönü ilçesi en riskli ilçe bulunurken, Tahtakale ve Kapalı Çarşı mahalleleri en riskli mahalleler olarak bulunmuştur. Yoğun yerleşimin olduğu Kadıköy, Karaköy, Beyoğlu semtleri ile Beşiktaş'ın ve Üsküdar'ın bazı bölümleri, Bayrampaşa ve Merter gibi küçük sanayinin fazla olduğu semtler yine riskli bölgeler arasında yer almıştır.

Bu sonuçlara göre, Avrupa ülkeleri ile karşılaştırıldığı taktirde İstanbul'da en az 115 itfaiye istasyonu olması gerekmektedir. Halen 35 istasyon olduğu düşünülürse istasyon sayısının yetersiz olduğu açıktır.

¹⁵⁵ Yangın Ve Güvenlik, Yangın Güvenlik Ve Koruma Sistemleri Dergisi, Sayı 79, Mayıs-Haziran 2004, s.15

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YANGIN SİGORTALARINDA HASAR ÖRNEKLERİ VE SEÇİLMİŞ AB ÜLKELERİNDE HASAR UYGULAMALARI

Bu bölümde gerçekte meydana gelmiş bazı yangın hasarlarından örnekler verip uygulamada nasıl inceleme yapıldığına değineceğiz.

3.1. Salamura İşlemesi Yapan Fabrika Binasında Hasar İncelemesi

Poliçe Vadesi	: 24.03.05-24.03.06
Bina Teminatı	: 250,000.00
Makina Tesisat Teminatı	: 162,500.00
Demirbaş Teminatı	: 136,500.00
Hasar Tarihi	: 01.07.05

Riziko Mahali : Yapı tarzı tam kagir 800m2 kapalı sahalı, çatısı çelik konstrüksiyon üzeri galvaniz saç kaplı salamura işleme tesisi olarak faaliyet gösteren fabrikadır.

Hasarın Oluş Şekli : Kazan dairesinde bulunan buhar kazanı akşam saatlerinde aniden faaliyet sırasında alevlenmiş bacadan dengesiz duman çıkmasıyla durum fark edilmiştir. Kazan basıncı 2-2 ½ bar civarındayken cehennemlikten geri tepen alevler brülörün yanarak zarar görmesine sebep olmuştur. Kazanın çalışması durdurulmuş, brülör kapağı açıldığında kazanın cehennemlik kısmının çökmüş olduğu tespit edilmiştir. Kondöktör bağlantıları söküldüğünde bağlantı ağıtlarında kireçlenme tespit edilmiştir. Kazanın mevcut yerinden sökülmesi için kazan binası duvarı yıkılmıştır. Kazancı tarafından yapılan kontrollerde kazanın bir daha kullanılamayacağı ifade edilmiş ve piyasadan eş değer kazan temini için çalışmalar başlatılmıştır. Kazanın bakımı daha sonra yapılarak kazanın tekrar devreye alınması sağlanmıştır. Yangının söndürülmesinde üç tüp yangın söndürücü kullanılmıştır. Olay anında kazan çıkış borusu izolasyonları yanmış alevler söndükten sonra yaklaşık bir saat dumanın çıkmaya devam ettiği görülmüştür.

Hasar değerlendirilmesi

Bina Hasarı : Tıkanma sonucunda cehennemliği çökerek zarar gören buhar kazanının mevcut yerinden çıkarılması amacıyla 3x4cm ebadında tuğla duvar ve tuğla duvar üzerinde bulunan tuğla yapılı duman bacası sigortalı tarafından yıkılmıştır. Yapılan yıkım kazanın demontaj ve montaj çalışmaları ile ilgili olmaması nedeniyle değerlendirme dışı tutulmuştur.

Makine Tesisat Hasarı : Kazanın üst temizleme kapağı sökölerek kazan içerisine girilmiş cehennemliğin tamamen konkav hale geldiği kazan oru sisteminin basına bağlı olarak bükölümüş durumda olduğu, dış çeper incelemesinde dış eperin şişmiş durumda olduğu tespit edilmiştir.

Kazanın ana buhar vanası, kondens giriş vanası, kondens giriş ekvalfi, blöf vanası, emniyet ventili, prosestatları sökölümüş vaziyette yapılan incelemede flanş ağızlarında hiç boşluk kalmamacasına kireçlenme olduğu, kireçlenme kalınlığının yanı sıra kireçlenme sertliğinin oluştuğu elle yapılan tetkikte tespit edilmiştir.

Hadiseye konu kazanda hasar sebebi ağır kireçlenme ve tıkanmadır. Kazan cehennemliğinde infilak hadisesi oluşmamış, tıkanma sonucu oluşan basınç sebebiyle cehennemlik çökmüştür. Hadisenin oluş şekli infilak klozu hükümlerine uymamaktadır.

Kazan hasarı : 19,700YTL

Brölör : 1,071YTL

İzolasyon : 140YTL

Kurtarma ve Yardım masrafları: (3 adet yangın tüpü) 90YTL

Sonuç:

Buhar kazanının cehennemlik kısmında meydana gelen çökmenin nedeninin yoğun kireçlenme ve tıkanma sonucu oluşan basınç olduğu belirlenmiştir. Bu şekilde meydana gelen olaylar Yangın Sigortası Genel Şartları kapsamında yer almadığından bu kısım ile ilgili herhangi bir tazminat bedeli ödenemeyecektir.

Meydana gelen hadise sırasında kazan brülör kapağının açılması nedeniyle kazan içerisindeki alevler brülör ve izolasyona zarar vermiştir. Bu çerçevede alevli yanma sonucunda meydana gelen zararlar poliçe teminatları kapsamında yer almaktadır.

Bu nedenle, alevli yanma zararı ile ilgili 1.301-YTL hasar bedeli ödenmiştir.

3.2. Tabela ve Reklam Panosu İmal Eden Fabrika Binasında Hasar İncelemesi

Police Vadesi	: 28.12.05-28.12.06
Bina Teminatı	: 500,000.00
Makina Tesisat Teminatı	: 800,000.00
Demirbaş Teminatı	: 150,000.00
Emtea Teminatı	: 300,000.00
Hasar Tarihi	: 10.03.06

Riziko Mahalli : Tek katlı prefabrik bina ile tam kagir bodrum dahil 5 katlı binanın tamamında tabela ve reklam panosu imalatı. Prefabrik bina 1200m2 diğer fabrika binası 4000m2.

Hasarın Oluş Şekli : Yangın saat 13:00 civarında mesai saatleri içerisinde çıkmıştır. İşyeri içerisine yayılan dumanla fark edilmiştir. Yangının yoğun olarak geliştiği kısım işyeri 1.katında bulunan folyo kesim bölümüdür. Bu bölümde tavan ve duvar sıvalarının yanma ve aşırı ısıdan döküldüğü görülmüştür. Yapılan kontrollerde yangını hızlandırıcı petrol ürünü kokusuna rastlanmamış ayrıca bu bölümdeki

aydınlatma tesisatında herhangi bir kısa devre izi bulunamamıştır. Yangının söndü zannedilen sigara izmaritinden çıkma ihtimali bulunmuştur ancak daha sonra yapılan araştırmada bilgisayar masasının olduğu kısmın yangının başlangıç noktası olduğu tespit edilmiş. Bilgisayarın elektrik aksamında kısa devre meydana gelmesi neticesinde hasar gerçekleşmiş.

Sonuç : Toplam 120.000YTL hasar ödenmiştir.

3.3. Beş Katlı Tam Kagir Apartman Binasında Hasar İncelemesi

Police Vadesi : 01.01.05-06
Bina Teminatı : 20,000.00
Hasar Tarihi : 07.06.06

Riziko Mahalli : Yapı tarzı tam kagir betonarme beş katlı apartman binasında üçüncü katta yer alan üç odalı 120m2 konut.

Hasarın Oluş Şekli : Bazı bina sakinlerinin soba ile ısındığı apartmanda gündüz saat 17:00 civarında apartman içerisine yayılan duman fark edilmiş ve apartman yöneticisi tarafından daireler kontrol edilmiştir. Sigortalı konutun boş olması nedeniyle dairedeki kontrol hemen yapılamamış baca deliği açık olan konutta is ve duman hasarlarının tespiti olaydan daha sonra yapılabilmektedir.

Sonuç : Kaloriferli binada soba yakılması sonucu sigortalı daireye dolan dumanın neden olduğu zarar duman klozu kapsamında değerlendirilerek ödenmiştir.

3.4. Dört Katlı Tam Kagir Apartman Binasında Hasar İncelemesi

Police Vadesi : 05.05.99-00
Bina Teminatı : 50.000,00
Hasar Tarihi : 03.08.99

Riziko Mahalli : Yapı tarzı tam kagir betonarme 4 katlı apartman binasında ikinci katta yer alan üç odalı 90m2 konut.

Hasarın Oluş Şekli : Boşanma davası açmış eşlerden birinin oturduğu konuta gizlice giren diğer eşin mutfakta bulunan tüp gazı salona taşıyarak konuta ve kendisine zarar vermek kastıyla çakmağı yakmasıyla başlayan yangın itfaiyenin olay yerine gelmesiyle söndürülür. Ağır yaralı eş hastaneye kaldırılır ancak beş gün sonra hastanede vefat eder.

Sonuç : Yangın Poliçesi Genel Şartları'nın kapsam maddesinde ve teminat dışı kalan haller maddesinde eşin kasten yangın çıkarmak sureti ile zarar vermesi halinde meydana gelecek zararın teminat dışında olduğuna dair herhangi bir ifade bulunmamaktadır. Bu nedenle tazminatın sigortalıya ödenmesinde bir sakınca yoktur.

3.5. Tam Kagir Suni Deri Fabrika Binasında Hasar İncelemesi

Police Vadesi : 31.12.99-00
Bina Teminatı : 240.000,00
Emtea Teminatı : 750.000,00
Makine Tesisat Teminatı : 300.00,00
Hasar Tarihi : 22.05.00

Riziko Mahalli : Yapı tarzı tam kagir betonarme beş yıl önce inşa edilmiş suni deri fabrika binası.

Hasarın Oluş Şekli : Suni deri fabrikasının imalat bölümünde elektriklerin kesildiği ve jeneratörün devreye girdiği anda patlama meydana gelmiştir. Söz konusu patlamadan sonra çıkan yangın sonucunda sigortalı binada, makinalarda, hammadde ve yarı mamul mallarda hasar meydana gelmiştir.

Sonuç : Olay sigortalının iradesi dışında ve teknik (üretimde kullanılan ve gaz haline gelen solventin fan ile dışarı atılmasından önce elektrik kontağından çıkan bir kıvılcım ile tutuşmasına bağlı) olarak meydana gelmiştir. Yanan mallar mamul ve yarı mamul olduğundan bu malların stok kayıtları ve üretime verilmiş kayıtları önemlidir. Ayrıca hasar değerlendirmesi sırasında fabrikanın üretim kapasitesi ve üretim çizelgeleri de gerekli olmuştur. Makinalar için alış faturaları ile yeniden alışlar için proforma faturalar temin edilmiştir.

3.6. Avrupa Birliği'ne Üye Ülkelerde Yangın Hasar Uygulamaları

Ülkeler bazında sigorta sektörünü incelemekten önce Türkiye'yi ve genel olarak Avrupa Birliğinde sigorta sektörünü incelemenin konuyu anlamamız açısından daha faydalı olacağını düşünüyorum.

Avrupa Birliği'ne tam üyelik sürecinde Türkiye'de sigorta sektörü gerek mevzuat gerekse de sektörün büyüklüğü açısından zorlanacak sektörlerin başında geliyor. Bu süreçte hem Katılım Ortaklığı Belgesi'nde hem de İlerleme Raporu'nda Türk sigorta sektörü için eksiklikler ortaya konmuş, önlemler alınması istenmiştir. Bu eksikliklerin en başında da Sigortacılık Kanunu'nun çıkmamış olması gelmektedir.

Diğer taraftan, Türk sigorta sektörü ile AB üyesi ülkeler mukayese edildiğinde Türkiye; prim üretiminden, kişi başına düşen prim miktarına kadar diğer ülkelerin gerisinde bulunuyor.

AB, Kuzey Amerika'dan sonra dünyanın en büyük ikinci sigorta pazarına sahip. AB'ye bağlı 25 ülke 2003 verilerine göre toplam ürettikleri 951 milyar 60 milyon dolar prim

ile dünya sigorta piyasasından yüzde 32.27 pay alıyor. 2004 yılında 10 yeni üyenin birliğe katılması ise, AB'nin sigorta potansiyelini artırmadığı görülüyor. Nitekim, AB'nin 15 ülkesi 2003 yılında 934 milyon 531 bin dolar prim üretimi ile dünya pazarının yüzde 31.71'ine hakim iken, 10 yeni üyenin katılımı ile prim üretiminin ancak yüzde 0.1 artış gösterdiği gözleniyor.

AB'de sigorta pazarında ağırlığı hayat sigortaları oluşturuyor. Üretimin yüzde 58'inin hayat sigortalarından oluştuğu AB'de hayat dışı branşlardan (Kasko, **yangın**, nakliyat, mühendislik, kaza, sağlık, makine-montaj, sorumluluk sigortaları) elde edilen prim oranı ise yüzde 42.

AB ülkeleri arasında en yüksek sigorta primine sahip ülke ise 254 milyar 363 milyon dolarlık üretim ile İngiltere. İngiltere'nin Dünya sigorta pazarındaki payı ise yüzde 8.63 mertebesinde. İngiltere'yi 170 milyar 137 milyon dolar üretim ile Almanya, 161 milyar 483 milyon dolarla Fransa, 110 milyar 575 milyon dolarla da İtalya takip ediyor. İngiltere'nin AB sigorta pazarı içinden aldığı pay yüzde 26.74 iken, Almanya yüzde 17.88, Fransa 16.97, İtalya ise 11.62 paya sahip. Bu da gösteriyor ki, AB üyesi 25 ülke arasında İngiltere, Almanya, Fransa, İtalya toplam sigorta pazarının yüzde 73.21'ini elinde tutuyor.

AB ülkelerinde kişi başına düşen prime baktığımızda ise bin 999 dolar olduğu görülüyor. Ancak AB, 2004 yılında 10 yeni üyeyi bünyesine katmadan önce kişi başına düşen prim miktarı 2 bin 349 dolar olması ise, yeni üyelerin AB'yi kişi başına düşen sigorta primi konusunda fakirleştirdiğini ortaya koyuyor. AB ülkeleri arasında kişi başına düşen primin en yüksek olduğu ülke ise 3 bin 887 dolar ile İngiltere. İngiltere'yi sırası ile 3 bin 209 dolarla Hollanda, 2 bin 38 dolarla Almanya, 2 bin 667 dolarla Fransa, bin 911 dolarla da İtalya takip ediyor.

3.6.1. İngiltere

İngiltere’de yanma ve yangın

İngiltere’deki yangın sigortası poliçelerindeki genel yangın tanımı şu şekildedir:

“Yangın sigortası poliçelerindeki anlamıyla yangın olabilmesi için, yanmaması gereken bir şeyin yanması gerekir. Yanma, alevlenme şeklinde ya da maddeyi tüketen akkor halinde tezahür edebilir ama maddenin ateşe yaklaştırılması sonucunda mı yoksa ateşin maddeye yaklaştırılması sonucunda mı hasar oluştuğu dikkate alınmaz¹³²,”

İngiltere’de hasar yönetiminde idari yapı Türkiye’den pek farklı olmadığından yönetimle ilgili detaya girilmeyecek ancak ülke genelinde yangın hasarları ve suistimalleriyle ilgili kurulmuş organizasyonlar hakkında bilgi verilecektir.

İngiltere’de sigorta kuvertürü iki değişik kaynaktan sağlanabilir. Lloyd’s veya sigorta şirketleri. 17.yüzyılda ortaya çıkan ve kuruluşu sigortacıların kendi adlarına limitsiz sorumluluk taşıması prensibine dayanan Lloyd’s başlı başına bir kuruluştur. Lloyd’s 1871 yılında bir kanunla korporasyon haline getirilmiştir. Bu korporasyon kendisi sigortacı olmayıp topluluğa üye sigortacılarının hizmetlerini görmekte ve 16 üyeli bir komite tarafından yönetilmekteydi¹³³. Bugün Lloyd’s bir sigorta şirketi değildir. Hiçbir zaman poliçe düzenlemez. Lloyd’s sigortacıların teminat istediği bir sigorta pazarıdır. Lloyd’s İngiltere’de ve bütün dünyadaki acenteleri aracılığı ile sigortacılık ve hasar tespit çalışmaları yapmaktadır¹³⁴.

Lloyd’s a yapılacak ziyaretler önceden ayarlanarak yapılır. Ziyaretçi kapıdaki görevliye ismini ilettikten sonra Room’a alınır. Burada yüzlerce ayrı loca ve her locada en az yarım düzine asistan ve sigortacılar görülür. Locaların arasında elinde slip adı verilen dökümanlarla Lloyd’s aracılığıyla dolaşır. Aracı teklif edilen sigortanın özelliklerini ihtiva

¹³² H.Cemal Ezerdi, *Yangın Sigortacılığı*, İstanbul, 1998, s.95

¹³³ Victor Dover, *A Handbook To Marine Insurance*, Great Britain, 8.Baskı, 1975, s.34

¹³⁴ Levent Gür, *Sigorta Hukuku*, İstanbul Üniv. SBYO Sigortacılık Bölümü Ders Notu, İstanbul, 1998, s.2

eden slipi sigortacıya gösterir, sigortacı eğer kabul ederse altına kabul ettiğine dair temsil ettiği sendikanın numarasını yazarak imzasını atar. Room'daki sigortacılar aktif sigortacılar olup sendikadaki diğer üyeler adına hareket edebilen profesyonellerdir.

18.000'i aşkın sayıda üye kendi adlarına kabul edilen işleri finanse eden sermayeyi oluşturan kişilerdir. Geleneksel olarak işin seçimini tamamen aktif sigortacıya bırakırlar çünkü kendileri sigortacılık hakkında bilgi sahibi olmayıp, Lloyd'sun kapısından içeri bile girmemiş olabilirler. Aktif sigortacı olabilmek için biri tarafından önerilmek ve başka biri tarafından desteklenmek ve kişisel doğruluğunu ve olabilecek hasarları karşılayabilecek finansal gücünü kanıtlamak gereklidir.

Yaklaşık 200 yıl 1870'e kadar Lloyd's un esas işi nakliyat sigortasıydı ancak yaklaşık 100 yıl önce sigortacılar yangın sigortası gibi diğer rizikoları sigortalamaya başladılar.

Lloyd's sadece erkeklerin çalıştığı bir kurum olarak yıllarda faaliyetlerine devam etti ancak yakın zamanda kadınlarda sigortacı üye olarak kuruma kabul edilmeye başlandı.

İngiltere'de her hangi bir branşla ilgili sigorta işlemleri yapabilmek için şirketin Ticaret Bakanlığı'ndan yetki alması gerekir. Bakanlık hali hazırda 800 şirkete yetki vermiştir. Her branşta iş yazan şirketlerin en önemli 12 tanesi aşağıdaki gibidir:

- Commercial Union
- Co-operative
- Eagle Star
- General Accident
- Guardian Royal Exchange
- Legal and General
- Norwich Union
- Pearl
- Phoenix
- Prudential

- Royal
- Sun Alliance and London

Yangın hasarlarında iyileştirici önlemler üreten kuruluşlar

Bulunulan çağda kullanılan malzeme ve yapı özelliklerine göre, yangın tehlikesini izlemek, tesislerde yangın rizikosunu bakımından iyileştirici önlemlerin alınmasını sağlamak sigortacının görevi olmaktadır. İşte bu maksatla yabancı ülkelerin bir çoğunda, sigortacılarla işbirliği içerisinde faaliyet gösteren kuruluşlar bulunmaktadır. İngiltere’de bu maksatla faaliyette bulunan kurumlar şunlardır: “Fire Offices Committee” ve “Fire Protection Association” .

Bu kuruluşlar başlıca faaliyetlerinden olarak laboratuvarlarında ve deney merkezlerinde madde ve malzemelerin yangıncılık durumlarını, söndürülme imkanlarını araştırır; yangına ilişkin her konuda kitap ve broşür yayınlar; istatistikler tutar; yangınların sebep ve sonuçlarını tahlil eder; tesisler kurulmadan önce veya işletmeye açıldıktan sonra tavsiyelerde bulunurlar¹³⁵ .

- **Yangın Sigortacıları Komitesi (F.O.C)**

Bir çok şirket yazdıkları çeşitli branşlar için ihtisas gerektiren birliklere üyedirler. Yangın sigortaları ile ilgili birlik yangın sigortacıları komitesi olarak bilinir (1868). FOC’un diğer birliklerden ayrılan yönü üyeler FOC tarafından tespit edilen fiyatlardan daha düşük fiyat uygulaması yapamazlar. Bu fiyatlar FOC’un üyelerinden toplamış olduğu geçmiş hasar tecrübelerine dayanır. Aynı zamanda üyelerin yazdıkları poliçelerin metni de aynıdır.

Bütün bu sınırlamaların dışında FOC’un işlerinin çoğunluğunu halkın yararına yaptıkları teşkil eder. FOC yangından korunma amacıyla bina inşaatlarına bir takım standartlar getirmiştir. Ayrıca sprinkler ve duman dedektörleri gibi yangından korunma sistemleriyle, bu sistemlerin amaca uygun olduğunu araştıran ve denemeler yürüten bir kuruluştur. 1946 yılında yangından korunma ile ilgili bilgiler yayınlayan yangından

korunma birliği (FPA) FOC tarafından kurulmuştur. FPA'nın bir çok yayını yangınların nasıl meydana geldiğini ve yangından korunmak için neler yapılması gerektiğini açıklar.

- **Lloyd's Birliği**

16 kişilik Lloyd's komitesi tarafından yönetilir. Komite sigortacıların ihtiyacı olan hizmetleri de düzenler. Yangına neden olan olaylar ile ilgili bilgiyi toplayarak yayınlayan istihbarat servisleridir.

Çalışanlar ister hukuki ister mesleki düzeyde göreve başlasın kendini göstermek için sigorta enstitüsü (CII) sınavlarına çalışmalıdırlar. İngiltere'nin değişik bölgelerinde 86 bürosu vardır. CII sınavları sigorta şirketinde çalışanlara, sigorta aracılara, hasar eksperlerine ve sigorta ile ilgili herkese açıktır. Sigorta mesleği açısından bu sınavlara katılmak onur vericidir. Hasar eksperleri enstitüsünün de CII sınavlarına ek olarak bazı sınavları vardır.¹³⁶

İngiltere gibi gelişmiş ölkelerde yangından korunma birlikleri iki ayda bir yangından korunma aslı eğitim içerikli yayın çıkartmaktadır. Burada hasar düzeyi 100,000poundun üzerinde olan yangınların niteliği konusunda bilgi verilmektedir. Oldukça yararlı olan bu çalışmada yangınlar iş sınıflarına göre hasarların derecelerine ve üretime bağlı yangın maliyetleri sınıflandırılmaktadır.¹³⁷

İngiltere'de Sigorta Sahtekarlıkları

İngiltere'de Sigorta Şirketleri Birliği (ABI) hileli hasar yapmayı düşünen sigortalıların oranının yüzde 50'yi geçtiğini tespit etmiştir. ABI ayrıca bu insanların da söylediklerini iddia etmektedir. Hileli hasarların yalnız hakiki şahıslardan kaynaklanmadığı, büyük ölçüde hükmi şahıs ve şirketlerde de söz konusu olduğu görölmektedir. Hatta, şirket ve müesseselerde olan hileli hasarların birden çok kimsenin işbirliğiyle yapılmakta olduğunu ve hükmi şahısların bu suistimallerin onda birini ihbar ettiğini ABI belirtmektedir. Bu konuda İrlanda Sigortacılar Federasyonu (IIIF) bir mücadele

¹³⁶ Hugh A.L.Cockerell; (Çev.Candan Özcan), *What Goes In Insurance?*, İstanbul: Metsan matbaacılık, 1984, s.57-84

¹³⁷Niyazi Berk, *Sigortacılıkta Risk Yönetimi*, İstanbul: Emek Sigorta Yayını, 1992, s.76

başlatmış ve "Insurance Link" denen bir sistemle, başta oto hasarları olmak üzere, yaralanma, ölüm, işveren mali mesuliyeti, ferdi kaza ve seyahat hasarlarını hiç ayırım yapmadan şirketlere geçmektedir. Geçen yıl "Insurance Link" sistemindeki bilgilerden yararlanacak 300 hasar araştırmaya alınmıştır.

İrlandalılar özellikle, hileli hasar yapan sigortalılara verilen cezaların hafifliğinden şikâyetçidir ve bu işe teşebbüs edecekler verilecek cezaların caydırıcı olması gerektiğini ve bunun uzun vadede sigorta fiyatlarına yansiyarak bir indirim sağlayacağını iddia etmektedirler.

2001 yılında ABI, "anti-fraud" hileli hasar mücadelesini başlatmış, şirketler de bu konularda (kundakçılık, kasten yangın, yangın çıkartma) uğraşacak spesifik üniteler kurmuşlar, bu konuyla mücadele tekniğini öğretmeye girişmişlerdir.¹³⁸

İngiliz Sigortacılar Birliği bünyesinde, sigorta sahtekarlığını, çifte hasar taleplerini önlemek ve daha önceki hasar taleplerini kontrol etmek amacıyla 1994 yılında "Claim Underwriting Exchange (CUE)" isimli bir bilgisayar kayıt sistemi kurulmuştur. CUE İlk başta konut ve muhteviyatına ait sigortaları kapsamıştır.

CUE veri tabanına başlangıçta eski ve yeni tüm konut ve motorlu araç sigortalarına ilişkin hasar dosyaları, kapanmış hasar dosyaları da dahil olmak üzere, önceden hazırlanan standart bir formatla girilmiştir. Yeni hasarlar ayrıntılı bir şekilde veri tabanına girilmekte böylece sigortacılar yeni bir sigorta yaparken vadesi dolan poliçeleri yenilerken veya hasar meydana geldiğinde CUE veri tabanından daha önce sahtekarlık durumu olmuş mu kontrol edebilmektedirler.

Ayrıca 1994 yılında Birlik bünyesinde sigorta endüstrisinin bu konulardaki çalışmalarını koordine etmek ve öncelikleri belirlemek üzere "Suç ve Sahtekarlık Önleme Bürosu" adı altında bir birim kurulmuştur. Bu büro organizasyon misyonunun yanı sıra; konferans ve seminerler düzenlemektedir.¹³⁹

¹³⁸ www.sigortadunyasi.com.tr/509/ayinmakalesi.htm

¹³⁹ Sema Bulutlu; Hakan Özcan, *Sigorta Sahtekarlıkları*, İstanbul: Gesid – Bayındır Sigorta Ortak Yayını, 1999, s. 68

3.6.2. Fransa

Fransa’da sigortacılık faaliyetinin 1745 senesinde başlamasından sonra yangına karşı ilk ananım sigorta şirketi olarak 1819 yılında “Compagnie d’assurances Generales” ve “La compagnie Française – Le Phenix-“ faaliyete geçmiştir.¹⁴⁰

Fransız sigorta şirketlerinin çoğu “La federation Française des Societe d’Assurances” isimli mesleki teşekküle dahildirler. Bu federasyonun amacı mensup sigorta şirketlerinin menfaatlerine hizmet etmektir. İlmi araştırmalarla yangına karşı korunma gibi konularda çalışan S.T.E.L.F. “Station essais laboratoires de feu” isimli organ da bunlardan biridir.

Sigortacılığı ileri ülkelerde sigortalı-sigortacı ilişkilerini düzenleyen sigorta mukavelesine ilişkin kanunlar vardır. Örneğin Fransa’da “loi du 13 juillet 1930 relative au contrat d’assurance” gibi sigorta mukavelesinin ana prensiplerini çerçeveleyen kanunlar bulunmaktadır.¹⁴¹

Fransa’da yanma ve yangın

Fransa Yangın Önleme ve Koruma Merkezi tarafından yanma aynen şöyle tanımlanmıştır: La combustion est la reaction chimique entre deux corps dont l’un est appele le combustible et l’autre comburant¹⁴². Türkçe anlamı şöyledir: yanma, biri yanıcı diğeri yanmayı sağlayıcı diye adlandırılan iki madde arasındaki kimyevi reaksiyondur.

Fransız sigortacı M.Gautier yangın hasarını yangına dönen veya dönmeye müsait olan anormal ateş veya alevin meydana getirdiği zarar diye tanımlar.¹⁴³

¹⁴⁰ Bahir Sevener, *Mukayeseli Türk Ve Fransız Sigorta Tatbikatı*, İstanbul: Kaya Basımevi, 1966, s.13

¹⁴¹ Akatlı, a.g.e, s.30

¹⁴² Cengiz Akatlı, *İsviçre Sigortacılığı’na Genel Bir Bakış*, İstanbul: Milli Reasürans T.A.Ş. Meslek Yayınları, 1968, s.25

¹⁴³ Akatlı, a.g.e, s.28

Fransa’da hasar uygulamaları

Fransa’da hasar servisinin idari çalışma planı Türkiye’dekinden farklı değildir. Hasar ihbarlarının alındığı ihbar servisi bir yangın ihbarı alınca öncelikle ihbar konusunun şirket tarafından kabul edilir olup olmadığını tetkik eder. Eğer kabul edilir bir ihbar ise hasar dosyası açılır. Hasar dosyası merkez ve bölge dosyalarının ayırd edilebilmesi için iki farklı seri numarası sıralamasında açılır. Numaraların yıl itibariyle verilmesi sağlanır.¹⁴⁴

Merkez işlerinde küçük hasarlarda gerekli dosya incelemesi şirket müfettişi/personeli tarafından yapılır. Çok büyük olmayan hasarlarda olayın özelliğine göre şirket tarafından görevlendirilen mütehassıslar hasar tespiti yaparlar. Önemli ve büyük hasarlarda tayin edilen eksper tarafından ekspertiz yapılır. Bütün hasarların tespitinde sigorta eksperleri görevlendirilmesinde zorunluluk yoktur. Örneğin, çok küçük çaptaki yangın hasarı, sigortalının beyanına ve sigortacının görgüsüne istinaden tazmin edilebilir. Nitekim yangın sigortalarındaki uygulamalarından geniş şekilde yararlanan Fransa’dan başka İsviçre’de de durum böyledir.¹⁴⁵

Bölge müdürlüğünden açılan küçük hasarlarda lüzumlu bilumum evrak ile fatura acente tarafından temin edilir ve iş şirket merkezinde neticelendirilir. Vasati durumda olan ve büyük hasarlarda yukarıda belirtildiği şekilde eksper tarafından ekspertiz yapılması sağlanır.

Hasar konusu tazminat bedeli hakkında herhangi bir haciz, tedbir vazedilmemiş ise dosya ödemesi gerçekleştirilir. Haciz ve tedbirin olması durumunda dosya hukuk servisi takibine gönderilir.

¹⁴⁴ Sevener, a.g.e, s.50

¹⁴⁵ Akatlı, a.g.e, s.158

Bundan sonraki aşamada ödenen hasarlar ile ilgili bordrolar düzenlenir. Muallakta kalan dosyalarla ilgili bilgi fişleri düzenlenir ve netice beklenir. Ödenen ve muallakta kalan hasarlar periyodik olarak kontrol edilir.

Yangın hasar servislerinde hasar işlerinde çalışan müfettişler bulunmaktadır. Müfettiş, bir hasar ihbarı üzerine vakit kaybetmeksizin olay yerine gider. Anlaşma yoluyla, makul ve hakkaniyetli davranarak hasar tasfiyesinin gerçekleşmesini sağlar. Eğer yangın bir tüccar veya sanayi erbabının işyeriyle ilgiliyse derhal kasa defterini, son bilançosunu talep eder. Tetkike geçmeden önce evrağın son sayfasını paraflar hatta bunlar üzerinde değişiklik yapılmasını önlemek üzere mahallin belediyesinden veya sulh mahkemesinden tasdik talebinde bulunur. Derhal kurtarma faaliyetine başlar.

Müfettiş hasarın tespitinde aşağıdaki yolları takip eder:

a) Karşılıklı irade-mutabakatla hasarın tespiti

Bu usul sigortalı ile sigortacı arasında küçük hasarlarda kullanılır. Her iki tarafında karşılıklı hasar bedelini tayin ve tespitini mümkün kılar.

b) Rızai-Dostane ve karşılıklı ekspertiz yoluyla hasarın tespiti - Vicahi Ekspertiz

Bu usulde gerek sigortalı gerekse sigortacı eksperlerini seçerler. Taraf eksperleri ekspertizlerini yaparken kendilerine müdahale edilmez. Gerek görülürse bina için mimar-mühendis, malzeme için bir teknisyen-mühendis, emtea için bir metehassıs tayin edilebilir.

c) Tarafların mutabakatıyla üçüncü eksperin tayini

Taraf eksperleri hasarın tayininde mutabakata varamadıklarında üçüncü hakemin tayinine başvururlar.

d) Adli tespit

Ekspertiz ile varılan neticeyi tarafların kabul etmemesi halinde başvuru yoldur. Mahkemece tayin edilen bilirkişiler tarafından gereken tespit icra olunur.¹⁴⁶

Hasar incelemeleri sırasında tazminatın hesabında ortaya çıkan yangın sigortalarında eksik sigorta sorunuyla ilgili ilk defa 1721 yılında çözüm geliştirilmiştir. Bu yöntemeye göre, sigortalının düşündüğü bir azami hasar miktarına göre bir azami tazminat miktarını poliçe ile güvence altına almak şeklinde yapılmıştır.¹⁴⁷

Fransa'da sayısı 2000den fazla eksper çalışmaktadır. Eksperler ekspertiz bürolarından iş almakta ve bürolara mensup bulunmaktadır. Bu büroların her yerde teşkilatı mevcuttur.

Eksper şu hususlara dikkat eder:

- Bina hasarlarında:

Binanın inşa tarzı, inşa değeri, yeniden inşa değeri, inşa tarihi itibariyle eskime payı hasarlı kısım ile hasarsız kısmın tefriki, sovtaj miktar ve değeri, hakiki hasar miktarı.

- Malzemelerde:

Maddi şeylerin hasarını tayin ve takdir için eksperler, konu makine ise makinenin yaşını, nerede ve ne tarihte üretildiğini, yapan firmanın ünvanını, endüstrideki ilerleme kıymet bedelini, eksiklik veya fena mamul oluşunu inceleyecektir.

- Emteada:

Bir mağaza ve antrepoda ekspertiz icrasında sigortalının defterleri, faturaları, muhaberatı, bilançosu gibi evrakı incelenir.

¹⁴⁶ Sevener, a.g.e, s.52

¹⁴⁷ K.Pekiner, *Sigorta İşletmeciliği*, İstanbul: Formül Matbaası, 1981, s.174

○ Mahsulatta:

Arazinin yüz ölçümü, ambar ve samanlıklarda yüz ve hacim ölçüleri, dolu donma gibi hadiseler üzerinde durulur.

Yangın eksperı başlı başına ihtisas sahibi, tecrübe sahibi, işinin hakkını verecek nitelikte uzman olmalıdır. Bir taraftan sigorta mevzuatını diğer taraftan maddi, teknik durumları bilmelidir.

Fransa’da yangın hasarlarında Vicahi Ekspertiz en yaygın ekspertiz şeklidir. İki yetkili eksperin karşılıklı çalışmaları ve anlayışlı olmaları esastır.

Yukarıda sayılanların dışında hasar, onunla uğraşan servisin kadrosunda tecrübeli elemanları bulundurmasını gerektirir. Bu her branş için böyledir.

Yangın hasarlarında iyileştirici önlemler üreten kuruluşlar

Bulunulan çağda kullanılan malzeme ve yapı özelliklerine göre, yangın tehlikesini izlemek, tesislerde yangın rizikosu bakımından iyileştirici önlemlerin alınmasını sağlamak sigortacının görevi olmaktadır. İşte bu maksatla yabancı ülkelerin bir çoğunda, sigortacılarla işbirliği içerisinde faaliyet gösteren kuruluşlar bulunmaktadır. Fransa’da bu maksatla faaliyette bulunan kurum: “Centre National de Prevencion de Danos y Perdidas”

Bu kuruluşlar başlıca faaliyetlerinden olarak laboratuvarlarında ve deney merkezlerinde madde ve malzemelerin yancılık durumlarını, söndürölme imkanlarını araştırır; yangına ilişkin her konuda kitap ve broşür yayınlar; istatistikler tutar; yangınların sebep ve sonuçlarını tahlil eder; tesisler kurulmadan önce veya işletmeye açıldıktan sonra tavsiyelerde bulunurlar.¹⁴⁸

Fransa’da sahtekarlıkla savaş konusunda giderek artan duyarlılık sonrasında 1989 yılında Sigorta Sahtekarlığını Önleme Ajansı (ALFA) adı altında bir organizasyon

¹⁴⁸ Cengiz Akatlı, *Yangına Karşı Sigorta ve Yangın Reasüransı*, İstanbul: Binbirdirek Matbaacılık, 1985, s.65

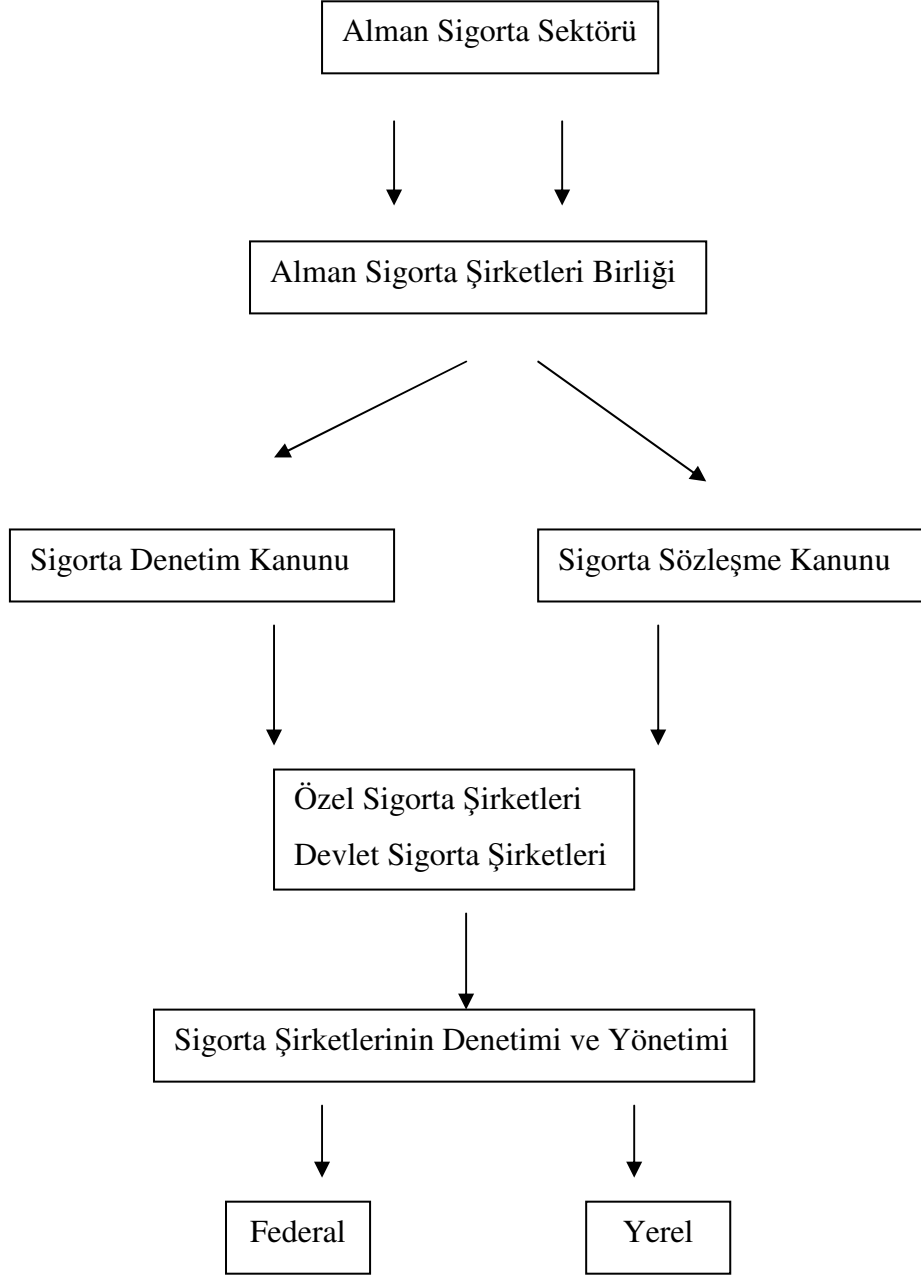
kurulmuştur. Fransız yasalarına göre kar amacı taşımayan bir kuruluş olan ALFA'da yöneticiler, eksperler, tıp danışmanı, teknisyenler ve sekreterler kadrolu olarak çalışmakta, soruşturma hizmetini yürütenler ise polis örgütünde çalışmış yüksek düzeyli soruşturma müfettişleri arasından seçilmektedir. ALFA bünyesinde çeşitli çalışma grupları oluşturmakta; teknik, metodolojik ve adli dökümantasyonlar hazırlayıp yayınlamakta, soruşturma görevlilerini eğitmekte, hakimleri, uzmanları, kanun koyucuları sorun konusunda bilinçlendirmektedir.¹⁴⁹

3.6.3 Almanya

1993 yılında 132.000USD gelire Alman Sigorta Sektörü Dünyadaki dört büyük ülkeden biriydi (Diğerleri: Amerika, Japonya ve İngiltere)¹⁵⁰. Alman Sigorta Sektörü genel olarak Sigorta Denetim Kanunu (VAG) ve Sigorta Sözleşme Kanunu (VVG) hükümleri çerçevesinde yönetilmektedir. Almanya'da sigorta sektörünün işleyişi aşağıdaki şemada gösterilmiştir.

¹⁴⁹ Bulutlu; Özcan, a.g.e, s. 68

¹⁵⁰ Herbert Fromme, *The German Insurance Industry*, Great Britain: Ft Business Enterprises Ltd, 1994, s.1

Şekil 8: Almanya’da Sigorta sektörünün Organizasyonu

Yangın Tanımı İle İlgili Bilgi

İncelenen yabancı yangın poliçelerinde Almanya'nın ki hariç, yangının tanımına yer verilmemiştir. (Alman poliçesindeki tanım, İsviçreli yazarların yukarıda belirtilen izahatlerine uymaktadır).¹⁵¹

Avrupa Birliği'nin yangın ve konut sigortası alanlarında çalışan yerel sigorta tekeli azaltmak ve AB'ne uyumu sağlamak için yayınladığı direktifler çerçevesinde 1994 yılında çıkarılan uyum kanunu da yürürlüktedir.¹⁵² Sigorta sektörünün denetimi, hem federal hem de yerel olarak yapılmaktadır.

Sigorta Denetim Kanununa göre; hayat dışı branşlarda çalışan sigorta şirketlerinin çalıştıkları branşlara göre 732.000 DM ile 5.124.000 DM arasında değişen sermaye zorunlulukları vardır.¹⁵³

Endüstriyel Sigorta

1980-90 yıllarında neredeyse bütün Alman Sigorta Şirketleri Endüstriyel Sigorta Piyasasında en ıstıraplı günlerini yaşamışlardır. 1980li yıllarda yangın ve yangına bağlı kar kaybı sigortası büyük yangınlar kaydetmiştir. Bu yıllarda sadece bu sektörde toplam hasar maliyeti 2.200DM-4.300DM arasındaydı.

Alman Mal Sigortaları Birliği (VDS) verilerine göre 1992'ye kadar geçen beş yılda Endüstriyel Sigortalarda toplam brüt yangın hasarı 1.600DM idi. Bununla birlikte, bu hasarların asıl sıkıntı veren tarafının paylaşılmamış olmasıdır. Bundan sonra Alman Endüstrisi 1992 yılına kadar durgunluk devresine girmiştir. İlk defa 1992 yılında ilerleme hissedilmiştir.

¹⁵¹ Cengiz Akatlı, *İsviçre Sigortacılığı'na Genel Bir Bakış*, İstanbul: Milli Reasürans T.A.Ş. Meslek Yayınları, 1968, s.30

¹⁵² Campbell, Dennis. *International Insurance Law and Regulation*, New York: Oceana Publications, 2000, s.14.

¹⁵³ Yearbook 2000, The German Insurance Industry Summary, GDV

Sigortacıların bölgesel olarak üç farklı segment oluşturmasıyla güçlü prim gelirleri sağlanmaya başlandı. Alman Sigortacıların kullandığı enstürümana Konsortialkommissinen (Kokos) adı verilmişti. Burada sigortacılar tepedeki risklere değer biçiyorlardı. Alman Sigortacılar her endüstriyel grubu birlikte sigortalamaya dikkat etmekteydiler. 1991den 1994e kadar tam 630 bu tür risk değerlendirildi ve yeni fiyatlar oluşturulup piyasaya tanıtıldı.

Almanya’da Sigorta Sahtekarlıkları

Almanya’da sigorta sahtekarlığının en yoğun olduğu hayat dışı sigorta branşları yangın, motor, sorumluluk sigortalarıdır. Sigorta sahtekarlıkları sözleşmenin yapılması sırasında teklif yapan kişi sigortacıyı aşağıda belirtilen gerçekler konusunda yanıltmaktadır:

- Aşkın sigorta
- Çifte sigorta veya çoklu sigorta
- Gerçeklerin gizlenmesi
- Sigortalanmamış zarar için hasar talebi

Sigorta sözleşmesi yürürlükte iken hasar meydana geldiğinde ise genel olarak aşağıda belirtilen olaylar ile karşılaşılmalıdır:

- Hasar veya zarar meydana geldikten sonra sahte bir hasarın koruma altına alınması
- Hasar miktarının yüksek tutulması
- Poliçe sahibinin veya üçüncü bir kişinin kasıtlı olarak sahte hasar talebi

Almanya’da sigorta sahtekarlığı ile mücadelede yönetici personelin eğitimi ve sigortacılarla polis örgütü ve diğer yasal yetkililer arasında işbirliğinin geliştirilmesi gibi koruyucu önlemlere başvurulmaktadır.¹⁵⁴

Almanlar, bu hile vebasına müşterilerinin yüzde 27'sinin poliçe sahibi veya kazazede olarak bulaştığını, ayrıca, erkeklerin yüzde 8, kadınların ise yüzde 6 oranlarında hile işinde yer aldığını söylüyorlar. Keza 35 yaşına kadar olanların hilede oranları yüzde 13.

¹⁵⁴ Bulutlu; Özcan, a.g.e, s. 61

Bu, 55 yaş ve üstünde yüzde 4'e düşmektedir. Sigortalıların yüzde 39'u hasar oluş şeklinde hileye veya yanlış beyana başvurmaktadır. Hiç olmamış hasarlar için müracaat eden sigortalıların oranı yüzde 6'dır ve yine aynı oranda, acenteler hileli hasarlardan haberdardırlar.¹⁵⁵

¹⁵⁵ www.sigortadunyasi.com.tr/509/ayinmakalesi.htm

Tablo 5 : Yıllar Bazında Gerçekleşen Karşılaştırmalı Yangın Hasarları**Cost of Direct Fire Losses**

Adjusted direct losses (in millions, except for Japan - billions)

Country	Currency	2000	2001	2002	Percentage of GDP 2000-2002
Singapore	\$S	105	95	115	0.07
Poland	ZI	805	535	620	0.09
Japan	Yen	480	535	485	0.10
Slovenia	SIT	6,550	4,100	5,400	0.11
Czech Republic	CzKr	1,600	2,300	4,200	0.12
Hungary	Ft			(1986-1988)	0.12
Spain	Pta			(1984)	0.12
Finland	€	185	190	175	0.14
United Kingdom	£	1,200	1,500	1,500	0.14
Australia	\$A			(1992-93)	0.16
Canada	\$Can	1,650	1,950	(1999-2001)	0.17
France	€	2,450	2,600	2,500	0.17
New Zealand	\$NZ			(1993-94)	0.17
Germany	€	3,850	3,700	3,750	0.18
Italy	€	2,500	1,900	2,550	0.18
Netherlands	F			(1995-96)	0.18
Sweden	SKr	4,200	4,600	4,750	0.20
Denmark	DKr	2,700	2,550	3,300	0.22
United States	\$US	10,500	44,500	11,000	0.22
Switzerland	SwF			(1989)	0.23
Belgium	€	665		(1998-2000)	0.24
Austria	Sch	5,700		(1998-2000)	0.26
Norway	NKr	3,700	4,650	4,200	0.28

Kaynak: World Fire Statistics Centre Bulletin 21 Oct. 2005

Tablo 6 : 18.05.2005 Verilerine Göre Eksperlerin Branşlara Göre Dağılımı

Dallar	Belge Sayısı	%	
A	963	28	Yangın, Mühendislik, Muhtelif Kaza, Sor.
B	792	23	Nakliyat Emtea, Tekne
C	1117	31	Motorlu Kara Taş. Kaza
D	601	18	Tarım
Toplam	3473	100	

Kaynak: Türk Sigortacılık Sektörünün Temel Göstergeleri IV, Sigorta Aracılarına Bağımsız Denetim Kuruluşlarına, Eksperlere ve Aktürlere İlişkin Bilgiler, s.95

Tablo 7 : Yangın Branşı Hasar / Prim Oranları (%) (*)

(*) Muallak hasar ve cari riskler karşılığı dahil.

YIL	YANGIN
1986	29,1
1987	34,0
1988	34,0
1989	70,5
1990	50,1
1991	53,5
1992	54,3
1993	44,5
1994	45,3
1995	52,0
1996	50,3
1997	73,9
1998	56,8
1999	231,7
2000	39,5
2001	66,0
2002	42,2
2003	38,3
Kaynak:	
http://www.sigortacilik.gov.tr/#	
12.2003	38,3
12.2004	29,2

Tablo 8 : Son 5 Yılda (1999-2003) Meydana Gelen Yangınlara Ait

(Orman Yangınları Hariç) İstatistik

YILI	ÇIKAN YANGIN SAYISI	MADDİ ZARAR (TL)	CAN KAYBI	
			İNSAN	HAYVAN
1999	43.157	85.906.559.420.000	217	982
2000	46.433	45.142.683.641.600	298	1.284
2001	49.109	54.060.921.000.000	264	36.323
2002	42.367	78.766.979.000.000	224	2.522
2003	56.482	564.995.882.716.528	505	18.819
GENEL TOPLAM	237.548	828.833.025.778.128	1.508	59.930

Kaynak: www.cebsan.com.tr

Tablo 9:

**Sigorta sektöründeki tüm şirketlerin yangın sigortası branşında topladıkları
primlerin diğer branşlarda toplanan primlere oranı**

Yıllar	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Yangın(%)	14	16	14	19	18	17

Kaynak: Sigortacılıkla İlgili Ders Notları Ve Yangın Sigortası Poliçe Örnekleri,
Anadolu Sigorta, İstanbul

SONUÇ

Bu çalışmada, Türkiye’de Yangın Hasarlarının meydana gelmesini engelleyici önlemlerin oluşturulması ya da yangın meydana geldiğinde oluşacak zararın en aza indirilebilmesi için ne tür uygulamalar yapılmaktadır bunları geliştirmek için ne tür uygulamalar benimsenmelidir soruları üzerinde durulmuştur. Bu sebeple Avrupa Birliği’ne üye ülkelerdeki uygulamalar incelenmeye çalışılmıştır.

Uygulamada, öncelikli olarak bir yangın hasarının meydana gelmesinin ihtimallerini azaltmak, bir yangın sırasında yayılmayı sınırlamak amacıyla, bireylerin can güvenliğine yönelik değişik yasalar, tüzükler, yönetmelikler, yönergeler çıkartılmadır. Türkiye’deki uygulamaya bakıldığında Türk Standartları Enstitüsü’nün çıkardığı standartlar dahil yangın mevzuatımızın çok yetersiz olduğu görülmektedir. Avrupa Birliği’ne üye ülkelerde yangın güvenlik önlemleriyle ilgili yönetmeliklerin binlerce sayfayı geçmesi özellikle İngiltere, Fransa, Almanya gibi ülkelerin her birinin yangın güvenlik önlemleri ile ilgili mevzuatının sayfalarca hazırlanması yangına karşı kazanılan bilincin bir göstergesidir.

Bu en basit prosedürün bile yerine getirilememesi Avrupa Birliği ile "Tam Üyelik" müzakerelerine başlayacak olan Türkiye’de sigorta sektörünün (yangın hasarları açısından) AB üyesi ülkeler ile mukayese edilemeyeceğinin bir göstergesidir. Mukayese edildiği taktirde hiç de hoş olmayan bir tablo ortaya çıkmaktadır. Ürün çeşitliliği açısından AB’den sorumluluk sigortaları dışında hiç de geri olmayan Türkiye, gerek prim üretimi gerekse de kişi başına düşen prim açısından birçok AB üyesi ülkenin çok gerisinde kalmaktadır. Konumuz olan Yangın Sigortaları açısından bakıldığında, yangın sigortalarının Türk sigorta pazarındaki ağırlığının yüzde 17 olduğu, bu oranın AB’de yüzde 20’ler seviyesinde seyrettiği görülmektedir.

Sigortacılık alanında, uygulamadaki hukuki mevzuata baktığımızda yine bu mevzuatın da yapısal olarak Türkiye’den farklılık gösterdiğini görebiliriz. Bilindiği üzere, Avrupa Birliği’ne üye her ulusun AB’de uygulanan hukuki mevzuatı kendi mevzuatlarına geçirmeleri ve uyma zorunluluğu vardır. Avrupa topluluğu çerçevesinde sigortacılık

alanında en çok çalışan hükümler Direktiflerdir (Directives) ve AB'ye üye ülkelerden biri olduğumuz taktirde bu mevzuatların bizim tarafımızdan da uygulanmaya başlaması kaçınılmazdır.

Bulunulan çağda kullanılan malzeme ve yapı özelliklerine göre, yangın tehlikesini izlemek, tesislerde yangın rizikosu bakımından iyileştirici önlemlerin alınmasını sağlamak sigortacının görevi olmaktadır. İşte bu maksatla yabancı ülkelerin bir çoğunda, sigortacılarla işbirliği içerisinde faaliyet gösteren kuruluşlar bulunmaktadır. Ülkemizde bu tür bir yapının olmaması Yangın Sigortacılığının ve Yangın Hasar Uygulamalarının gelişimine engel olmaktadır.

Yabancı ülkelerdekine benzer bir kuruluşun küçük çapta da olsa teşkil edilerek faaliyete geçmesinin hem ülke ekonomisi hem de sigortacılığımız açısından önemli faydalar sağlayacağı düşünülmektedir. Bu konuda Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği'nin öncülüğü ile ve örneğin yangın sigorta primlerinin %01 inin tefrik edilmesiyle bir fon kurulabilir ve harekete geçilebilir.

Araştırma sırasında fark edilmiştir ki Türkiye'de çıkan yangınlara sebep olarak çoğunlukla itfaiye raporlarında elektrik kontağı gösterilmektedir. Türkiye'de olay sonrasında delil toplayacak ve bu delilleri değerlendirebilecek uzman ekiplerin olmaması nedeniyle en olası yangın sebebi olarak raporlarda elektrik kontağı gösterilmektedir ancak bunun gerçekçi bir veri olmadığı açıktır. Bu sorunun sıkıntısını en çok çeken sigortacıların birlik olup bir an önce veri toplayabilecek ve topladığı verileri değerlendirebilecek uzmanların yetiştirilmesine, veri değerlendirme yapılacak laboratuvarların üniversiteler ile birlik olarak oluşturulmasına öncülük etmeleri gerekmektedir.

Türkiye'de değişimlere ve teknolojik gelişmelere paralel olarak her yıl yangın sayısı ve yangından dolayı meydana gelen zarar miktarı artmaktadır. Yangının hemen haber alınması ve büyümeden doğru yöntemlerle söndürülmesi zarar

miktarlarını azaltmaktadır. İşte bu sebeple sigorta ve eğitim sektörünün birlik olup hasar ihtimalini azaltan önlemlerin bulunmasında bir an önce harekete geçmesi gerekmektedir kanaatindeyim.

Sigortacılıkta hatta özellikle yangın sigortalarında karşımıza çıkan diğer bir problemin sahte hasar vakaları olduğu hatta ülke genelinde bunun oranının %30 olduğu bilinmektedir. İspatlanamayan sahte hasar tazminatlarının sigorta şirketleri üzerinde büyük bir yük olduğu gerçektir. Bu konuda yaşanan sıkıntıyı aşmak için bir an önce sigorta şirketlerinin birlik olup yangın komiteleri oluşturmaları ve sıkı takipte bulunmaları gerekmektedir.

Bu çalışmada, Türkiye Sigorta Sektörü ve Yangın Branşında Hasar Uygulamaları incelenerek Pazar olarak AB'den hiç de geri olmayan ülkemizin yanlış uygulamalarla diğer ülkelerin nasıl gerisinde kaldığının ortaya çıkartılması amaçlanmıştır.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

KİTAPLAR

Acinan, Hilmi: Reasürans, Güneş Sigorta Yayınları, İstanbul, 2005

Akatlı, Cengiz: Yangına Karşı Sigorta ve Yangın Reasüransı, Binbirdirek Matbaacılık, İstanbul, 1985

Akatlı, Cengiz: İsviçre Sigortacılığına Genel Bir Bakış, Milli Reasürans T.A.Ş. Meslek Yayınları, İstanbul, 1968

Akça, Zekai: Avrupa Topluluğu 4. ve 7. Yönergeleri'nin Türk Muhasebe Hukuku İle Uyum, T.C. İstanbul Üniversitesi Muhasebe Enstitüsü, Yönetiminde Muhasebe ve Finansman Kontrol Programı, İstanbul, 1991

Alpay, Timuçin: Temel Sigortacılık Bilgileri ve Uygulamalı Hasar Yönetimi 1, Yüce Yayın, İstanbul, 2001

Berk, Niyazi: Sigortacılıkta Risk Yönetimi, Emek Sigorta Yayını, İstanbul, 1992

Bıkmaz, Kemal: Akademik Sigortacılık, Doğruluk Matbaacılık, İzmir 1991

Bozer, Ali: Sigorta Hukuku, Ankara, 1981

Bulutlu, Sema & Özcan Hakan: Sigorta Sahtekarlıkları, Gesid – Bayındır Sigorta Ortak Yayını, İstanbul, 1999

Dennis, Camphell: International Insurance Law And Regulation, Oceana Publications, New York, 2000

Can, Mertol: Yeni Değer Sigortası, Prof. Dr. Ali Bozer' E Armağan, Ankara, 1997

Cockerell, Hugh A.L: What Goes In Insurance, (Çev. Candan (Selçuk) Özcan), Sigortacılıkta Neler Oluyor?, Metsan Matbaacılık, İstanbul, 1984

Çeker, Mustafa: Yargıtay Kararları Işığında Sigorta Hukuku, Adana, 2003

Çuhacı, Y.K: Açıklamalı Sigorta ve Reasürans Terimleri Sözlüğü, Milli Reasürans T.A.Ş, Ceyma Matbaacılık, İstanbul, 2004

Dickson, G & Steele, J: İngiltere'de Sigortanın Genel Prensipleri ve Uygulamaları Hakkında Özet Bilgiler, (Çev. E. Gediz), İstanbul, Tsev Yayınları 1, 1995

Dover, Victor: A Handbook To Marine Insurance, Great Britain, 8.Baskı, 1975

Duman, Şebnem: Türk Sigorta Sektöründe Boş Kapasiteler ve Ekonomik Kayıplar, Bilimsel Araştırma Merkezi, İstanbul, 1990

Edis, Seyfullah: Medeni Hukuka Giriş Ve Başlangıç Hükümleri, Dokuz Eylül Üniv. Hukuk Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi Yayınları, No:41, Ankara, 1993

Ererdi, H. Cemal: Yangın Sigortacılığı, İstanbul, 1998

Ererdi, H. Cemal: Avrupa'da Sigorta Sektörünün Finansal Sektör İçindeki Yeni Konumu ve Ekonomik Rolü, Commercial Union Sigorta Yayınları, İstanbul, 2002

Fromme, Herbert: The German Insurance Industry, Ft Business Enterprises Ltd, Great Britain, 1994

Iron, K.W.N, (Çev. E. Gediz): Sigorta Pazarlaması, Tsev Yayınları 66, İstanbul, 2003

Karabulut, Muhittin: Sigorta Pazarlaması, İ.Ü. İşletme Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1988

Kender, Rayegen: Türkiye'de Hususi Sigorta Hukuku I (Sigorta Müessesesi-Sigorta Sözleşmesi), Gözden Geçirilmiş 7.Bası, İstanbul: Beta, 2001

Kubilay, Huriye: Uygulamalı Özel Sigorta Hukuku, Barış Yayınları, İzmir, 1999

Koyuncu, Rahmi: Yangın Korunma Önleme Söndürme Teknikleri, Sevin Matbaası, Ankara, 1985

Mowbray, H. Albert & Blanchard, H.R: Insurance Its Theory And Practice In The United States, Mcgraw-Hill Book Company Inc, Usa, 1961

Mühürdaroğlu, İzzet: Sigorta Ekspertizleri Psikoloji ve Tatbikat, Başaran Matbaası, İstanbul, 1977

Nomer, Cahit: Sigortanın Genel Prensipleri Ve Reasürans, İstanbul, 1977

Nomer, Cahit & Yunak, Hüseyin: Sigortanın Genel Prensipleri, Ceyma Matbaacılık, İstanbul, 2000

Oldfield, George S. & Santomera Anthong M: The Place Of Risk Management İn Financial Institutions, The Wharthon School, University Of Pennsylvania, 95-05-S,1995

Outreville F.J: Theory And Practice Of Insurance, Kluwer Academic Publishers, London, 1998

Özcan, Hakan: Sigorta Sektöründe Acente-Şirket İlişkileri, Türk Sigorta Acentelerinin Özellikleri Yönetim ve Organizasyon Yapıları Üzerine Bir Araştırma, Sigortacı Gazetesi Yayınları-3, İstanbul, 1996

Özkan, Mehmet: Sigorta İşlemleri ve Muhasebesi, İstanbul: Bilim Teknik Yayınevi, 1998

Özkan, Turgut: Sigortacılık Sektöründe Elemanter Branşlarda Her Yönüyle Hasar, Haliç Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2002

Schnauder, E. (Çev. E.Gediz): Sigortacılık Yazınında (İbnr), Olmuş Fakat Bildirilmemiş Hasar Karşılıkları “Ofbkh” Kavramı, İstanbul: Tsev Yayınları, 1996

Sergici, Erdoğan: Sigorta ve Pazarlama – Makaleler, İsviçre Sigorta Yayınları, İstanbul, 2001

Sevener, Bahir: Mukayeseli Türk ve Fransız Sigorta Tatbikatı, Kaya Basımevi, İstanbul, 1966

Ulaş, Işıl: Uygulamalı Sigortası Hukuku, Ankara, 2002

Uralcan, Şebnem: Temel Sigorta Bilgileri ve Sigorta Sektörünün Yapısal Analizi, Beta Basım Yayım, İstanbul, 2004

Uyanık, Atilla: Denetim, Muhasebe ve Vergilendirme, Beta Basım Yayım, İstanbul, 2001

Ünsal, D: Muhtelif Branşlarda Hasar İle İlgili Uygulama Notları, Tsev Yayınları 7, İstanbul, 1997

Yalvaç, Faruk: Bankacılık Terimleri Sözlüğü, Kardeş Kitap Ve Yayınevi, Ankara, 1997

Yılmaz, Ejder: Hukuk Sözlüğü, Ankara, 2001

TEZLER

Küçük, Damla: Yangın Sigortası, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniv. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2000

Yaramanoğlu, Tanzer: Yangın Sigortalarında Teknik Karın Arttırılması, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniv. Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, İstanbul, 1994

Akyüzalp, Levent: Yangın Tehlikesi Yangından Korunma ve Güvenlik Önlemleri, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniv. Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, İstanbul, 1998

YAYINLAR

Y.Kemal, Çuhacı: Açıklamalı Sigorta Ve Reasürans Terimleri Sözlüğü, Milli Reasürans T.A.Ş, Ceyma Matbaacılık, İstanbul, 2004

Atabek, Reşat: Yangın Rizikosu, Sigorta Hukuku Dergisi, Sayı 3-4, Olgaç Matbaası, Ankara, 1986

Bjorlåg, Kurt: Sigorta Ve Reasüransta Hasar Potansiyelinin Değerlendirilmesi, Baltica-Nordisk Re Bildiri Özeti, İstanbul, 1987

Camphell, Dennis: International Insurance Law And Regulation

Gelişmekte Olan Ülkelerde Sigortacılık, Türkiye Sigorta Ve Reasürans Şirketleri Birliği, İstanbul

Gür, Levent: Sigorta Hukuku, İstanbul Üniv. Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulu Sigortacılık Bölümü Ders Notu, İstanbul, 1998

Halk Sigorta A.Ş. Sigorta İşlemleri El Kitabı

Hubuloğlu, Didem: Sigortacılık Ab'ye Ne Kadar Yakın, Sigorta Postası Dergisi Sayı 11, Garanti Sigorta Yayınları, Şubat-Nisan 2005

Omağ, M.Kemal: T.T.K.İle Poliçe Genel Şartları Açısından Yangın Sigortası Genel Şartları, Hukuk Araştırmaları, Ocak - Aralık 1989

Sigorta Eksperleri Yönetmeliği, 31.05.2001, 24218 Sayılı Resmi Gazete

Sigortacılığın Bugünü ve Yarını , İstanbul Ticaret Odası Yayınları, İstanbul, 2004

Sigortacılıkla İlgili Ders Notları Ve Yangın Sigortası Poliçe Örnekleri, Anadolu Sigorta, İstanbul

World Fire Statistics Centre Bulletin, 21 October 2005, London

Yalçın, Barbaros: Yangın Dalı Genel Şartları Ders Notu, Türk Sigorta Enstitüsü Vakfı Yayınları Tsev 36, 1996/1997

Yargıtay Kararları, Sigorta Hukuku Dergisi, Ankara, 1982

Yangın Ve Güvenlik, Yangın Güvenlik ve Koruma Sistemleri Dergisi, Sayı 79, Mayıs-Haziran 2004

Yearbook 2000, The German Insurance Industry Summary, Gdv

I.Ulusal Sigorta Sempozyumu, Avrupa Birliği'ne Uyum Sürecinde Türk Sigorta Sektörü Bildiri Kitabı, Ceyma Matbaacılık, İstanbul, 2005

II. Ulusal Sigorta Sempozyumu, Küresel Sigorta Piyasaları ve Türk Sigorta Sektörünün Rekabet Gücü Bildiri Özetleri Kitabı, Ceyma Matbaacılık, İstanbul, 2006

4. İstatistik Kongresi, 08-12 Mayıs 2005 Bildiri ve Poster Özetleri Kitabı, Rekmay Ltd, Ankara, 2005

“Les Bases De La Securite Incendie Par Un ‘Groupe De Reflexion Du C.S.T.B” Cahiers Du C.T.S.B. No 161 Juil/Aout 1975, Cahier No 1325

ELEKTRONİK YAYINLAR

<http://www.suc.gen.tr/modules.php?name=Content&pa=showpage&pid=19>

http://www.gisguvenlik.com/urunler/yangin_ihbar_sondurme.htm

http://www.kolagom.com/tr_kopuk/yangin.htm

<http://www.evdose.com/tur/faydali/fay0034.html>

[http://kutuphane.uludag.edu.tr/Univder/PDF/muh/2003-8\(1\)/htmpdf/mak08.pdf](http://kutuphane.uludag.edu.tr/Univder/PDF/muh/2003-8(1)/htmpdf/mak08.pdf)

<http://www.tsrsb.org.tr/tsrsb/Mevzuat/Genelgeler+ve+Tebliğler/Sigorta+ve+Reasurans+Sirketlerinin+Teknik+Karsiliklarina+Iliskin+Genelge+Ile+Ilgili+Aciklama.htm>

http://www.generalı.com.tr/arsiv/pages/1917_jpg_jpg.html

www.traport.org/sektordenhaberler.php

www.sigortadunyasi.com.tr/509/ayinmakalesi.htm

www.hazine.gov.tr/sdk2004/doc/rapor5.pdf

www.tsrsb.org.tr

www.emlak.milliyet.com.tr/Haber.asp

www.alomaliye.com/download/sigorta_denetleme_kurulu_Rapor_2004.pdf

www.denizce.com/denizguvenlik2.asp

<http://www.sigortacilik.gov.tr/#>

www.tbb.org.tr/turkce/grupla

www.hukuk.gen.tr

www.cebsan.com.tr